

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

**BATI DAĞLIK KİLİKYA KENTLERİ:
KENT TİPOLOJİSİ VE STRATEJİK
KONUMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET DİNÇARSLAN

GAZİANTEP
TEMMUZ 2019

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

**BATI DAĞLIK KİLİKYA KENTLERİ:
KENT TİPOLOJİSİ VE STRATEJİK KONUMLARI
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET DİNÇARSLAN

Tez Danışmanı

Dr. N. Pınar ÖZGÜNER GÜLHAN

GAZIANTEP

TEMMUZ 2019

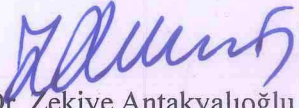
T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ENSTİTÜ ANA BİLİM DALI

**Batı Dağlık Kilikya Kentleri: Kent Tipolojileri ve Stratejik Konumları Üzerine Bir
Çalışma**

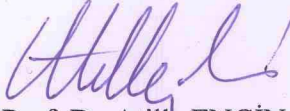
MEHMET DİNÇARSLAN

Tez Savunma Tarihi: 26.07.2019

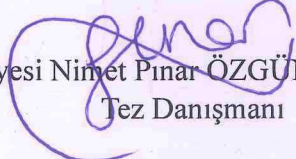
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye Antakyalıoğlu
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Atilla ENGİN
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/
Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Nimet Pınar ÖZGÜNER GÜLHAN
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Dr. Öğr. Üyesi Nimet Pınar ÖZGÜNER GÜLHAN

Prof. Dr. Mehmet ÖNAL

Dr. Öğr. Üyesi Makbule EKİCİ

İmzası

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mehmet DİNÇARSLAN

26.07.2019

ÖZET

BATI DAĞLIK KİLİKYA KENTLERİ: KENT TİPOLOJİSİ VE STRATEJİK KONUMLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

DİNÇARSLAN, Mehmet
Yüksek Lisans Tezi, Arkeoloji ABD
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nimet Pınar ÖZGÜNER GÜLHAN

Temmuz 2019, 126 sayfa

Bu çalışmada antik dönemde Batı Dağlık Kilikya olarak tanımlanan bölgede yer alan kentler incelenmiş, bölgenin topografyasından yola çıkarak kent tipolojileri ele alınmış ve bahsi geçen kentler için topoğrafyanın sağladığı stratejik üstünlük değerlendirilmiştir. Yeterince çalışılmamış olan Batı Dağlık Kilikya bölgesi için yapılan bu inceleme çalışması, bölgedeki kentleri tek tek ele almış ve antik çağ dünyasını daha iyi anlamamız için en temel iki konu üzerinde odaklanmıştır.

Antik dönemde kentleri kurarken ardındaki nedenler arasında stratejik, ekonomik, politik ve kendilerini savunabilme unsurlar bulunmaktaydı. Özellikle M.Ö.2.yy'da Batı Kilikya'da da bu oldukça gerekli idi ve öncelikle yerleşim alanları seçilirken bu koşul sağlanmalıydı. Çünkü Akdeniz dünyasındaki korsanlık faaliyetleri insan hayatını çok olumsuz etkilemekteydi. Kentlerin limanları ya da koyları korsanlar tarafından ele geçirilmediği sürece kente büyük yarar sağlıyordu. Kentler korsanlar tarafından ele geçirildiğinde ise korsanlar için avantaj sağlıyordu. Bundandır ki bu kentler stratejik bir şekilde yüksekçe alanlara kurulmak zorunda kalmışlardır. Kentler tipolojik olarak sınıflandırıldığında, bu sınıflamaya bölgenin morfolojisinin oldukça belirgin şekilde etki ettiği görülmüştür. Bu çalışmada bölgenin kent tipleri belirlenmiş ve dönemin Akdeniz havzası için stratejik önemi vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Batı Dağlık Kilikya, Kent, Stratejik, Tipolojik, Turizm, Korsan.

ABSTRACT**WEST ROUGH CİLİCİA CİTİES: A STUDY ON URBAN TYPOLOGY
AND STRATEGİC POSİTİON**

DİNÇARSLAN, Mehmet
M. A. Thesis, Department of Archeology
Supervisor: Dr. Nimet Pınar ÖZGÜNER GÜLHAN
July 2019, 126 pages

In this study, the typologies of the city which originated from the topography of the cities of West Rough Cilicia and the strategic advantage of this topography were investigated. This study of the West Rough Cilicia region, which has not been studied sufficiently, has addressed the cities one by one and focused on two of the most fundamental issues to better understand the world of antiquity. Among the reasons behind setting up cities in antiquity were strategic, economic, political and self-defending elements. It is for people to better defend themselves when they need to live as a community. This was also necessary in Western Cilicia and this condition must have been ensured when the settlements were first selected. Because piracy activities in the Mediterranean world had a negative impact on human life. As long as the ports or bays of the cities were not captured by the pirates, they were of great benefit to the city. It was an advantage for pirates when cities were captured by pirates. These cities have to be strategically placed in high-rise areas. While the cities were classified as typological, the morphology of the region had a significant effect. The urban types of our study area were determined and the strategic importance of the period for the Mediterranean basin was emphasized.

Key words: West Rough Cilicia, City, Strategic, Typology, Tourism, Pirate.

ÖNSÖZ

İnsan tarih sürecinden geçerken bugüne kadar olan yolculuğunda birçok biyolojik ve kültürel evrim aşamasından geçmiştir. Her kendinin farkına varışı yeni bir ilerleme ve gelişme ile noktalanırdı. Biyolojik olarak doğal seçim sürecinde tabiata sağlayabildiği uyum sonucunda hayatta kalabilmiştir. Kültürel başarısı ise keşfettiği her şeyi birer tecrübe olarak belleğine yerleştiriyor olmasıdır. Yanı sıra topluluk olarak yaşamının avantajlarını fark ettikçe başkasının tecrübesinden de yararlanmayı zamanla öğrenmiştir. Böylece başta küçük bir topluluk olarak yaşamayı sonra klan, kabile, köy ve kent gibi büyük sosyal, siyasal, ekonomik ve askeri ağlara sahip yerleşim yerlerini kurmayı başarmışlardır.

Bu bağlamda Batı Dağlık Kilikya Kentleri' nin savunma ve ticari stratejilerini belirleyen kentlerinin topoğrafik yapısının sağladığı avantajlar incelenmiştir.

Bu kentlerin ilk dikkat çeken ilk yönü neredeyse bahsi geçen bütün bu kentlerin sarp kayalıklara sahip derin uçurumları olan olabildiği kadar yüksek yerlerdeki düzlüklere kurulmaya çalışılmış olmasıdır. Bölgede, günümüze kadar yürütülen arkeolojik araştırmaların da sınırlı sayıda olması dikkat çekicidir. Böylelikle bu bölgede, ileriki yıllarda yapılabilecek olan daha kapsamlı arkeolojik araştırmalar için temel oluşturması amacı ile bu tez çalışmasının sürdürülmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında, literatür taraması gerçekleştirilmiştir ve bölgenin arkeolojik bilimsel araştırma tarihçesi değerlendirilmiştir. Bu ilk incelemeler de, bölgede araştırma ve raporlama yapılması gereken birçok farklı konunun olduğunun tekrar altını çizmiştir. Çalışma kapsamında, yüzey araştırması sonuçları ve kazı raporları sonuçlarını incelenmesinin yanısıra, mevcut çevirisi yapılan yazıtlar da değerlendirilmiştir. Yazar, Batı Dağlık Kilikya Kentlerinden Korakesion, Syedra, İotape, Selinus, Lamos, Antiocheia Ad Cragum, Cestrus, Anemurion'a dair literatür taramalarının yanı sıra bu kentleri yerinde ziyaret etmiştir.

Bu çalışmamda bana önerileriyle ufuk açan, her konuda yardımını esirgemeyen tüm desteklerinden dolayı danışman hocam Dr. N. Pınar Özgüner

Gülhan'a teşekkür ederim. Bölüm hocalarıma ve 2011, 2012, ve 2013 yılları sezonunda yer aldığım Antiocheia Ad Cragum antik kenti kazı sorumlusu hocalarıma, bu sezonlarda bu antik kentlere yapılan bilimsel turlara katılmamı teşvik edip sağlayan hocalarıma ve yabancı ve Türk kazı ekibi arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Başta camiada olan aile bireylerime ve tüm aileme destek ve özverilerinden dolayı teşekkür ederim. Can dostlarıma, arkadaşlarıma ve tüm sevdiklerime verdikleri destek ve harcadıkları emeklerinden dolayı canı gönülden teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ:.....	1
BÖLÜM II	3
2. KİLİKYA BÖLGESİNİN COĞRAFYASI VE TARİHÇESİ	3
BÖLÜM III	8
3. KİLİKYA BÖLGESİ'NDE YÜRÜTÜLEN ARKEOLOJİK ÇALIŞMALARIN TARİHÇESİ	8
BÖLÜM IV.....	12
4. GREKLER' DE KENT:	13
BÖLÜM V	14
5. GREKLER' DE KENTLERİN PLAN TASARLARI VE TOPOĞRAFİK KURULUŞ TIPLERİ:.....	15
5.1 Tepe Kenti:.....	17
5.2 Tepe Eteği Kenti:.....	17
5.3 Ova Kenti:	18
5.4 Kıyı Kenti:.....	18
BÖLÜM VI	18
6. BATI DAĞLIK KİLİKYA KENTLERİ: KENT TİPOLOJİSİ VE STRATEJİK KONUMLARI:.....	20
6.1 KORAKESİON.....	20
6.2 LEATRES-LEATRİ-LAERTES.....	21
6.3 SYEDRA	23
6.4 İOTAPE-AYTAP	24

6.5 SELİNUS.....	26
6.6 LAMOS-ADANDA	27
6.7 NEPHELİS / MUZKENT.....	29
6.8 ANTIOCHEIA AD CRAGUM.....	30
6.9 CESTRUS.....	32
6.10 ANEMURİON.....	33
6.11 TİTİOPOLİS / KALINÖREN:.....	34
BÖLÜM VII	34
SONUÇ:.....	36
KAYNAKÇA:.....	41
RESİMLER DİZİNİ.....	45

RESİMLER DİZİNİ

RESİM: 1 ANTİK KİLİKYA KENTLERİ (SAYAR, 1980)	52
RESİM: 2 ROMA İMPARATORLUK EYALETLERİ (HTTPS://TR.PINTEREST.COM)	52
RESİM: 3 HELLENİSTİK DÖNEM SINIRLAR (BİLİR, 2013).....	53
RESİM: 4 DAĞLIK KİLİKYA ANTİK KENTLERİ (TOPOĞRAFİK YAPI, HTTP://DARE.HT.LU.SE)	53
RESİM: 5 BATI DAĞLIK KİLİKYA KENTLERİ (TOPOĞRAFİK YAPI, HTTP://DARE.HT.LU.SE)	54
RESİM: 6 OVALIK VE DAĞLIK KİLİKYA	54
RESİM: 7 BATI DAĞLIK KİLİKYA (HOFF, VD. 2009)	55
RESİM: 8 BATI DAĞLIK KİLİKYA ÇİZİM (SAYAR, 1999).....	55
RESİM: 9 ANTİK BÖLGELER HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	56
RESİM: 10 KORAKESİON TOPOĞRAFYASI	56
RESİM: 11 KORAKESİON GÜNEYDEN BAKIŞ (ANTALYAKULTURTURİZM.GOV.TR)	57
RESİM: 12 KORAKESİON KUZEYDEN BAKIŞ (LİMAN).....	57
RESİM: 13 KORAKESİON BATIDAN BAKIŞ (DOĞAL SAVUNMA KAYALIKLAR).....	58
RESİM: 14 KORAKESİON İZOHİPS HARİTASI	58
RESİM: 15 KORAKESİON ALAN HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE/).....	59
RESİM: 16 KORAKESİON KUZEYDEN KALE SURLARI (ANTALYAKULTURTURİZM.GOV.TR).....	59
RESİM: 17 KORAKESİON YAT LİMANI (ANTALYAKULTURTURİZM.GOV.TR)	60
RESİM: 18 KORAKESİON GÜNEY BURUN (ALANYA.BEL.TR)	60
RESİM: 19 LAERTES İZOHİPS HARİTASI	61
RESİM: 20 LAERTES TOPOĞRAFİK ALAN HARİTASI.....	61
RESİM: 21 LAERTES CEBELİ REİS DAĞI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	62
RESİM: 22 LAERTES ALAN HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	62
RESİM: 23 LAERTES KALINTILAR CEBELİ REİS DAĞI (NEREDEKAL.COM/LAERTES)....	63
RESİM: 24 LAERTES TOPOĞRAFİK HARİTASI.....	63
RESİM: 25 LAERTES KULE KALINTILARI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	64
RESİM: 26 LAERTES TAPINAK KALINTISI (HTTP://WWW.ALANYA.TV/TR).....	64
RESİM: 27 LAERTES GÜNEY BATIDAN BAKIŞ ((HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)).....	65

RESİM: 28 LAERTES HAMAM KALINTILARI (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE).....	65
RESİM: 29 SYEDRA TOPOĞRAFİK HARİTASI	66
RESİM: 30 SYEDRA YERLEŞİM SINIRLARI.....	66
RESİM: 31 SYEDRA İZOHİPS HARİTASI	67
RESİM: 32 SYEDRA ALAN HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE).....	67
RESİM: 33 SYEDRA SÜTUNLU CADDE (M. DİNÇARSLAN ARŞİVİ)	68
RESİM: 34 SYEDRA ÖN KULE (M. DİNÇARSLAN ARŞİV).....	68
RESİM: 35 SYEDRA HAMAM (ALATURKA.INFO/TR)	69
RESİM: 36 SYEDRA GÜNEYDEN BAKIŞ (HTTP://AKTUELARKEOLOJİ.COM.TR).....	69
RESİM: 37 SYEDRA TAPINAK STYLOBAT (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE)	70
RESİM: 38 SYEDRA GÜNEY DOĞUDAN BAKIŞ (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE).....	70
RESİM: 39 SYEDRA KENTİN ANA GİRİŞ KAPISI (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE).....	71
RESİM: 40 İOTAPE TOPOĞRAFİK HARİTA.....	71
RESİM: 41 İOTAPE AKROPOLİS (HTTP://WWW.ANTALYAKULTURTURİZM.GOV.TR)	72
RESİM: 42 İOTAPE ALAN HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE)	72
RESİM: 43 İOTAPE LİMAN (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE)	73
RESİM: 44 İOTAPE YERLEŞİM DÜZENİ (HOFF, VD. 2009).....	73
RESİM: 45 İOTAPE HAMAM/BAZİLİKA (ANTALYAKULTURTURİZM.GOV.TR)	74
RESİM: 46 İOTAPE İZOHİPS HARİTASI.....	74
RESİM: 47 SELİNUS ALAN HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE).....	75
RESİM: 48 SELİNUS GÜNEY BATIDAN BAKIŞ (HTTP://WWW.ANTALYAKULTURTURİZM.GOV.TR).....	75
RESİM: 49 SELİNUS TOPOĞRAFİK HARİTASI-GÜNEYDEN BAKIŞ	76
RESİM: 50 SELİNUS İZOHİPS HARİTASI	76
RESİM: 51 SELİNUS KUZEYDE BAKIŞ (HOFF, VD. 2009).....	77
RESİM: 52 BATIDAN AKROPOLİSE GİDEN MERDİVENLİ YOL (M. DİNÇARSLAN ARŞİV)	77
RESİM: 53 SELİNUS KALEDEN BAKIŞ-LİMAN (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE).....	78
RESİM: 54 SELİNUS PLAN (HOFF, VD. 2009)	78
RESİM: 55 SELİNUS İÇ LİMAN (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE)	79
RESİM: 56 SELİNUS GÜNEY YÖN SARP UÇURUM (HTTPS://WWW.HİSTOLÍA.DE).....	79
RESİM: 57 SELİNUS GÜNEYDEN BAKIŞ (M. DİNÇARSLAN ARŞİV)	80

RESİM: 58 SELİNUS KALE SURLARI VE DEVRİYE DUVARI (HOFF, VD. 2009).....	80
RESİM: 59 LAMOS AKROPOLİS (HOFF, VD. 2009).....	81
RESİM: 60 LAMOS PLAN (HOFF, VD. 2009)	81
RESİM: 61 LAMOS SUR DUVARI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	82
RESİM: 62 LAMOS GÖZETLEM KULELERİ (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	82
RESİM: 63 LAMOS AKROPOLİS SUR DUVARI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	83
RESİM: 64 LAMOS TOPOĞRAFİK HARİTA	83
RESİM: 65 LAMOS KONUM TOPOĞRAFYASI (HOFF, VD. 2009)	84
RESİM: 66 LAMOS İZOHİPS HARİTASI.....	84
RESİM: 67 NEPHELİS TOPOĞRAFİK HARİTA.....	85
RESİM: 68 NEPHELİS ZEYTİNCİK ADASI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	85
RESİM: 69 NEPHELİS AKROPOLİS (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	86
RESİM: 70 NEPHELİS KUZEYDEN BAKIŞ (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	86
RESİM: 71 NEPHELİS İZOHİPS HARİTASI.....	87
RESİM: 72 ANTİOCHEİA İZOHİPS HARİTASI	87
RESİM: 73 ANTİOCHEİA ALAN HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	88
RESİM: 74 ANTİOCHEİA BATIDAN BAKIŞ (M. DİNÇARSLAN ARŞİV)	88
RESİM: 75 ANTİOCHEİA KORSAN KOYLARI (HTTPS://WIKİMAPİA.ORG).....	89
RESİM: 76 ANTİOCHEİA DELİK DENİZ-KORSAN KOYU (M. DİNÇARSLAN ARŞİVİ)	89
RESİM: 77 ANTİOCHEİA LİMANINDAN PEGASUS ALANYA MÜZESİNDE (HOFF, VD. 2009)	90
RESİM: 78 ANTİOCHEİA TOPOĞRAFİK HARİTA	90
RESİM: 79 ANTİOCHEİA PLAN (STAGGS, 2014)	91
RESİM: 80 AKROPOLİSTEN BİZANS KALESİNE BAKIŞ (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE) ..	91
RESİM: 81 ANTİOCHEİA AD CRAGUM AKROPOLİS (M. DİNÇARSLAN ARŞİVİ)	92
RESİM: 82 ANTİOCHEİA AD CRAGUM PALESTRA (M. DİNÇARSLAN ARŞİVİ).....	92
RESİM: 83 KUZEYDEN BİZANS KALESİ (HTTPS://WWW.ANTALYAGEZİREHBERİ.NET)..	93
RESİM: 84 BİZANS KALESİNDEN NEKROPOL VE AKROPOLİSE (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	93
RESİM: 85 KESTROS TOPOĞRAFİK HARİTA	94
RESİM: 86 KESTROS İZOHİPS HARİTA.....	94

RESİM: 87 KESTROS TAPINAK KALINTISI (HTTP://WWW.ANTALYAKULTURTURIZM.GOV.TR).....	95
RESİM: 88 KESTROS PLAN (HOFF, VD. 2009)	95
RESİM: 89 KESTROSDAN SELİNUSA BAKIŞ (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	96
RESİM: 90 KESTROS UYDU GÖRÜNTÜ VE KOMŞU SELİNUS-SOL ÜST-	96
RESİM: 91 KESTROS LİMAN(?) (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	97
RESİM: 92 KESTROS KULE (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	97
RESİM: 93 GÜNEYDEN KUZEYE BAKIŞ (HTTPS://HİSTOLİA.DE ; HOFF, VD. 2009).....	98
RESİM: 94 ANEMURİON TOPOĞRAFİK HARİTA	98
RESİM: 95 ANEMURİON İZOHİPS HARİTASI	99
RESİM: 96 ANEMURİON KIBRIS YAKINLIĞI	99
RESİM: 97 ANEMURİON NEKROPOL-KUZEY DOĞUDAN (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	100
RESİM: 98 ANEMURİON LİMAN (HTTP://WWW.ANAMURSEDİR.COM).....	100
RESİM: 99 ANEMURİON AKROPOLİS (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	101
RESİM: 100 ANEMURİON ALAN HARİTASI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	101
RESİM: 101 TİTİOPOLİS' İN ANEMURİON' A YAKINLIĞI.....	102
RESİM: 102 AKROPOL VE NEKROPOL ALANI (HTTP://WOWTURKEY.COM).....	102
RESİM: 103 TİTİOPOLİS TOPOĞRAFYASI.....	103
RESİM: 104 TİTİOPOLİS İZOHİPS HARİTSİ	103
RESİM: 105 TİTİOPOLİS AKROPOL VE SUR DUVARI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE)	104
RESİM: 106 TİTİOPOLİS AKROPOL (HTTPS://WWW.KULTURPORTALI.GOV.TR)	104
RESİM: 107 TİTİOPOLİS BAZİLİKA (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	105
RESİM: 108 TİTİOPOLİS APSİS VE ARKASINDAKİ ODALAR (HİSTOLİA.DE)	105
RESİM: 109 TİTİOPOLİS AKROPOL (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	106
RESİM: 110 TİTİOPOLİS KUZEY SUR DUVARI (HTTPS://WWW.HİSTOLİA.DE).....	106
RESİM: 111 KİLİKYA 'DA ÜRETİLMİŞ COARSEWARE SERAMİĞİ (RAUH, 1997)	107
RESİM: 112 ALACA DAĞINDAN (RAUH, 2007)	107
RESİM: 113 SELİNUS KENTİNDEN (RAUH, 2007).....	108
RESİM: 114 SERAMİK VERİLERİ ÖN KRONOLOJİ (RAUH, 2007)	108
RESİM: 115 DOĞU AKDENİZ BAŞLICA TİCARET YOLLAR (AKTÜRE, 2018).....	109
RESİM: 116 HELENİSTİK DÖNEM YOL AĞI VE KENTLER (AKTÜRE, 2018).....	109

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.GİRİŞ:

İnsanoğlu tarihsel süreçteki uygarlaşma ilerleyişinde birden fazla sıçrama noktasında bulunmuştur. İlk olarak ormandan ayrılıp savana inmesi hem dik duruşu hem de zihinsel yapısının gelişmesi üzerine önemli etkileri olmuştur. Ormandaki fazla oksijen onun zihinsel yapısının gelişmesinin önündeki belirgin engellerden biriydi. Sonrasında ateşi keşfetmesi ve tarımsal sürece geçmesi büyük değişimlere neden olmuştur. Bu süreçler hem fiziksel hem de zihinsel yapısı üzerine etkileri yadsınamayacak ölçüde büyüktür.

Savunma sadece insanlar için temel güdülerinin en başında gelmektedir. İnsan ilk olarak kendini güvene almaya çalışmaktadır. Güvenliğini sağladıktan sonra açlık ve cinsel dürtü gibi içgüdülerini düşünmeye, ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Homo cinsinin sapiens türü olarak bizler bu temel içgüdüümüz olan güven hissi bizi en başta bir arada olmaya mecbur kılmıştır. Bu his topluluk olarak yaşama evrelerinin dizisinde klan, kabile, köy yerleşimi ve süreç içinde bizi kentler kurmaya kadar götürmüştür. İşte bu da insanoğlunun en büyük sıçrayışını 'kent devrimi' ile gerçekleştirmesini sağlamıştır. Uygarlık tarihindeki ilk kentleri M.Ö. 4000-3500'lerde Mezopotamya'da Sümer Uygarlığı'nda görmekteyiz. İnsanlık gerçek anlamda uygarlaşma yolundaki en büyük adımını kentleri kurmakla atmıştır.

Kent barbarlık ve kargaşanın zıt anlamlısı olmakla birlikte uygarlıkla aynı anlamdadır. Kentin uygarlaşmaya kattığı hız senkronize şekilde birçok sosyal yapıyı

bünyesinde bulundurmasına bağlıdır. Kent insanın karakteri, düşüncesi, fiziksel yapısı, dünya bakışı, sosyal yapısı, ekonomik yapısı gibi birçok alan üzerinde ciddi etkiye sahiptir. Bunlar meydana gelirken kentin coğrafik konumu ve iklimi olağanüstü etkilidir. Karasal iklimde bulunan bir kent ile denizel iklimde bulunan bir kent, saydığımız etkiler dâhilinde plan tasarımı üzerinde de farklılık göstermektedir. Bir ticaret kenti ile bir tarım kenti plan yerleşmesi açısından da pek benzerlik göstermemektedir.

Topoğrafik yapı ve tipolojik işlev olarak kentler antik çağda çok farklılık göstermekteydi. Topoğrafya engebeli ise en düz yerler seçilir, içme suyuna yakınlık göz ardı edilmez ve bataklık olmayan alanlar tercih edilirdi(Mansel, 1999; Hoff, vd. 2009). Fakat bunların daha öncesinde gelen herhangi bir saldırı tehdidi olursa savunması kolay ve sağlam yerler seçilirdi. Batı dağlık Kilikya Kentleri de genellikle bu unsur göz önüne alınarak kurulmuştur. İster kıyı kentleri olsun ister iç kesimdeki kentleri olsun, Kilikya kentlerinde en başta bu savunma unsuru göze çarpmaktadır.

Kıyılardaki kentler sarp kayalıklar üzerine ulaşılması zor ve savunulması daha kolay alanlara kurulmuşlar. Yüksek yarım adaların, tepelerin ve tepe yamaçlarına kurulan bu kentler birincil olarak kendilerini korumayı amaçlamışlardır. Bu doğal savunmanın yanında kendileri de sur duvarlarıyla ve gözetleme kuleleri gibi yöntemlerle kendi savunmalarını güçlendirmişlerdi.

Batı Dağlık Kilikya Kentlerinin sahip oldukları doğal limanlar ve koylar ticaret için gayet uygundu. Aynı zaman da bu ticaret gemileri korsanlar için de gayet önemliydi. Kıyıda ve iç kesimdeki kereste, şarap ve zeytinyağı oldukça zengin ticaret mallarıydı. Döneminin ticareti için stratejik konumuna sahip kentler olan Anemurion, Selinus, Antiocheia, Korakesion gibi büyük doğal limanları olan ve topoğrafyasının sağladığı güvenli ticaret olanağına sahip kentler tüm Akdeniz havzası için oldukça önemliydi. Aynı zaman da Lamos gibi iç kesim kenti ise kıyı dünyasını iç kesime taşıyan önemli bir merkez kent konumunu üstlenmekteydi.

Uzun geniş deniz ufuk mesafelerine sahip olan Batı Dağlık Kilikya Kentleri her hangi bir korsan saldırısının ihtimali olması durumunda erkenden tedbir alma, halkı surların içine çekme ve limanda bulunan yük gemileri varsa hemen boşaltma

işlemi yapmalarını sağlıyordu. Yine bu kentlerin limanlarının korsanlar tarafından ele geçirilmesi durumunda kendilerini burada gizlemesi ve pusuya yatması için doğal arazi şartları bulunmaktaydı.

En sonunda Roma İmparatorluğu tüm Akdeniz dünyasının güvenli ticaret koşullarını sağlamak için el atacaktı. Bu hem Roma'nın kendi kudretini göstermesi açısından hem de kendi imparatorluk çıkarları açısından önemliydi. Bütün yollar Roma'ya çıkar sözünün bir bakıma gereği idi. Bergama Kralı III. Attalos ardında bir varise sahip olmadığı için ölümünden sonra Bergama'yı Roma İmparatorluğuna vasiyet etmişse de III. Eumenes adıyla kendini kral ilan eden II. Eumenes'in yasal olmayan oğlu bu karara rıza göstermemiş ve Roma'ya karşı isyan başlatmıştır. M.Ö. 129 yılında yenilmiş ve Roma'ya esir düşmüştür. Artık Bergama Krallığı Romanın Asya eyaletidir. M.Ö. 31 yılının Eylül ayında Octavianus'un emrindeki Roma birlikleri ile Marcus Antonius ve Kleopatra komutasındaki güçler Yunanistan'ın batısında bulunan Aktium yakınlarında bir deniz savaşı yaparlar. Savaşı kazanan taraf Octavianus olur ve tüm Akdeniz artık Roma hâkimiyetindedir.

Roma en başta kentler kurarak ve bu kentler arasında kara yolları yaparak emperyal kültürünü en hızlı şekilde yaymıştır. Bu başarı deniz yollarındaki ticarete de sağlanmalıydı. Bu politika ile Roma İmparatorluğu dünyanın en geniş sınırlarına sahip olan devlet olup en büyük güç haline gelmiştir.

BÖLÜM II

2. KİLİKYA BÖLGESİNİN COĞRAFYASI VE TARİHÇESİ

Kilikya fiziksel olarak iki bölgeyi kapsardı (Res.1). Biri dağların at nalı şeklinde çevirdiği verimli ova, üç büyük nehir tarafından beslenmekteydi. Diğeri ise dağ yığınının birden denize indiği yalnızca bir nehir tarafından sulandığı (Res.2) bölgedir (Jones, 1971). Antik dönem Kilikya Bölgesi, Korakesion (Alanya)' dan

Alexandria Kat İsson (Kinet Höyük)' a kadar olan alanı kapsamaktadır. Kilikya Bölgesi topografik yapısı bakımından dolayı Dağlık Kilikya ve Ovalık Kilikya olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dağlık ve Ovalık Kilikya'nın sınır çizgisi Limonlu (Lamas) Çayı'dır (Yakar, 2000). Antik dönem yazarları Heredotos ve Coğrafyacı Strabo bölgenin batı kesimini Kilikia Tracheia (Κιλίκια Τραχεία) olarak Dağlık Kilikya'yı, doğuda ki kesime ise Kilikia Pedias (Κιλίκια Πεδιας) adıyla Ovalık Kilikya'yı anlatmışlardır (Res.6) (Strabo, 1993). Dağlık Kilikya bugünkü Alanya'dan başlayıp Soli'ye kadar uzanmaktaydı(Res.4). Batı Dağlık Kilikya ise Alanya'dan başlar ve Anamur (Sayar, 1998) 'da son bulur(Res.5). Ovalık Kilikya da Soli'den İskenderun'a kadar uzanmaktaydı (Sayar, 1980).

Kilikya coğrafyası, politik konumu sebebiyle de tarihin her çağında önemli gelişmelere sahne olmuştur. Mezopotamya'dan Sardes' e ulaşan büyük ticaret yoluna 'Kilikya Kapıları' ndan (Gülek Boğazı) geçilmekteydi. Adına ilk defa M.Ö.16.yy'da Hitit metinlerinde rastladığımız Kilikya Adaniya ve Chalaka olarak isimlendirilmiştir. Yine Hitit metinlerinde rastladığımız bir diğer isim ise Luvi adıdır. 1906 yılında bulunan ve 1946 yılında çözülmeye başlanan bir Hitit çivi yazısı Luvilerin Anadolu'da yerel halklar olduğunu belirtmektedir. M.Ö. 2000'lerin başında varlığının olduğu ve başkentlerinin Apasa günümüz Selçuk olduğu düşünülmektedir. Hititler bu halka Luvi derken Yunanlar ise Pelasgos demekte idi. Hititlerin hiyeroglif yazısında kullandıkları dil Luvice olduğu bilinmekte ve Hitit çivi yazısı artık kullanılmadığı zaman bile Luvice varlığını sürdürmüştür. Hitit Krallığının yıkılması ile Luviler Suriye'ye göç etmişler ve bir kısmı da Likya bölgesine yerleşmişler. Günümüzde Likçe dediğimiz Likya dilinin Luvi dilinin bir türevi olduğu bilinmektedir. Antik bölgeler arasındaki İsaoria'da da yine Luvi yerel halkının olduğu bilindiği gibi Kilikya bölgesinin de yerli halkındandırlar (Melchert, 2010). Adaniya bölgesine Ovalık Kilikya denirken, Chalaka bölgesine Dağlık Kilikya denmekteydi. M.Ö.15.yy'da bölgeden Mısır kaynaklarına göre Kedi ya da Kade olarak, M.Ö. 8.yy.'da ise Asur dokümanlarında da Chilakla/Hilakku (Erzen, 1940) olarak bahsedilmektedir. J. Mellaart Kilix'in uydurma bir kahraman ata olduğunu aslında Asurluların buraya ve halkına verdikleri Khulakku adının Helenlerce kendi ağızlarına uyduğu gibi söylemesi olduğunu bildirir.

Kilikya adı Helencede Kilix, Kilikos' un vatani anlamına gelmekteydi. Herodotosos da Kilikyalılar için şöyle der:

“
i
gömlüklerini” (Herodotos, VII. 91).

Herodotosos'un bildirdiği efsaneye göre Kilikya adını Fenike Kralının oğlu Kiliks'ten almıştır. Efsanenin bildiri Fenike kralının oğlu Kiliks Kızkardeşi Europe'nin Zeus tarafından kaçırılınca onu aramaya çıkar. Öteki kardeşiyle birlikte Kilikya'ya kadar gelirler. Onu bulamayınca ülkesine dönmeyip buraya yerleşir ve bölge Kilikya ismini alır (Herodotos, VII. 91).

M.Ö.8.yy.'da Yunan dünyasındaki Myken hâkimiyeti sona erince coğrafyanın topoğrafyasına uygun yerleşim şekli ile kendi kendini yönetecek kent tipleri ve Yunan kent devletleri modellerinin temelleri atılmıştır. M.Ö.8.yy'dan önce Yunan dünyasının insan nüfusu 700.000 bin civarında iken takibi yıllarda artış göstermiştir. Bu nüfus artışından dolayı Yunanlılar M.Ö.7.yy'ın ortalarından itibaren koloniler kurmaya başladıkları görülmektedir. Çalışma alanımız, Batı Kilikya'da da M.Ö.7.yy'ın başlarından itibaren kolonizasyon hareketleri görülmeye başlanmıştır. Romalı yazar Pomponius Mela'ya (M.S.1.yy) göre Kelenderis'i ve Nagidos'u Samoslular, Aphrodisias'ı Aeginalılar, Soli ve Tarsus'u Lindoslular kurmuşlardır (Umar, 2000; Wikipedia.org, 09.07.2019).

M.Ö.546 yılına değin bölgeyi bağımsız yöneten Syennesis sülalesidir. M.Ö.521 yılında Perslerin elinde olan Anadolu bölgesinde Kilikya'da tahta bulunan Darius için bir satraplık kurulmuş, fakat bölge yine de yerli sülale tarafından yönetilmiştir. M.Ö.5. ve 4. yüzyılda egemen olan Perslere rağmen Kelenderis tarihinin en iyi dönemini yaşamıştır (Zoroğlu, 1987). Attika-Delos Birliğinin en doğudaki üyesi ve M.Ö.425 yılındaki Atina'nın vergi listesinde adını almıştır. Bu durum Atina egemenliğinin Kilikya kıyılarına ulaştığını ve koruması altında bağımsızlığını elden bırakmadan ticaret faaliyetlerini yürüttüğünü göstermektedir.

Kilikya ile ilgili en geniş bilgi sahibi olduğumuz zaman dilimi Büyük İskender sonrası döneme denk gelmektedir. Büyük İskender Anadolu'ya geçince

M.Ö.333 yılında Persleri ikinci defa İssos' da (Günümüz Hatay sınırları içerisinde) yener ve İskender İmparatorluğu içinde artık Kilikya da yer alır (Res.3) ve bölgeye bir kara yolları ağı görülür (Res.116). Büyük İskender'in kısa süren krallığında 25'ten fazla kent kurduğu kayıtlarda geçmektedir ve İskender'in erken yaşta ölümü sonrasında fethettiği yerler üç generali tarafından pay edilir ve böylece Kilikya'da Seleukoslar dönemi başlamış olur (Aktüre, 2018). Seleukos I. Nikator bu dönemde Seleukosların başındadır. İskender'in ölümünden sonra yıllarca süren savaşlar sonrasında Kilikya M.Ö. 281'de Seleukosların eline geçmiştir. Seleukoslar'da iç çekişmelerden dolayı M.Ö. 63 yılında günümüz Hatay civarında sadece birkaç kent olarak kalmıştı. Bu dönemde Pompeius Helenistik Doğu dünyasını kendine bağımlı olarak yeniden kurmak istediye de Seleukosların varlığının devam etmesi çok zahmetli görülünce bölgeyi Roma eyaleti haline getirdi(Koşay, 1968). Böylece sonraki dönemde Kilikya'da Ptolemaios Hanedanı hüküm sürdü.

Özellikle M.Ö. 1.yy'da Batı Dağlık Kilikya Kentleri kendilerini savunmak zorundaydılar. O devirde Roma imparatorluğundan başka büyük güçlü devletlerin olmayışı, ortaya çıkan otorite boşluğu bu savunma stratejisini zorunlu kılmıştı. Tiren ve Adriyatik denizlerindeki korsan üstleri ile mücadele eden Roma Akdeniz ile ilgilenmemiştir. M.Ö. 2.-1. yy' da Kilikya kıyıları hatta tüm Akdeniz dünyası korsan yuvası haline gelmiştir (Durukan, 2011).

Kilikya'nın yerli halkı korsanlara karşı bir güç olmadığını bilmekte ve aynı zamanda Roma İmparatorluğuna da dahil olmak istememektedir. Seleukos kralı Diodotus Tryphon kendini güçlendirmek için korsanları destekledi. Bu da uzun bir süre Kilikya ve korsan ismin aynı anlamda anılmasına sebep oldu (Durukan, 2011).

M.Ö. 2. yy'da Kilikya korsan üssü haline gelmiş ve Akdeniz'deki ticaret zarar gördüğü için Roma'yı olumsuz bir şekilde etkilemişti (Bilir, 2013). Bundan dolayı Romalılar MÖ 102-101 yılında Kilikya'ya gelip burayı üs olarak kullanmak zorunda kalmışlardır. I. Mithradates savaşlarının ardından (MÖ 88-85) Kilikya artık Roma Eyaleti olmuştur (Res.9). Öte yandan, Roma çok kez korsanlarla mücadeleye girse de, onlara karşı çok zayıf kalmaktaydı (Durugönül, 2004). Kilikya ve tüm Akdeniz'de korsanlar için birincil olarak Roma tüccarları ile köle ticareti yapıyor olması ve Roma için Kilikya paralı asker edinmek için uygun bir bölge olsa da

Roma'nın ekonomisini olumsuz etkilemekteydi ve bu soruna köklü çözüm bulması gerekmektedir. M.Ö. 2. yy' da başlayan bu korsan yağmaları sıkıntısı M.Ö. 67 yılında Pompeius tarafından Korakesion yakınlarında korsan gemilerinin imha edilmesiyle büyük oranda son bulmuştur (Rauh ve Slane, 2000. 150-179).

Eyalet önceleri Kilikia Trakheia/Dağlık Kilikya olmak üzere Pamphilia, Milyas ve Pisidia'nın kimi bölgelerini içine alıyordu (Res.8). Ovalık Kilikya olarak adlandırılan bölge ise MÖ 64-63'te Kilikya Eyaletine dâhil edilmiştir. Selevkoslar ve Roma dönemi Kilikya'sı Helenleşmiş ve bu dönemler içerisinde birçok kent kurulmuştur (Ünal, 2006). M.Ö. 68 yılı bölgenin geleceği için bir dönüm noktasıdır; Roma senatosu Tarsus'u Kilikya'nın başkenti yapmaya karar vermesidir. Bu şekilde Kilikya "provincia militaris" yani askeri bir bölge olarak ilan edilmiştir. Daha sonrasında Kilikya Bölgesi Romalıların ve Partların savaşlarına çok kez sahne olmuştur (Kurt 2009). Sasaniler M.S. 226 yılında ilk Tarsus sonrada kıyıyı takip ederek antik adı Zephyrion olan Mersin'i, Elaussia Sebaste'yi (Ayaş), Korykos (Kızıkalesi), Seleukia (Silifke), Selinus (Gazipaşa)'ya kadar ki bölgede belirgin bir kent planına sahip bu kentleri yağmalamış, Kilikya'daki Roma İmparatorluk Dönemini de son buldurmuşlar(Umar, 2000).

Roma İmparatoru Diocletianus (M.S. 284-305) eyalet reformu sırasında Kilikya'da Dağlık Kilikya'yı, Ovalık Kilikya'dan ayırarak başkenti Seleukia olan İsauria ismiyle yeni bir eyalet dahil etmiştir (Res.7). Constantinus devrinde başkent Constantinopolis olunca Kilikya Bölgesindeki limanlarda ticaret hacmi ve ekonomik faaliyet azalmıştır. M.S. 4. yy'da Sasani ve İsauria saldırılarına maruz kalan Kilikya'da savunma ön planda tutularak önemli imar faaliyetleri gerçekleştirmişler. Dağlık Kilikya 5.yy. ve 6.yy. ilk zamanlarında ekonomik ve kültürel yönden parlak bir dönem geçirmiştir, bu da kentlerin mimari yönüne yansımıştır. Daha önceleri bir tek din görevlilerin girebildiği ibadet yerlerine kiliselerin yapılması ile inananlarında girebildikleri ve ibadetlerini yapabildikleri dini yapılar önemli ölçüde artmıştır (Demirkıran, 2010).

M.S. 613'de Başta Tarsus'a sahip olan Sasaniler daha sonra bütün Kilikya'yı ele geçirmişlerdir. M.S. 627'de ise Doğu Roma Kilikya'yı ele geçirir ve sınır kentleri güçlü surlar ile donatmışlardır. İslam Halifesi Ömer Devrinde Kilikya'ya Arap

akınları başlamıştır ama Arapların ve Bizans'ın asıl mücadelesi Halife Osman Devrinde (M.S. 644-656) olmuştur. M.S. 965 senesinde bölge Bizans'ın hâkimiyetine girmiştir. M.S. 10.yy'da Selçuklular bölgeye akınlar düzenlemeye başlamıştır. Kilikya, Bizans'tan sonra Anadolu Selçukluların egemenliğine girmiştir. Kilikya'da Anadolu Selçuklu Devleti'nin hâkimiyetini son bulmasının ardından Ramazanoğlu Beyliği kurulmuştur. M.S. 1516'da ise artık bölge Osmanlı İmparatorluğu egemenliğindedir (Demirkıran, 2010. 12).

Özetlemek gerekirse, Kilikya Bölgesi hakkında ilk bilgiler Tunç Çağından başlayıp günümüze kadar gelmektedir. Kilikya Bölgesi Mezopotamya'yı Anadolu'na bağlayan önemli bir geçiş noktasında bulunduğu dolay tarih boyunca birçok medeniyetin saldırısına uğramış ve bu medeniyetlere dönemsel olarak ev sahipliği yapmıştır. Bundandır ki Kilikya nasıl Hitit, Asur, Yunan, Roma için önemli bir bölge olmuşsa ardıl medeniyetler için de bir o kadar önem arz etmiştir. Bizans, Selçuklu, Arap ve Osmanlı da bölgenin önemli medeniyetleri olmuştur. Bu medeniyetlere ait birçok yerleşim yeri ve kentler mevcudiyetinde bölge bilimsel araştırma ve kazılara bakir durumdadır.

BÖLÜM III

3. KİLİKYA BÖLGESİ'NDE YÜRÜTÜLEN ARKEOLOJİK ÇALIŞMALARIN TARİHÇESİ

Kilikya Bölgesi ile ilgili ilk bilgileri 1842'de W. F. Ainsworth vermiştir. İlk kazı çalışmasını ise bölgede 1845 yılında İngiliz Konsolosu W. B. Barker Gözlü Kule' de gerçekleştirmiştir. Kazıda ele geçen terracota figürünler British Museum' a götürülmüştür (Ainsworth, 1842).

Kilikya Bölgesinin ilk defa temel coğrafik ve jeolojik bilgilerini W. M. Ramsay (1890) ve D. G. Hogarth-J. A. Monro (1893) vermiştir.

1852’de Victor Langlois de Mersin Gözlü Kule’ de kazı yapmıştır ve kazılar sonucunda yaklaşık olarak 1200 terracotta figürün elde edilmiştir. Günümüz Tarsus ilçesinin ilk yerleşimini oluşturan Gözlü Kule’nin tarihçesi M.Ö. 7. bin yıla kadar uzanır ve bu yerleşme Orta Anadolu ile Akdeniz’i doğal olarak birleştiren Gülek Boğazı’nın çıkışında yer almaktadır. Ayrıca Gülek Boğazı Ovalık Kilikya ile Kuzey Suriye yol ağında bir kavşak konumundadır (Langlois, 1856).

Adana il merkezinde Taşköprü civarında olan Tepebağ Höyük ilk defa Adana Arkeoloji Müzesi’nin müdürü olan A. R. Yalgın (1887-1960), 1936 yılında 6 gün süren bir sondaj çalışması yapmıştır. “Akmehmet Mahallesi 19.Sokak Hacı Hafızın yeni evi önünde” şeklinde tanımlanan sondaj çalışmasından çıkan eserler müzeye götürülmüştür. 2013 yılında Adana müzesi tarafından başlatılan Tepebağ Höyük kazıları devam etmektedir (http://www.adanamuzesi.gov.tr/Tr/Kazi_Tepebag.aspx, 26.05.2019).

1930 yılında E. Gjerstad Kıbrıs’tan Kilikya’ya uğramış, Yakapınar’ ın batı kesiminden Anamur’a uzanan alanı inceleyerek bir rapor derlemiştir. Bu araştırma, bölgenin ilk arkeolojik yüzey çalışmalarından biri olarak da değerlendirilmiştir (Gjerstad, 1934).

1934 yılında H. Goldman Kıbrıs’tan Kilikya’ya geçmiş ve yerleşim alanlarını incelemiş ve ardından incelemeleri hakkında bir rapor hazırlamıştır. Bu araştırma ise bölgenin en eski yüzey araştırmalarından biridir. (Goldman, 1935).

1945 yılında H. Çambel ve H. Bossert, Kilikya sahilinde ve dağ eteklerinde olan yerleşim yerlerini incelemişlerdir (Bossert 1950).

1952’de Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü üyesi olan Michael Gough Kilikya’daki klasik mimari çalışmalarını incelemiştir. Adana ili Seyhan ilçesindeki Augusta Antik kentini incelemiştir ve buradaki mimari incelemesi kent tarihini M.Ö.58-M.S.29 arası kurulduğunu göstermiştir (Gough, 1956).

1964-1966 yıllarında H. Çambel yüzey araştırmasını Antakya, Mersin ve Adana’nın kıyı kesimlerinde ve kentlerin odağında gerçekleştirmiş (Demirkıran, 2010).

1964-1968' de G. E. Bean ve T. B. Mitford Dağlık Kilikya gezisi sonunda yaptığı gözlemleri yayımlamıştır (Bean-Mitford, 1970).

1965 yılında Tufanbeyli'nin 15km. kuzey doğusunda bulunan Şar Köyü'ndeki Kapadokya Comanası' nda R.P.Harper ve İ.Bayburtluoğlu tarafından tapınak ile Heroon kısmında bir kazı sezonu yaşanmıştır. Kent ve civarındaki çalışmaları 2002 yılından bu yana Serdar Girginer yürütmektedir (Girginer-Oyman, 2006).

1971 yılında Adana Müzesi uzmanları Kelenderis Nekropolü' ndeki hiç açılmamış bir mezarı açmışlardır. Ayrıca, Anemurion' daki Bizans'ın erken dönemlerine ait Nekropolis Kilisesi kazılarını da Adana müzesi yapmıştır (Zoroğlu-Arslan, 1999).

1987 yılında Levent Zoroğlu Doğu Dağlık Kilikya'da (Göksu ile Limonlu Çayı arasında) yüzey araştırması gerçekleştirmiştir (Zoroğlu,1988).

1985-1986 yıllarında Anamur Müzesi, Bozyazı-Nagidos' ta kurtarma kazıları yürütmüştür. 1986 yılında Serra Durugönül tarafından batıda Göksu Çayı, doğuda Lamos Çayı ile sonlanan Adamkayalar kabartmalarının içinde olduğu arazi incelenmiştir. 1998-2002 yılları arasında Serra Durugönül Nagidos kazısını yapmıştır (Durugönül, 2007).

1988 yılında H. Mustafa Sayar Ovalık Kilikya'da, 1990 yılından sonra da bütün Kilikya Bölgesi'nde (Alanya ile Antakya arasında) Epigrafi ve Tarihi Coğrafya yüzey araştırmaları başlamıştır. Bu çalışmalar ise son yıllarda "Kilikya Yüzey Araştırmaları" ismiyle sürmektedir (Şar, 2010).

1992'de Antakya'nın kıyılarında, Arsuz' dan Suriye'ye kadar olan alanda sualtı yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. ODTÜ Sualtı Topluluğu Batık Araştırmaları Grubunun o yıl başlattığı ve 1998 senesine kadar sürdürdüğü çalışmalarda Kilikya kıyılarını da araştırma alanına dahil etmiştir (Zoroğlu-Ross, 2004).

1995 yılında Merdivenlikuyu (Ayaş) beldesinde bulunan Elaiussa Sebaste' de programlı kazılar ilk olarak E. E. Shneider tarafından gerçekleştirilmiştir (Shneider, 2003).

1995 yılında Mersin Üniversitesi'nden Serra Durugönül, Dağlık Kilikya'daki yüzey araştırmalarına başlamıştır (Durugönül, 1997).

1995 yılında M.İ. Tunay Silifke ve çevresinin yüzey araştırmasını başlatmış ve 1998 yılında da çalışmalarını sonlandırmıştır (Tunay, 1999).

Mersin Soli Höyük ve Pompeiopolis kazıları 1999 yılından itibaren Mersin Arkeoloji Müzesi Başkanlığı tarafından yürütülmekte ve kazının bilimsel danışmanlığını Remzi Yağcı yapmaktadır. Mersin Üniversitesi'nden Serra Durugönül, Mersin Kızkalesinde yüzey araştırmalarını 2004'e başlatmıştır (Demirkıran, 2010; Durugönül, 2005).

Bölgede sistematik olarak 1996 yılında çalışmaya başlayan N. Rauh yüzey araştırmalarından elde ettiği bilgileri yayınlamıştır. Bölgede tespit edilen kentler ile birlikte birçok köy ve mezra yerleşimi de tespit edilmiştir. Yerleşim modelleri Klasik ve Helenistik Dönemde başlamıştır. Yapılan çalışmalarda öncelikle yüzeydeki seramik buluntularının aidiyet ve kronolojik ön raporlamasını yapmak olmuştur. Seramikler Roma öncesi (M.Ö. 500-20), Roma Dönemi (M.Ö. 20 - M.S. 250), Geç Roma Dönemi (M.S. 250 – 650), Bizans Dönemi (M.S. 650 – 1200) olarak tarihlendirilmiştir (Res.114). Bu seramik buluntuları klasik dönemden birkaç parça olmak üzere Selinus'tan ve hatta Antiocheia'dan Myken seramiği ele geçmiştir. Düzenli seramik kronolojisi ise Helenistik dönemden başlamaktadır. Ancak sadece Kestros Kentinde ne Klasik ne de Helenistik seramik bulgu ele geçmemiştir. Bununla birlikte mimari kronoloji de seramik kronoloji ile uyum içerisindedir. Bölgenin en önemli çağı Erken Roma Dönemidir ve Geç Roma Döneminde de iskân artmıştır fakat Bizans Döneminde iskân azdır. Sadece Selinus ve Antiocheia' da Bizans seramiği ele geçmiştir (Rauf, 2007).

Yüzey araştırmaları ve arkeolojik kazılar ile ele geçen bulgular özellikle M.Ö.2. yy sonu ve M.Ö. 1.yy'da Batı Dağlık Kilikya kentlerinde ticaretin yoğun bir şekilde gelişmesi, o dönemin en hızlı ve en büyük kültürel etkileşimini sağlamıştır.

Bulgular başta seramikler parçaları olmak üzere Kıbrıs (Res.112;M.Ö.6.yy), Mısır, Yakın Doğu-Fenike (Res.113), yerel-Luwi, Grek ve Roma özelliği göstermekle birlikte İspanya, İtalya ve Kuzey Afrika ithal amforalar bölgede yoğun şekilde bulunmaktadır. Kilikya Bölgesi üretimi 'coarseware' seramiği çok görülmekle birlikte en önemli 3 amfora tipi göstermektedir. Pamphiliya (M.Ö.1-M.S.1.yy), Kos tipi (M.S.1-2.yy), Zemer 41 tipi (M.S.1-4.yy) amforasıdır. Zemer 41 amforası (Res.111) fırın kalıntısına Antiocheia'da rastlanmıştır (Rauf, 2004;Rauf, 2007;Hoff, 2009)

2005 yılında ise Rauh' un ekibinden olan M. Hoff Antiocheia ad cragum kentinde bilimsel arkeolojik kazı ve restorasyon çalışmalarına başlamıştır (Hoff, 2006). H. Sayar da bölgede azda olsa epigrafik çalışmalar yapmıştır (Sayar, 1999). B. Söğüt ise iç kesindeki Lamos kenti yakınlarındaki Tülü Asar yerleşiminde yüzey araştırması yapmıştır (Söğüt, 2003). S. Durugönül ve L. Zoroğlu gibi bilim insanları da Dağlık Kilikya'da araştırmalar ve kazılar yapmışsa da Batı'da değil Doğu Dağlık Kilikya'da çalışmalarını gerçekleştirmişler (Durugönül, 2004).

BÖLÜM IV

4. GREKLER' DE KENT:

Grekler' de kent ve devlet bir düşünölmüştür. Grekler' de kent 'asti' ve köy 'kome' olarak adlandırılmış olmasına rağmen 'polis' hem kenti hem devleti anlam olarak kapsamaktadır. Greklerin kent devletleri, Akhalar' ın saray odaklı yerleşmelerinin çökmesi ile birlikte ortaya çıkmıştır (Mansel, 1999. 17). Tam bir Grek kent devletine rastladığımız dönem Karanlık Çağ'ın sonuna doğru M. Ö. 8. yy' dır. Greklerin siyasal ve toplumsal hayatın en belirgin örgütlemiş biçimi olan kent devletleridir 'polis' ler. Herodotosos'a göre, Greklerin birleştiği dört ortak etken vardır; ataları, dilleri, dinleri ve aletleri. Her bir kent devletinin kendi anayasası vardır. Grek kent devletlerinde bulunan veya bulunması istenen üç ana özellik vardı; Bağımsızlık (eleutbena), Özgürlük (autonomia), Ekonomik bağımsızlık (autarkeia). Bu ana özellikler tam bağımsızlık ilkesini oluştururdu. (Mumford, 1996).

Bu kent devletlerinin bir çatı altında birleşme gibi bir durumları olmamış. Çevre köyleri de kapsayan kıyı kesimlerde kurulan polis' ler çoğunlukla sınırları belirlenmiş siyasal bir toplumsal oluşumdur. Grek kentleri genellikle Tunç Çağı yerleşimlerinin üzerine inşa olmuştur. Miletos kenti bu durumun iyi bir örneğidir. Kentler için diye bileceğimiz bir oluşum tipi ise kümeleşmedir (Synokismos). Bu tipi iki türlü var: 1. Birkaç köy çevresi ile birleşip içlerinden birini merkez olarak seçerler ve orası kent ilan edilir (Ağaoğulları, 1994. 348). 2. Köylerin birleşmesiyle bir alanda yerleşim kurularak kent oluşur. Atina'nın kuruluşu Synokismos'u böyledir. Bu yerleşimi var eden Theseus Atina'nın efsanevi kralıdır. Theseus döneminde siyasal birliğe ulaşan Attika, Atina' yı bu birliğin üssü haline getirmiştir (Wycherley, 1991. 159). Bu tip kuruluşa diğer örnekler de Rhodos, Lindos, Kamiros ve Ialissos kentleridir.

Göçlerin de yeni kentlerin ortaya çıkmasına sebep olduğu bilinmektedir (Aktüre, 1994. 13). Fetih ve istila edilen yerleri de kendine bağlamak için yeni kozmopolit kentler kurula gelmiştir. Bunların tam net bir şekilde görüldüğü dönem ise Büyük İskender'in ardından kurulan Helenistik krallıklardadır (Şenel, 1998. 184).

Grekler' de kent kurulacağı zaman, ilk olarak tanrılara danışılmak üzere kâhinlere gidilirdi. M.Ö. 7-6. yy' larda göç zamanı bir adet oluşmuştu kabileye başkanlık yapacak kişiyi ana kent seçerdi. Oikist adında olan bu başkan başta Delphi Kâhini Pythia'ya danışır ve kenti nereye kurabileceğini öğrenir, daha sonra halkı ile beraber gider ve oraya kenti kurardı. Bunun sonucu olarak Ephesos, Byzans ve Phaselis'in kuruluşu gibi birçok antik kentlerin ilginç kuruluş efsanesi mevcuttur (Koçan, 2016).

M.Ö. 4. yy da, Helenistik dönemde kentler kurulurken kehanetler önemini yitirmiş, o kenti kuran kişinin verdiği karar kabul görmüştür. Bu dönemde kentin yerini kozmokrat almıştır (Şenel, 1998. 178). En bariz örneği heterojen İskenderiye kentinin kuruluşudur (Braudel, 1995. 10). Kentin kurulacağı alan Büyük İskender tarafından rüyasında görülmüştür. Homeros ona rüyasında bu kenti göstermiş ve İskenderiye kentinin kurulacağı alanını Nil Nehri'nin tam ağzında göstermiştir (Akarca,1987. 20). Bu dönemin kent başarısının bir diğer yönü ise sadece ızgara planın sürdürülmesi değil Grek kentinin anıtsal hale getirilmesidir. Kent olgusunun bir övünme ve propaganda argümanı olarak ilk fark eden Büyük İskender değildi. Atina'da Perikles zamanındaki yapı programında da gözlemlenmekte ve Karya' nın kudretli satrabı Mausolus da bu politikayı uygulamış ve hâkimiyeti buyunca birçok kenti genişletmiş ve yeniden kurmuştur. Onun kurduğu en ünlü kent olasılıkla Halicarnassus (Owens, 2000)'tur.

Hellenistik dönemin ardından gelen Roma büyük imparatorlukta barışı ve güvenliği sağlaması kolay olmadığı için kentlere büyük sorumluluk yüklemiştir. İmparatorluk yönetimindeki ilk ayağı kentler ile sağlamış olmakla barışı korumak ve Roma kültürünü yaymaktaki en iyi araç olarak görmüştür. Bundan dolayı imparatorluk, eyaletlerinde büyüklü küçüklü kentlerin gelişmesini desteklemiştir (Owens, 2000).

Kent devletleri ilk önceleri genellikle soylu kişiler tarafından da kurulmuştur. Bu kent devletlerinin 4 siyasi dönemi olmuştur. 1. Aristokrasi; Devlette yönetimi aile liderlerinin belirlediği soylu kişiler eliyle yürütülmesi biçimidir. 2. Oligarşi; Ticaretle zenginleşen ve savaş ganimetleriyle güçlenen kişilerin devlet idaresini elinde bulundurduğu yönetim şeklidir. 3. Tiranlık; İdareci kişi anlamında

olan "Tyrannos" sistemidir. Bu sistemde kuvvetli olan bir şahsın yönetime zorla el koymasdır. Tyranlar halk tarafından pek sevilmemişler, sürekli halk isyanlarıyla karşılaşmışlardır. 4. Demokrasi; Bu aşama dönemi kent devleti' nin geçirdiği *son yönetim* sistemidir (Wycherley, 1991. 33-34). Demokrasi, bugün halk iradesiyle oluşan yönetim sistemi anlamını taşımaktadır. M.Ö.507 yılında Atina'da Kleisthenes bu idareye geçişi sağlamıştır (Başaran, 1988).

Bütün Grekler' in siyasal hayatlarında büyük öneme sahip olan kent devletleri ilk başta İonia' da kurulmuştur. Bunun en belirgin nedenleri:

1. Akalar Anadolu'ya kitleler şeklinde karışık olarak geçmişler. Akalar anayurtlarında bir kabile topluluğu olarak yaşadığı için yeni geldikleri bu yerde de aynı sistemi kullanmak zorunda kalmışlar.
2. Akalar' da önceden beri var olan kavramdır kent olgusu.
3. Akalar Batı Anadolu kıyılarında Tunç Çağından kalma Hitit' lere ait bazı kent ve köyler bulup onların üzerine yerleşim kurmaları, gösterilebilir (Aktüre, 2003).

BÖLÜM V

5. GREKLER' DE KENTLERİN PLAN TASARLARI VE TOPOĞRAFİK KURULUŞ TİPLERİ:

Grekler kentlerinde üç tür plan tasarı uygulamışlardır. Düzensiz plan tasarı, düzenli plan tasarı ve araziye bağımlı plan tasarı uygulamasını gerçekleştirmişler. Düzensiz plan tasarlı kentler köylerin doğal bir şekilde gelişmesi sonucunda ortaya çıkan tasar

türüdür. Burada plan arazi üzerine dağılmış herhangi bir sistemden uzak yapı kümeleri şeklinde oluşmuştur. Kent içerisindeki ulaşım ağı evler arasına geliş güzel çekilmiş yollarla giderilmektedir. Bu tür tasar genellikle erken dönemlerde görülmektedir (Başaran, 1988, 69-71).

Düzenli plan tasar toplumdaki bireyin eşitlik fikrinin gelişmesi sonucu yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır. Grekler' deki bu tasar sokakların birbirini paralel ve dik kesmesiyle oluşan ızgara tarzındaydı. Aristo bu yeni plan tasarısını Hippodamos(M.Ö.498–408)'un uyguladığını ve özel olarak Atina limanı Piraeus'u planladığını belirtmektedir (Owens, 2000). Fakat Miletos'lu olan Hippodamos'un bir kent planlamasını icat etmediğini, Eski Smyrna ve kendi kenti olan Miletos'tan elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. Buna karşın ismi Piraeus, Thourioi ve Rhodos kentiyle bir anılmış ve Rhodos kenti için kronolojik uyum zorluğu görülse de böyle kabul göre gelmiştir. M.Ö.479 yılında Perslerin tahrip ettiği Miletos kentini dikdörtgen plana sahip sokaklar sistemiyle ızgara tasar ile yeniden inşa etmiştir. Izgara tasarın en gelişmiş örneği ise M.Ö.4.yy'ın ortalarında yeniden kurulan Priene kenti yaklaşık 4000 kişiyi barındırır ve bu gelişmiş ızgara tasar iki türdedir (Aktüre, 2018). Birincisi eşit dikey ve yatay sokakların kesiştiği, ikincisi ise geniş cadde ve dar sokakların kesiştiği sistemdir. Izgara plan tasarısını başarı özelliği oldukça basit bir temele ve büyük işlevselliğe sahip olmasına bağlıdır (Owens, 2000).

Araziye bağımlı kent plan tasar uygulamasında topoğrafyanın egemenliği söz konusudur. Kent alanının morfolojisine göre oluşturulan teraslar kentin önde gelen yapıları için elde edilen düzlüklerdir. Bergama ve Termessos iyi birer örnektir (Owens, 2000). Topoğrafyaya bağlı bir kentin kurulması ve gelişmesi için bir takım ekonomik şartlar ve doğal avantajların olması gerekir (Aktüre, 1994). Bu özelliklerinden dolayı yerleşimler, topografya açısından farklı dağılım alanları göstermişlerdir.

Topografyaları gereği Grekler' de kentler tepe, tepe eteği, ova ve kıyı kentleri şeklinde dört ana tip gösteriler. Tip olarak az olan kentler tepe ve ova kentleridir. Daha yaygın olan tipler ise tepe eteği ve kıyı kent yerleşimleridir (Başaran, 1988).

5.1 Tepe Kenti:

Bu tip yerleşmeler savunma ihtiyacının ön planda olduğundan kent bir tepeye kurulurdu. Savunma bakımından kolay olan bu tepe kentinin hemen eteğinde devamlı akan bir nehir bulunmasına dikkat edilirdi. Akropolis olarak da adlandırılan bu yerleşme tipi yaygın olarak fazla yüksek olmayan, ama çevredeki araziye ve ovaya hâkim, savunması daha kolay bir tepeydi ve aynı zamanda bir siyasi düzendi (Wycherley, 1991. 5). Yüksekte bir kale durumunda olan Akropolise ulaşılması çok güçtü. Yunanistan'ın orta bölgesinde Fokis ve Lokris kentleri, Peloponnesos'ta, Kleitor, Figaleia, Alea, Argos, Korint, Anadolu'da ise 4. yy da kurulan Priene ve Latmos Herakleia'sı tepe kent örnekleridir. Bu gibi yerleşimlere yukarı kent, üst kent, Akropol adları verilirdi. Genellikle kentlerin tepeler üzerine kurulma sebebi siyasi güvensizlik ve savunma endişeleridir. Bu yerleşme alanları genel olarak Geometrik ve Arkaik dönemlerde kurulmuşlardı. Bu tip kentler genellikle Yunanistan ve Anadolu'nun batı kıyılarında kurulmuşlardır. Batı Anadolu'da Neandrea, Assos, Pergomon (Bergama), Aigai, Buruncuk-Larisa, Tekeköy-Neionteikhos kentleri sayılabilir (Starr, 2000).

5.2 Tepe Eteği Kenti:

Yunanistan' da ve Doğu Akdeniz' de tarım alanı olarak ova az olduğundan kentler genellikle hep tepelerin eteklerinde kurulmuştu. Diğer bir sebep de zaman içerisinde yukarı kente sığamayan halk tepenin eteğine yerleşmesiyle meydana gelmiş kentlerdir. Bu tip yerleşimlerde savaşın ve saldırının olduğu anlarda halk hemen akropole sığınır (Priene). Tepe eteği kentlerinin topoğrafya bakımından gelişim gösterdiği yamaç, ovaya bakan taraftır. Bir ova içerisinde tek başına yükselmiş olan bir tepe etrafına tekerlek biçiminde yayılmış kent Atina'dır (Herodotos VII). Tepe kısmına 'akropolis', ya da yukarı kent, kentin tamamına ise 'polis', ya da 'asti' denilmekteydi (Akurgal, 1998).

5.3 Ova Kenti:

Kent tipi olarak ova yerleşmeleri sayısal olarak pek azdırlar. Arazi tarıma elverişli olduğu için buralarda kentler kurulmuştur. Düz alan üzerinde bu kentler iskân edilmişlerdi. Ova tipi kentleri genellikle M. Ö. 7. yy da İtalya ve Sicilya'da görmekteyiz. Taranto körfezinde Sibaris, Metapontum, Herakleia ile Thurioi, Lukania'da (Paestum) söylenebilir. M. Ö. 5.yy'da Yunanistan için iki örnek bulunur. Doğu Arkadia' da Mantinea ve Tegea'dır.

5.4 Kıyı Kenti:

Kıyı kent tipi Grekler' in deniz aşırı göçleri sonucunda oluşmuştur. İlk başlarda savunma nedeni ile kıyıda değil de birkaç kilometre içte kurulmuş koloni kentleri, ekonomik gelişmeler ve deniz ticaretinde önem artmasıyla beraber bu kent kıyıya doğru yayılmıştır. Bu tipin önem kazanması bilinçli olarak ticaret yolları üzerine ve savunulması daha kolay kıyı kesimlerine kurulmuş olmalarıdır. Bu tip kentlerin kuruluşundaki sebeplerden biri de koloni halkı ve yerli halk arasında güvensizlik algısıdır. Kentin yerinin belirlenmesindeki en önde gelen unsur sudur. Pek çok kent vardır ki ya dere kenarında ya da iki dere arasında kurulmuştur (Koçhan 2016).

Kıyı tipi kentler üç evrede kurulmuşlardır;

- 1 Dor göçlerinin ardından Karanlık Çağ' da Doğu Ege'de kurulmuş olan kentler.
- 2 M.Ö. 8-6.yy.'larda gerçekleşen göç hareketleri ile Akdeniz ve Karadeniz kıyılarına kurulmuş kentler.
- 3 M.Ö. 5-4.yy.'larda gelişmiş olan deniz ticareti zamanında kurulan kentler; Rhodos, Kos, Knidos ve Latmos Herakleia'sı gibi.

Kıyı tipi kentler topoğrafya yapısına göre üç ayrılmaktadır;

- A.) Liman kısmından itibaren içeri doğru uzanan bir yelpaze gibi genişleyen tip.

B.) Kıyıda bulunan tepe üzerine kurulmuş olan tip.

C.) Denizin içine doğru uzanmış dillerin veya yarım adaların üzerine kurulmuş tip.

Birinci tip (A) ; Burada arazinin liman alanından hemen sonra yukarı doğru az bir eğimle yükselen ve surların kentin dışını yarım bir daire gibi çevrelediği kent tipidir. Limanın arkasındaki düzlükte genellikle agora bulunmaktadır. Halikarnassos, Rodos, Thasos, Knidos, Samos ve Pire en güzel örnekleridir. Rhegion, Massalia, ve Messina da bu tipte örnek verilebilir (Mansel, 1999. 97).

İkinci tip (B) ; Kıyıda bir platonun veya bir tepenin tam üstünde kurulmuş olan kentlerdir. İtalya'daki Eleia, Küme, Sicilya'daki Gela, Himera, Megara Hyblaea ve de Selinus belirgin örnek teşkil ederler. Karadeniz'de Amisos ve Batı Anadolu'da Notion bu tip kapsamındadır.

Üçüncü tip (C) ; Deniz aşırı göçler sonunda kurulmuş kent tipleridir. Denizin içine doğru uzanmış yarım adalardır. İtalya'da Pithekusai, Dikearkheia, Parthenope, Taras, Kroton. Sicilya'da Sirakusai, Naksos, Milai. Yunanistan'da Korkira söylenebilir. Anadolu'da Sinope, Teos, Miletos, Lebedos, Smyrna, Fokaia, Grineion, Pitane, Kerasos, İasos, Physkos, Phaselis, Side örnekleri bulunmakta. Bu tip kentlerde genel olarak akropolis bulunmaz.

Zirai amaç için veya savunması daha kolay olması sebebiyle kıyıdan içeride kurulmuş kentler, zaman geçtikçe denizlerde ticaretin ve kıyılarda taşımacılığın gelişmesi üzerine, kentin ismiyle anılan limanların kurulduğu görülmektedir. Bunlara örnek olarak Atina, Korinth, Kyrene ve Sicilya'daki Agragas'ı gösterebiliriz.

Durumu bakımından kıyı tipi kentleri tek, çift ya da çok limanlı olabilmıştır Çok limana sahip kentlere ilk olarak Pire ile Rodos örnek verilebilir; birinin üç tane, diğerinin ise dört tane limanı bulunmaktadır (Başaran, 1988).

BÖLÜM VI

6. BATI DAĞLIK KİLİKYA KENTLERİ: KENT TİPOLOJİSİ VE STRATEJİK KONUMLARI

6.1 KORAKESİON

Günümüz modern adı Alanya olan Korekesion'un, 36°32'42"N, 31°59'42"E matematik konumuyla Toroslar kuzeyini, Akdeniz de güneyini kapsamaktadır (Res.10). Denizin içlerine doğru uzanan büyük bir çıkıntı olan yarım adanın sarp kayalıkları üzerine kent kurulmuştur (Res.11). Düzensiz plan tasarı gösteren kent arazinin el verdiği morfolojik özellikleri üstün bir şekilde kullanmıştır. Antik kent ve modern yerleşim iç içe geçmiş durumda bulunurken kültür turizmine de hizmet sunmaktadır. Kent yer yer I. derece yer yer III. derece arkeolojik sit alanın olarak tescillenmiştir. Batı Dağlık Kilikya sınırının en batıdaki kenti olduğunu Strabo belirtir (Sayar, 1999. 214). Denizin içine doğru uzanmış dillerin veya yarım adaların üzerine kuruluş tipi olarak C tipi gösteren kent, topoğrafik konumundan dolayı (Res.12) karadan ve denizden ulaşması güç savunma açısından da kolay olduğu için tarih boyunca uygarlıklar için ele geçmez bir stratejik yerleşim alanı olmuştur (Res.13). Bu stratejik kent (Res.18) kimi zaman Pamphylia kimi zaman ise Kilikya Bölgesi içinde ele alınmıştır (Akşit 2008).

Yerleşim tarihsel olarak ilk yaşam izleri Üst Paleolitik (M.Ö. 20.000-17.000) zamana kadar uzandığı görülürse de antik kent M.Ö. 330 – M.S. 640'lara tarihlenir. Traianus'tan (M.S.98-117) Valerianus'a (M.S.253-260) kadar kent sikkelerine rastlanır. Kentten söz eden Strabo hisar olarak sarp kayalar üzerine (Res.16) kurulduğundan bahseder (Söğüt, 1998). Makedonya Kralı II. Filipin oğlu Büyük İskender'in ölümü sonrası bağımsız olan kentte liman ticareti (Res.17) gelişmiş olmasına rağmen M.Ö. 2. yüzyılda korsanlar bu kentte çeşitli saldırılarda bulunmuşlardır (Bilir, 2013). Kent topoğrafyasının verdiği üstünlük ile az sayıda

birlikte dahi kendi bağımsızlığını sürdürmüştür (Res.14). Bu yüzyıldaki kentin lideri DİODOTOS TRYPHON'dur (Arslan, 2003a).

Surlarla sağlanan savunma ilk kez Hellenistik dönemde yapılmış ve zaman zaman ekleme gören surlar bu en son görkemli şeklini Selçuklular zamanında almıştır. Harç kullanılmadan yapılmış olan hisardaki ilk göze çarpan büyük blok taşlarla yapılan Helenistik sur duvarı Tryphon dönemindedir (Res.15). Plutarkhos'un söylemine göre; M.Ö. 1.yy.'da kent korsan yuvası haline gelir (Souza, 1992). Akdeniz'den korsanları çıkarmak için girdiği birkaç küçük çaplı çarpışma sonrasında M.Ö. 67 yılında Korakesion Deniz Savaşı gerçekleştiren Pompeius sadece iki yüz gibi bir gemi filosuyla, bu korsanları bin tane gemisini yenilgiye uğratmıştır. (Rauh ve Slane, 2000. 150-179).

6.2 LEATRES-LEATRİ-LAERTES

Leatres 36°30'20.8"N 32°10'29.1"E matematiksel konumuyla Korakesion'dan 25 kilometre doğuda Dim Vadisinden yükselen 1650 metre rakımlı üç yanını uçurumlarla çevrili Cebelireis Dağının eteklerinde bulunan 900 metre yükseklikteki savunmaya elverişli tepenin üzerine kurulmuştur (Res.19). Plansal olarak yerleşim düzensiz tasarda ve arazinin elverişliyi çerçevesinde konumlanmıştır. Antik kente en yakın günümüz yerleşim yeri Gözüküçüklü köyüdür. Kent 1990 yılı 1007 nolu karar ile I. derece arkeolojik sit alanı olarak tescillenmiştir. Tepe Kent tipi gösteren yerleşim (Res.20) genel iskânını M.Ö. 330 – M.S. 300 yılları arasında göstermekle birlikte kesin kuruluşu bilinmemektedir (Sayar,1980.214). Kent'te Trainus'tan Saloninus'a kadar sikke basımı görülmektedir. Kent antik çağda Batı Dağlık Kilikya bölgesinin sınırları arasında yer almaktadır.

İç kısımda bulunmasına rağmen Strabo kentin bir limanın olduğuna ve göğüs şeklinde olan tepenin üzerine kurulduğundan bahseder (Res.21). Stadiasmos'un söylediği Korakesion'un 100 stadia doğusunda olan Nauloi'yi Leartes kenti olarak belirtmişse de bu yerleşimin Leartes kentinin limanı olduğu büyük olasılıktır (Sayar, 1980. 215). Helen ve Roma savunma surları ile birlikte kentte bulunan hamam ve odeon yapılarının (Res.22) antik dönemi yansıttığı görülmektedir. Kentten ele geçen

şu anda Alanya müzesi sergisinde olan üç tarafı Fenike dilindeki yazıt yerleşimin tarihini M.Ö. 7. yüzyıla kadar götürmektedir. Bir Roma askerine ait bronz levha kenti askeri açıdan aydınlatacak nitelik taşımaktadır (Akşit, 2008. 325). Kentte Helenistik Dönemin bulgularının olmayışının ana sebebi o dönemde kentin korsanların elinde olmasına ve buna bağlı olarak mimarinin kentte gelişmediği olarak gösterilebilir (Res.23). Fakat kentte erken Helenistik seramiklerine çokça rastlanmış, Erken Roma örnekleri bulunmuş olmasına rağmen, Geç Roma seramiğine çok az rastlanmıştır ve Bizans seramiği hiç tespit edilememiştir (Rauh, 1997).

Beaufort, Strabo'nun kent için söylediği morfolojik şekil özellikleri ile haritada tam tespitini yapmıştır. Aynı zamanda Strabo Laertes'i Korakesion'un doğusunda limanı olan üçüncü kent diye belirtir (Strabo, XII. 5. 3). Fakat Ptolemaios bir kara kenti olarak Laertes'i söylemekte (Res.24) ve kentin Korakesion'un kuzeyinde olduğunu belirtmektedir (Beaufort, 1818.175).

Kentteki kitabeler üzerine yapılmış olan epigrafik çalışmalara dayanarak kentteki imar çalışmalarının (Res.27) en önemli kısmı Roma İmparatoru Claudius (M.S. 41-54) döneminde gerçekleştiği tespit edilmiştir (Bean ve Mitford, 1970. 97). Bu dönem kalıntıları gözetleme kuleleri, (Res.25) odeon/tiyatro, agora, hamam, Caracalla exedrası, İmparator caddesi, nekropol gibi yapı kalıntılarıdır (Res.28). Kent'te Roma imparatorluk çağında Claudius, Apollon ve Zeus Megistos adına inşa edilmiş üç tapınak bulunmaktadır. Claudius'a atfedilen tapınakta yapı (Res.26) kompleksi de yer almaktadır. Bu yapılarda sıkça karşılaşılan kartal bacağı ve öküz başı rölyefleri ile birçok kitabe bulunmaktadır. Kitabelerin ışığında M.S. I. – III. yüzyıllarda kent en parlak sürecini yaşamıştır (Söğüt, 1998. 59). Zeus ve Apollon Tapınağı arasındaki alanda bulunan heykel kaidesi üzerindeki yazıtta kentte önemli memuriyetlerde hizmet vermiş bir kişi halk meclisi tarafından onur bahşedildiğinden söz edilmektedir. Hamamın kuzeyindeki yazıt da yine bir onur yazıtıdır (Sayar, 1996).

6.3 SYEDRA

Antik Kent 36.44585N, 32.14758E matematiksel konumda ve Kıyı Kentinin B tipini göstermektedir (Res.29). Günümüz Alanya ilçesi ile uzaklığı 22 km'yi bulan Seki Köyü sınırlarındadır (Res.30). Antik kent 1991 yılında 1057 nolu kara ile I. derece arkeolojik sit alanı kapsamına girmiştir. Batı kapısından (Res.39) girilen kentin merkezi denizden yaklaşık 350 metre yükseklikteki tepe üzerine kurulmuştur (Res.31) ve tepenin eteği de yerleşim görmüştür (Res.36). M.Ö. 7. yüzyıl ile M.S. 13. yüzyıllar arası yerleşim (Res.38) gören kent Roma ve Bizans etkisi M.Ö.30 – M.S. 640 yılları arsındadır. Antik kent en parlak dönemini M.S. 2. ve 3.yüzyılda yaşamıştır (Bean-Mitford, 1962. 199). Kentin bölge aidiyeti tartışmalı olmuştur. Antik Çağ'da kimi zaman Pamphylia kimi zaman Isauria sınırlarında gösterilmesine rağmen genellikle Kilikya kentlerinin içinde gösterilmiştir.

Antik dönemde Syedreon adını taşıyan kentin ilk olarak İmparator Tiberius (M.S. 14 – 17) zamanında kendi adına sikke bastırıldığı görülmektedir (Sayar, 1980. 215; Akşit, 2008. 325). Spor oyun ve yarışmalarda bölgedeki en önemli merkez olduğunu birçok yazıtın kalıntısından anlaşılmaktadır. (Res.32). Kent halkı sürekli korsan akınlarına maruz kaldıkları için akropolde bir tane üçlü – heykel grubu yaptırmışlar (Souza, 1992). Dua eden bu heykeller demir bir zincir tutan Hermes, Ares ve korsan saldırganlar heykelidir. Bu hadise ile ilgili bir yazıtta ise “Sen gerçekten ciddiyetle dua ettiğin için Ares barış getiren olacak, düşmanı yenip yurdundan sürüp uzaklaştıracak” ibaresi yer almaktadır (Bean-Mitford, 1965. 21).

Tepenin zirvesine yerleşmiş olan kent düzenli tasar göstermeyen morfolojiye göre yayılma göstermiştir. Kente giriş kapısı halen ayakta durmaktadır. Kente Doğu yönde olan hala ayakta kalan görkemli hamam yapısı yer almaktadır. Hamam içinde yer yer rastlanan mozaikler zeminde yer almaktadır. Akropol kentin en yüksekinde güney doğu yönünde kurulmuştur. Tüm kente hâkim bir konumda ve geniş bir deniz ufkuna sahiptir. Hamam yapısının yukarısında güney yönünde yaklaşık 10 metre genişliğinde 250 metre uzunluğunda sütunlu cadde uzanmakta (Res.33). Caddenin kuzey duvarında içine heykel koymak için birçok niş bulunmaktadır. Aynı zamanda caddenin üstünün sütunlar tarafından taşınan bir ahşap çatı ile kapalı olduğu düşünülmektedir. İçi sıvalı büyük boyutlardaki batıda bulunan sarnıçlar da yaklaşık

4500 kentlinin su ihtiyacını karşılayacak şekilde idi. Kentte ele geçen bir yazıt İmparatoru Septimus Severus'un (M.S. 146 – 211) Syedra insanına atfen bir tane metin bulunmaktadır. Bu metin zamanında sütunlu caddede iken günümüzde Alanya Arkeoloji Müzesinde teşhirdedir(Sayar, 1996. 331-360). İmparator Severus, kent insanını ve yönetici sınıfını selamlayıp civardaki korsanlarla mücadeledeki üstün direniş ve başarıları için onları kutlar ve onların Romalı kalacaklarını söyler.

Syedra'nın deniz kıyısında bulunan birçok kalıntı ve iskele yapıları ele geçmiştir (Res.34). Kentin tam yamacında 80-100 metre uzaklık mesafesinde dörtgen bir küçük ada bulunmaktadır. Buraya yakın doğal bir dalgakıran liman bulunmakta. Güneyden esen rüzgârlara kapalı yanıyla güvenli bir liman (Res.35) olduğu varsayılabilir (Karamut,1999).

Kıyıda yapıların şeklinden hareketle İmparatorluk zamanında adanın da doğal şekli sonucu buranın tersane ve liman olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Res.37). Bundan dolayıdır ki büyük gemiler limana girmez, açıkta demirler ve yük olsun yolcular olsun daha küçük teknelerle limana getirilmişlerdir. Buradaki yapılan sualtı çalışmasında bir batık bulunmuştur. Bu batık için ya açıkta duran yük gemisinin kıyıya getirmeye çalıştığı amphoraların battığı küçük tekne veyahut da limana girerken kayalıklara oturan gemi denebilir (Öniz, 2012. 80-81).

6.4 İOTAPE-AYTAP

Halk arasında Aytap olarak adlandırılan Antik kent 36,32017N / 32,23569E matematiksel konumunda Alanya'nın 30 kilometre doğusunda Uğrak Köyü sınırları dâhilindedir. Tipolojik olarak Kıyı Kenti C tipini göstermektedir. Kentin planı dört alandan oluşmaktadır Akropolis, konutlar(koloni halkı), nekropol ve yerli kalk alanları. Denize bir dil gibi çıkıntı yapan (Res.40) dik sarp kayalıklı arazi üzerine kentin akropol kısmı deniz seviyesinden yaklaşık 40 metre yüksekliğe kurulmuştur (Res.41). Coğrafyasından kaynaklı olarak yerleşim burada bulunan küçük doğal liman çevresinde gelişmiştir (Res.42). Herhangi bir dalga kırana sahip olmayan bu limana sadece küçük birkaç teknenin sığabilecek şekilde olması deniz korsanları için büyük bir şanstı (Res.43) ve bu durum Antik Çağ'da çok büyük önem taşımaktaydı. Bu küçük koy şeklindeki limanlar balıkçılar ve korsanlar için önemli bir yer olsa da

büyük ticaret gemileri için pek önem taşımamaktadır (Karamut ve Türkmen, 1997. 291). Dağlık Kilikya halkını ehlileştirmek yerleşik bir hayata adapte etmek için bu kentin kurulduğu bilinmektedir. Kommagene Kralı olan IV. Antiochus (M.S. 38-72) kenti kurmuştur (Jones, 1971. 25). Antik kent İOTAPE ismini kralın karısının isminden almaktadır (Ramsay, 1960. 415; Hoff, vd. 2007).

Eni yaklaşık 50 metre olan küçük liman kalıntılarının yer aldığı burun ile doğu kısmındaki daha küçük burun arasında yer almaktadır. Antik zamandan olan bir dalgakıran kalıntısına rastlanılmasa da koy bölgede hâkim olan şiddetli güneybatı rüzgârlarına karşı doğal bir korunaktır (Res.44). Kentin batı ve doğu yönlerindeki sahillerinde bulunan açık koylar durgun havaya sahip günlerde gemilere belli bir mesafeden yüklerini boşaltmak için doğal olanak sunmuştur (Vann, 1991. 83). Kentin limanı kışlık bir barınak olmaktan öte korsanla ve balıkçı tekneleri gibi geçici konaklama için daha uygun olduğu için bin yıllar boyunca kullanıldığı söylenebilir(Öniz, 2012. 33).

İmparator Traianus(M.S.98-117) zamanında sikke basmaya başlayan kent İmparator Valerianus (M.S.253-260) zamanına kadar sikke basmaya devam etmiştir. Mitford ve Bean'nin araştırmalarında kentin yapıları büyük ölçüde tahrip olmasına rağmen ele geçen yazıtlardan kentin Roma Devrinde imparatorluğun ilgisinde olduğunu İmparatoriçe yaşlı Faustina adına yapılmış olan kült merkezinden anlamaktayız. Kalıntılar çoğunlukla Roma özelliği göstermekle birlikte ve Bizans Dönemi özelliklerini de görülmekte (Res.45). Kentin günümüze ulaşan hamam yapısı en belirgin mimari kalıntıdır. Günümüz kara yolunun güneyindeki tapınak kalıntısı 8x12m ebatlardadır. Surlar genel şekli itibariyle kale görünümündedir (Karamut ve Türkmen, 1997. 292). Batı – Doğu doğrultuda uzanmış olan liman caddesi akropolün karaya bağlandığı vadide bulunmaktadır (Akşit, 2008. 325). Yüksekçe burun üzerindeki surlar burada kale görünümünde ve akropolün hemen doğu yönünde var olan koyda dikdörtgen şeklinde üç nefli plana sahip bazilika bulunmaktadır (Huber, 1967).

Yalçın kayalarla çevrili üç yanı olan 40 metre yüksekliği ulaşan falezler, burnun batı tarafında bulunmaktadır (Res.46). Antoninus Pius zamanında Kestros ile İotape kentlerinin mesafe yakınlığı ilişkilerine de yansıdığı açıkça bellidir (Res.45).

Bu yakınlık mimari ve kulte göre İotape'de 2 Nolu Tapınak' da M.S. 138-161 yıllarında inşa edilmiş olmalıdır (Söğüt, 1998. 74).

6.5 SELİNUS

Selinus Antik Kenti 36, 26191N / 32,28035E koordinatları ile günümüz Gazipaşa yerleşiminin yaklaşık 3 kilometre güneyinde bulunmaktadır. Kent I. derece arkeolojik sit alanında yer almaktadır. Selinus kentinin en erken yerleşim tarihini ne zaman olduğu bilinmemektedir fakat kalıntılar M.Ö. 6. yy' ı işaret etmektedir (Sayar, 1980.195). Ele geçen bulgulardan anlaşıldığı üzere kent en parlak dönemini M.S. 2. yy'da yaşamış olmalıdır (De'block, 2000). Selinus Toros dağlarından çıkıp Hacı Musa Nehrinin denizle buluştuğu yerde yüksekçe uçurumun üzerine kurulmuştur (Res.47). Denizin olduğu güney tarafı dik uçurum olan kent, kuzey tarafında 70 derecelik eğim bulunmaktadır (Res.48). Antik kent topoğrafyasına göre Kıyı Kenti B Tipi göstermektedir. Bir dirsek şeklide denize doğru uzanan yaklaşık 140 metre yükseklikteki savunması kolay geniş (Res.56,57) ve uzak deniz ufkuna sahip bir tepe üzerine kurulmuş olan kentte akropol bu kısımda yer almaktadır (Res.51). Akropol kısmında Orta Çağ Kalesi, kilise, sarnıç gibi yapılar yer almakta kaleye ait olan sur duvarları ve kuleler gayet iyi durumdadır. Kent tepenin eteklerine de yayılmış ve (Res.52), agora, hamam, su kemeri ve nekropol gibi alanlar burada yer almaktadır (Akşit, 2008). Kentteki büyük hamam Kilikya bölgesi hamamları ile benzerlik göstermektedir. Kıyı yerleşimleri topoğrafyaları açısından üç tip göstermektedirler. Kentteki arkeolojik çalışmalar halen yüzey araştırması aşamasındadır. Kralı IV. Antiokhos, karısı İotape ve oğulları Epiphanes ve Callinicus'un (M.S. 38-74) sikkelerini bastırdığı darphane şehirlerinden birisidir. Bu açıdan Selinus Antik Kenti (Res.49) Karadeniz'de bulunan Amisos'a İtalya'daki Küme ile Eleia'ya Sicilya'daki Gela kentleri ile benzerlik gösteren topoğrafyası kıyıdaki tepe ve ya yüksekteki düzlük üzerine kurulan limanı olan kent tipi sınıfına girer (Akarca, 1998. 25).

Antik Çağ'da da önemli bir liman kenti olarak üs görevini görmüş olan Selinus'un Akdeniz'deki oluşan deniz ticaretinde üstlendiği misyon önemli olmuştur (Res.53). Toroslardan çıkıp gelen Hacı Musa Çayı Antik Çağ'da da ovaya hayat

veriyordu (Res.50). Batı Dağlık Kilikya kentlerinde önemli bir ticaret limanı (Res.55) olması onun tarihini M.Ö. 6. yüzyıldan başlatıp Osmanlıya kadar uzatmıştır (Akşit, 2008. 325).

Selinus'u asıl önemli kılan ve adını duyuran olay İmparator Traianus (M.S. 97-117) doğu seferinden 117 yılında gelişinde kentte hastalanması, yaşamını yitirmesi ve kremasyon uygulamasıyla birlikte küllerinin Roma'ya götürülmesi (Karamut, 2003). Ondan sonra gelen ve yeğeni olan İmparator Hadrianus onun adına Cenotaph (Res.54) inşa etmiştir (Rauh-Hoff, vd. 2009; Sayar, 1999). Kent Roma Dönemi boyunca 'Trajanopolis' adını aldı (Rosenbaum, 1967; Sayar, 1980. 215) ve Romanın mali destekleri sayesinde refah içinde yaşamıştır (Res.58). Tiyatro ve bazilika gibi anıtsal yapılar İmparator Hadrian'ın yardımları sayesinde kente kazandırıldı. Bundan sonra kent sikkelerinde 'Traiano Selino' isminin görülmesi önemlidir (Akşit, 2008. 189).

6.6 LAMOS-ADANDA

Günümüz Gazipaşa ilçesinin 17 kilometre kuzeydoğusunda Adanda Mahallesi kuzey yönünde 2. Kilometrede ve Kent I. derece arkeolojik sitler alanında yer almaktadır. Lamos Antik Kenti 36, 23866N / 32,45907E coğrafik konumuyla yaklaşık 870 metre yüksek (Res.59,7h) ve sarp tepenin üzerinde bulunan dört ana yükselti üzerine kurulmuştur. Kent topoğrafyası olarak Tepe Kenti Tipini göstermektedir. Kentin planına arazi tamamen hakim durumdadır. Batıdan doğuya doğru sıralandığı zaman akropolis, nekropol, sütunlu cadde ve agora alanları bulunmaktadır (Res.60). Hem savunma hem de yerleşim açısından konumu idealdir. Kentin üç tarafı doğal uçurumlarla savunmayı sağlarken doğu yönüne güçlü surlar yapılmıştır. Sur birkaç yerde 10-12 metreye kadar yükselmektedir. Hamam kalıntısı sur duvarının iç kısmına yaslanmakta ve beş tonozlu bir odadan meydana gelmektedir (Rauh, Hoff ve Townsend, 2000). Doğal savunmayı sağlayan topoğrafya (Söğüt, 2003. 280) yetersiz kaldığından akropolis'in etrafı sur duvarı ile kuzeye kadar çevrilmiştir (Res.61). Akropolis'ten bakıldığında kentin tamamı, kıyıda olan

Kestros Antik Kenti, kuzey ve batıya bakıldığında ise nehir ve vadi rahatlıkla görülebilir (Towsend-Hoff, 2009).

Bu Antik Kentte yerel halk, korsanlar ve Romalı yöneticiler iç içe geçmiş bir şekilde ilişkileri yürütmekteydiler. Lamos'ta tiyatro ya da odeion gibi yapıları görmeyişimizin nedeni Luvi soylularının kentteki baskın yöneticiliğindedir. Kentteki gözetleme kuleleri kuzey ve güney yönlerine inşa edilmiştir (Res.62). Ptolemaios Lamos'u (Res.65) bir metropol olarak tanımlar (Towsend-Hoff, 2009).

Antik Charadros yerleşimi kentin limanı olduğu düşünülmektedir. Kent, iç kesim ile kıyı arasında bağlantıda önem taşıyan tampon bölge olan stratejik bir coğrafik konuma sahiptir (Res.64). Helenistik kalıntıların yerli Luvi usulü olduğu görülmektedir. Kentte ve çevresinde yapılan yüzey araştırmasında ele geçen birçok seramik parçası Helenistik ve Erken Roma Dönemine aittir. Yine çok az sayıda da seramik Geç Roma Dönemini göstermektedir (Rauh ve Wandsnider, 2001). Kentin giriş kapısındaki yazıttan Gallienus'un burayı surlar ile çevirdiği anlaşılmaktadır. Giriş kapısının güney yanında büyük bir kule bulunmakta, akropolde blok taşlardan oyulmuş tek parça lahitler önem taşımaktadır. Kentte bulunan Roma tapınaklarından biri prostyle tipinde olup Vespasianus ait diğeri de Titus adına inşa edilmiştir (Rauh, 2002). Daha çok mimari kalıntılar (Res.63) ışığında kentin en parlak döneminin M.S. 2. ve 3. yüzyılda yaşandığı anlaşılmaktadır (Bean-Mitford, 1965. 33). Bu mimari, kültürel ve sanatsal zirvenin Batı Dağlık Kilikya'yı en iyi biçimde yansıttığını varsayabiliriz. İmparatorluk döneminde sikke basmaya başlayan Lamos'ta Septimius Severus'tan I. Valerian'a kadar örneklere rastlanır. Kentteki zeytin ışığı kalıntılarından anlaşıldığı üzere yoğun bir zeytinyağı üretiminin yapıldığıdır. Buna bağlı olarak yoğun ticaretin yapıldığı kentte zenginlerin var olduğu sonucu çıkarılabilir. Aynı zamanda çoğunlukla kremasyon gömünün yapıldığı da buna bir kanıttır (Sögüt, 2003. 285). Lamos Antik Kenti Romanın son evrelerinde Lamotis diye bilinen bölgede başkent konumundaydı (Rauh ve Slane, 2000. 166-169).

6.7 NEPHELİS / MUZKENT

I. derece arkeolojik sit kategorisinde olan Antik Kent 36.17546N / 32,38295E kordinatlara sahip günümüz Anamur'a giden Gazipaşa yolunun 13. Kilometresinde Muzkent Köyünden 5 kilometre güneye doğru Kesikburu mevkiinde denizin içine (Res.70) dik uzanan yaklaşık 180 metre yükseklikte bir tepe ve yamacı üzerine kurulmuştur. Topoğrafik kuruluş olarak (Res.66) bu kent Kıyı Kenti B Tipini gösteriyor (Karamut-Russell, 1999. 365-370). Nephelis'in güney tarafına deniz ve sarp kayalıklar hâkimdir. Kent üç kısımdan meydana gelmektedir: 1) Ala kilisesi şeklinde adlandırılan düz alanda bulunan yapılar kalıntısı. 2) Yamaçların ve Akropolün oluşturduğu alan. 3) Kuzeyde yer alan kısım.

Kıyıda 2000-2001 yılında yapılan çalışmalarda kentin kuzeyindeki doğal koy olan liman kısmının diplerinde çapalar ele geçmiştir (Res.69). Denize dik inildiği yerde küçük ada Elaioussa (Zeytincik) bulunmaktadır (Res.67). Denizin içine dik olarak inen yamaçtan başka liman özelliği taşıyan koylar bulunmamaktadır. Bu liman güneydoğudan ve güneyden esen rüzgârlardan dolayı gemiler için pek güven arz etmemektedir. Bundandır ki rüzgâra maruz kaldığında gemiler hemen en yakın olan Selinus limanına sığınırlandı. Gemi bakım ve onarım yerine pek uygun olmadığı için bu küçük koyda uzun süreli durulmazdı (Öniz, 2012. 31). Kentin yakınlarındaki savunma amaçlı yapı kalıntıları Helenistik Dönemi işaret etmektedir. Bu kalıntılar Kilikya korsanlık zamanına (M.Ö. 146-67) denk gelmektedir. Selinus ve Nephelis arasındaki yapılan yüzey araştırması bu bölgenin Batı Dağlık Kilikya'nın en eski kalıntıları olduğunu göstermektedir (Rauh, 1998).

Kent kesin olarak ne zaman kurulduğu bilinmemektedir (Sayar, 1980. 215). Kenti Arkhelais'un kurduğuna inanılmakta ve kentte basılan sikkeler M.S. 38- 72 yılları arasına tarihlendirilmektedir. İmparator Augustus zamanında kentin kendi adıyla sikkesi basılmış ve Roma çağı boyunca sürmüştür. Antik Kent bu dönemde İluliosebasta adıyla anılmaktaydı. Kentin en zirvesinde akropol denizin yanındaki kalıntılarda nekropol ve agora gibi alanlar var. Genel anlamda kalıntılar Roma ve Bizans çağlarına ait olması tipik olarak Dağlık Kilikya kenti özelliği göstermektedir (Res.68). Buradaki Tyche Tapınağı İmparator Hadrian (M.S. 117-138) zamanına denk düşmektedir (Söğüt, 1998. 81). Günümüzde Alanya müzesinde sergide bulunan

iki yazıttan birisinde Bizans İmparatoru Zenon'a övgü diğer yazıtta ise Kilikya valisi Cornelius Dexter onuruna halk ve buradaki meclisin anıt dikmesi kentteki meclislerin varlığını kanıtlar ve odeon yapısı buradaki kültürel faaliyetleri gösterir durumdadır (Rauh, 2001. 260-272).

6.8 ANTIOCHEIA AD CRAGUM

Antiocheia ad Kragum Antik Kenti 36,17118N / 32,44447E koordinatlarına sahip Gazipaşa ilçesinin doğusundaki Güney Köyünün Nohutyeri Mahallesiinde sahil kısmında yer almaktadır. I. derece arkeolojik sit kategorisine sahip olan alanda neredeyse günümüz köy yerleşimi Antik kent üzerinde inşa edilmiştir. Kent yaklaşık denizden 300-350 metre (Res.71) yükseklikte bulunmaktadır (Jones, 1971. 211). Antik yerleşim Kıyı Kenti C Tipi göstermektedir. Bu Batı Dağlık Kilikya Kentini de Kommagene Kralı IV. Antiochos M.S. 38 – 71 yılları arasında kurmuştur. Ancak sikke basmaya Roma İmparatorluk döneminde basmaya başlamıştır. Antiocheia isimindeki kentlerden kolayca ayırmak için 'Cragos'taki Antiocheia' manasındaki isimi vermiştir (Akşit, 2008. 326). Kent teraslar şeklinde kurulmuş ve en kuzeydoğu Tapınağı kente hakim konumdadır. Bir heykel kaidesinde bulunan Aurelia Rufina yazıtındaki epigrafik incelemeleri sonucunda kentteki halk meclisinin kararı ile bir kadının onurlandırdığı anlaşılmaktadır (Sayar, 1995).

Akropol ise kuzeye doğru kente hakim güneye doğru ise çok geniş deniz mesafesi örüşüne sahip olması stratejik üstünlüğünü ortaya koymaktadır. Sütunlu Caddeye anıtsal bir kapı ile doğudan girilmektedir. Yaklaşık 150m uzunluğundaki cadde batıda büyük hamamın önündeki mozaik kaplı zemin ve su havuzunun bulunduğu palestranın (Res.82) girişinde son bulmaktadır. Yerleşimin en anıtsal yapısı büyük hamam olarak görülmektedir (Hoff, vd. 2006. 95). Antiocheia'da bir seramik fırını kalıntısına rastlanmıştır (Rauh, 1997). Antiocheia'daki kalıntılar denize doğru uzanan diller şeklinde üç tepe üzerinde kurulmuştur. Doğudan sıralanırsa birinci tepede akropol (Res.81,84), sütunlu cadde, agora, hamam, kilise, ikinci tepede nekropol üçüncüde ise Bizans kalesi (Res.83,72) yer almaktadır (Huber, 1967).

Topoğrafyasının sarp dik yamaçlı olması savunulmasını kolaylaştırmışsa (Res.73) da kentin batıdaki iki burnu arasında çok iyi korunaklı iki tane koy bulunmaktadır (Res.74). Burası korsanlık faaliyetleri için son derece uygundur. Dağlık Kilikya Arkeoloji Projesi ekibi tarafından 2004 yılında kentin limanında yaptığı su altı çalışmalarında gemi çapası parçaları, M.Ö. 1. yüzyıla ait bir amphora parçası ve bronzdan yapılmış bir Pegasus şeklinde gemi soketi figür ele geçmiştir. Pegasus'un dikdörtgen şeklindeki arka oyuk kısmındaki ahşap parçalarının laboratuvar incelemeleri sonucu M.Ö. 1. yüzyılın ilk iki çeyreğine denk gelmektedir. Buluntunun korsanlık dönemine ait olması bu korsan gemilerinden biriyle gelmiş olma ihtimalini taşımaktadır (Res.77). Bu çapa, günümüzde Alanya müzesinde teşhir edilmektedir (Hoff, vd. 2009). Tüccarları korkulu rüyası haline gelen günümüzde Delik Deniz (Res.75,76) denilen koyda korsanların gizlenmesi ve gelen ticaret gemilerine ve yerel halkın balıkçı teknelerine saldırmasına olanak vermiştir. Çoğu zaman burası yüzünden kent korsan kenti ya da korsan yuvası olarak anılmasına neden olmuştur (Hoff, vd. 2006. 95).

Önceleri Antiocheia patrikliğine bağlı iken M.S 7. yüzyıldan sonra ise Konstantinopolis patrikliğine bağlı olmuştur (Türkmen-Gaffaroğlu, 2006. 8). Antiocheia ve İotape gibi bölgedeki sahil kentlerinde sıkça Bizans seramikleriyle karşılaşmıştır (Rauh, 2004. 114). Batı Dağlık Kilikya kentlerinden Korakesion ve Selinus gibi büyük limanlarından biri olan Antiocheia limanı (Res.78) yaklaşık 250,000 metrekarelik bir alana sahiptir (Vann, 1991. 32). Appianus'un anlatımıyla Pompeius M.Ö. 67 yılında sonlandırıcı darbeyi vurmadan evvel korsanlar Cragos ve Anti-Cragos'un tamamında yerleşmiş durumdaydılar (Hoff vd. 2006. 100).

Antiocheia ad Cragos için Beaufort 19. yüzyılın ikinci çeyreğinin başlarında; 'Üst tarafta dikkatli bir biçimde savunma şekli oluşturulmuş kare biçiminde uçurum bulunmaktadır' ifadelerini kullanmıştır. Diğer tarafta ise uçurumlu koyların (Res.80) içinde çekek yeri tespitini ortaya koymuştur (Beaufort, 1818. 193). 2005 senesinden bu güne kadar M. Hoff başkanlığında kazılar ve yenileme çalışmaları sürdürülmektedir. Kalıntıları günümüze ulaşan kentteki tapınak (Res.79) bölgede kültü olan Zeus Lamotes için yapıldığı varsayılabilir (Hoff, vd. 2006).

6.9 CESTRUS

36,23636N / 32,32956E coğrafi konumda olan Antik Kent Gazipaşa ilçesinin 7 kilometre güneydoğusunda Macarköy yakınındaki yapı kalıntılarından ele geçen bir yazıttan Kestros kentinin burası olduğu anlaşılmıştır (Ruge, 1921. 360). 2012 yılı 0081 nolu kara ile kent I. derece arkeolojik sit olarak tescil edilmiştir. Topoğrafik olarak çevreye egemen (Res.85), denizden 380 metre yükseklikteki kilise tepe üzerine kurulmuştur((Res.86). Tepe Kenti Tipi özeliği göstermektedir.

Kent kuzey güney yönünde kurulmuş ve yapı kalıntıları yaklaşık 400 metrekarelik alanda görülmektedir. Plato hattında uzanan sur duvarı kenti çevrelemektedir. Surun çevrelediği kentte büyük bir agora, Vespasianus'a ithaf edilen tapınak, kentte bulunan yazıtlara göre M.S. 1. ve 2. yüzyıla tarihlenmektedir (Res.88). Flaviuslar Döneminde kent statüsüne kavuştuğu, Vespasianus tapınağının üzerindeki yazıtlardan anlaşılmaktadır (Sayar.1980. 215) Kentteki seramik buluntuları neredeyse hepsi Erken Roma dönemine ait ve belki de biraz Geç Roma seramiği ele geçmiştir (Rauh, 1997).

Antik Kenti çevreleyen sur kalıntıları Geç Roma'dan Erken Bizans Çağı'na tarihlenmektedir (Res.93). Kentin kuzey uç kısmındaki kule (Res.92) dört bir yanı oldukça geniş ufukla uzakları görebildiği için çevreden gelen tehlikeleri erkenden fark edip tedbir almak için zaman yaratmaktadır (Res.89). Aynı zamanda da bu kuzey uçta 55 metre uzunluğa ve 13 metre genişliğe sahip alan içerisinde heykel kaideleri ele geçmiştir. Kent tepesinin güneyinde Vespasian (M.S. 69-79) Tapınağı (Res.87) kuzeyinde ise Antoninus Pius Tapınağı (M.S. 138-161) bulunmaktadır. Bu iki yapı arasında agoranın da yer alması, tamamı ile bir Roma özelliğidir (Söğüt, 1998. 78).

Bean ve T. B. Mitford Kestros yazıtlarını araştırıp kent ile ilgili bilgileri bize sunmuşlardır. Bunun yanında yazıtların ışığında M.Ö. 25 senesinde iç savaşta sırasında Sextus Pompeius'la savaşmış Legio VII'de Kestros'ta doğan bir asker yer almakta (Kaya, 2005b. 93). Antik Kent limanı olan (Res.90,91) yerleşimler içerisinde gösterilmektedir (Vann, 1991. 35). Doğal liman özelliğinde olan Kestros ve İotape limanlarında yapılmış çalışmalar limanda bağlama tekniğine ve çapalama bulguları

ele geçmiştir. Kıyıya yaklaşmak isteyen gemiler mecbur olarak açıkta limanın orta kısımlarına demir almışlar. Suyun dibindeki in-situ durumundaki çapaların yerleri göz önüne alındığında gemiler birbirlerini engellemeden limana girebilmişler (Öniz, 2012. 64). Yine de Kestros Antik Kentinin liman yeri durumu tam olarak tespit edilememiştir.

6.10 ANEMURİON

Coğrafi konumu 36°01'28.4"N 32°48'08.9"E olan Antik Kent Kap Anamur burnu üzerinde Anadolu'nun en güney ucunda doğu yandaki yamaçta kurulmuş (Res.94), günümüz Anamur ilçesinin 9 kilometre güneybatısında yer almaktadır. 1994 yılında 1939 nolu karar ile I. derece arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmiştir. Topoğrafyası bakımından Kıyı Kenti C Tipi kategorisini göstermektedir (Res.95). Antik kaynaklarda Anamur burnu 'rüzgârlı yer' anlamında kullanılmış (Russell, 2002. 220). Üstelikte burası Kıbrıs'a en yakın olan yarım ada konumunda olması Ege, Önyasya ve Kuzey Afrika üçgeninde Antik Çağ deniz ilişkisinde en önemli rol alan Batı Dağlık Kilikya'nın limanları arasındadır (Res.96). Ayrıca kara yolunda da önem arz ediyordu ve Toroslardaki Roma kentlerinden Germanikopolis ilişkiliydi (Strabo XIV, 4, 3). Bundandır ki bölgede kereste, zeytinyağı, şarap gibi doğal kaynakları ihraç eden ticarete önemli bir kent statüsündeydi.

Anamur burnu ile Pamphylia arası mesafe 820 stadium olarak belirlenmiş ve burun ile Soli'ye kadar olan mesafe de 500 stadium olarak belirlenmiştir (Selen, 1951. 306). Yerleşimin ilk kez ne zaman kurulduğuna dair bilgiler olmasa da M.Ö. IV. yüzyılda sadece bir liman listesinde geçmektedir. Helenistik yerleşimin olası yeri burnun kayalık kısmındadır (Res.97). Çünkü yukarıda kayalık üzerinde kare şeklinde Helenistik özellikler gösteren bir kule gün yüzüne çıkarılmıştır (Res.99). Kentin günümüze ulaşan kalıntılarının çoğu M.S. 1. yy'a tarihlenmektedir. Arkeolojik olarak ilk çalışmalar 1960'larda başlamış olan kente su kemeri, tiyatro, hamamlar, palaestra, odeon, sütunlu cadde, kiliseler yer alırken dağın yamacında ise yaklaşık 350 civarında beşik tonozlu mezar bulunan nekropol alanı yer almaktadır. Bu beşik tonozlu oda mezarlar genellikle aile mezarlarıdır ve içi dışı sıvalı iki üç kişilik

düzenlenmiş ve bazen de çift katlı yapılmışlardır. Nekropolde bulunan kilise birden fazla kez onarım geçirmiş ve mozaikli zemin yenilenme geçirmiştir. Tiyatro, odeon ve hamam yapıları M.S.2.yy'a tarihlenmektedir. Bazilika kıyının çok yakınında yer almaktadır. Antik yerleşim Roma Dönemi'nin ortasından başlayan eski odak noktasından uzakta kaya sırtında ve kıyı boyunca kurulmuştur (Res.98). Bu süreçte gerçekleştirilmeye çalışılan kent genişletilmesi arazinin olumsuz yapısından dolayı düzenli bir kent planı oluşmamıştır (Huber, 1967). Antik Kent İmparator Caligula tarafından Kommagene Kralı IV. Antiochos'a bahşedilmiş ve kent sikkelerini bu dönemde basmaya başlayıp krallık sikkelerini Valerianus zamanına (M.S. 253-260) değin bastırmıştır (Akşit, 2008).

Kentin imar planına yönelik çalışmalar (Res.100) Roma Dönemi'nde iyice artmış olan Antik Kent Kıbrıs ile tüm ilişkilerde merkezi bir konum üstlenmiştir (Akşit, 2008). M.S. 260 yılında Pers birliklerini bir bölümün batısındaki Selinus Antik Kentine kadar ilerlemesi Anamur'un M.S. 3. yüzyılda gelirinin azalmasında büyük rol oynamıştır. M.S. 4. ve 5. yüzyılda Toros Dağları'ndan inen korsanlar tarafından sürekli tahribata maruz kalmıştır (Vann, 1991; Souza, 1992).

6.11 TİTİOPOLİS / KALINÖREN:

36°05'38.4"N 32°48'39.2"E matematiksel konuma sahiptir. Kent Bean ve Mitford Kilikya'da yaptıkları çalışmalar neticesinde yayımladıkları raporda Batı Dağlık Kilikya'da olan antik yerleşim yerlerini belirten haritada günümüzdeki adı Kalınören olan köyün yanında, antik dönemde Titiopolis şeklinde isimlendirmişler. Kent yaklaşık günümüz Anamur ilçesinin 5km batısındadır (Res.101) Kentteki kalıntılar Hellenistik, Roma ve Bizans çağlarına aittir (Bean ve Mitford, 1964-1968).

Antik kent M.Ö.30- M.S.640 yılları arasında yerleşime sahne olmuştur. Antik kentin akropol kısmı surlarla çevrilidir(Res.110). Bu kısımdaki kalıntılar hamam, bazilika ve nekropol alanının ortaya çıkması bir kentin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olduğunu belirtmektedir (Res.102). Yukarı kentteki doğu ve batıdaki bazilikalar çok tahrip olmuş durumdadır. Bu yapıların zeminleri geometrik şekillere sahip beyaz gri taşlardan döşenmiştir.

Titipolis antik kenti sırtını yüksek dağlara yaslamış bir tepe kentidir (Res.103). Antik Kent Roma İmparatoru Marcus Antonius zamanında Mısır Kraliçesi VII. Kleopatra tarafından bizzat isimlendirilmiştir. Mısır, gemi yapımı için önemli olan keresteyi bu gibi Batı Dağlık Kilikya kentlerinden sağlamıştır. Kleopatra'nın bu gibi biraz iç kesim kentlerle yakından ilgilenmesi gösteriyor ki Mısırlılar sadece kıyı kentleriyle ilgilenmemişler (Jones, 1971).

Titipolis, yakınlarındaki büyük Anemurion antik kenti bulunmasını rağmen yerleşim kendisi aynı dönemde bağımsız bir kent konumundaydı (Res.104). Kent üstün körü yontulmuş küçük büyük çok köşeli taşlardan oluşmuş sur ile düzenli olarak çevrilmiştir (Res.105). Buradaki iki katlı beşik tonozlu mezarlar kesme taştan yapılmış ve Anamurion'daki mezarlar ile benzerdirler. Kentin yukarı kısmındaki yapıların hamam ve gymnazyum olduğu var sayılmaktadır (Res.106). Batı tarafta yer alan yapı ise belirgin bir nartekse sahip olan üç sahınlı bazilika (Res.107). Çok amaçlı bazilika tipine örnek teşkil etmesi apsisin (Res.108) arkasındaki odaların revaklarla desteklenmiş olmasındandır.

Akropol'de doğu yamaçta yer alan kapakları megaron tarzında gri sert taştan yapılmış lahit bulunmaktadır. Lahitin ön yüzündeki figür sehpa üzerinde oturur şekilde elinde asa tutmaktadır. Titipolis'teki farklı yapılardan biri Tylos tipli hamam yapısı da akropolün kuzeyinde inşa edilmiştir (Res.109). Kente ismini Kleopatra vermiş olsa da kurucu Pataros'dur. Kentin koruyucu tanrısı ise Zeus'tur (Longpérier, 1838-9).

BÖLÜM VII

SONUÇ

M.Ö. 8. yy. başlarında Arkaik dönemden itibaren Grekler kentlerinin temellerini atmaya başlamışlardı. Antik dönemde kentler bölgesel olarak incelendiğinde Anadolu kent plancılığı kimi bölgelerde kentlerin doğal şekilde ön plana çıktığı görülmektedir. Batı Anadolu kıyısındaki topoğrafyanın Grek kentlerinin Polis kavramına elverişli olması nedeniyle bu kentlerin hızlı gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu kıyı bölgelerinde bulunan kentler doğal arazi şartlarına, elverişli koyalara ve iyi korunabilen limanlara sahiplerdi. Bu dönemde yoğun bir şekilde hareketlilik kazanan deniz yolu ile ticaret (Res.115) ve bununla birlikte gelişen kent ekonomisi ile ulaşılan refah hayat, sosyal alana da yansımıştır.

Bu çalışmamızın konusu olan Batı Dağlık Kilikya Kentleri de tipolojik, stratejik ve topoğrafik özellikler dikkate alındığında birçok yönüyle avantajlı, genel olarak kıyılarda ve kıyıya yakın yerlerde yüksekçe arazilere kurulmuşlardır. Dönemin koşulları göz önüne alındığında bu özelliklere göre konumlanabilme oldukça önemliydi. O dönemde oluşan büyük bir otorite boşluğu bulunmaktaydı.

Her yerleşim ya da her topluluk kendi öz dinamiklerinden güç almakta ve ona göre davranırken stratejik olarak da düşünmek zorundaydılar. Bundandır ki topoğrafik olarak seçtikleri konumları stratejik olarak da birçok fayda sağlamalıydı. Bir kent kurarken olmazsa olmazların başında kentlerin içme suyu yakınında olması gelmektedir. Örneğin Selinus kenti Hacı Musa Çayının yanı başında kurulmuştur. Su kaynaklarının yakınında olan kentler için bu kaynakların elbette ki olumsuz etkisi de düşünülmekte idi. Roma'nın en çok korktuğu sıtma hastalığına karşı bir tedbir alması gerekiyordu. Bu yüzden de bir bakıma kentlerini yüksek yerlerdeki alanlara

kurarlardı. Bu gibi yerlerde kent kurma stratejisi dönemin savunma stratejisinin başında gelmektedir. En sağlam ve en az zahmetli doğal bir savunma uygulamasıydı. Bu savunma avantajı ile birlikte kıyılarda yer alan bu gibi kentlerin doğal limanlara ve koylar sahip olması ticaret gemilerinin kolay bir şekilde kente yanaşmalarını sağlamış ve bu şekilde yüklerini daha hızlı ve kolay yükleyip indirebilmişlerdir. Bu ticaret faaliyeti bölge kentlerine büyük üstünlük sağlamıştır.

Tipolojik açıdan değerlendirdiğimizde ise Batı Dağlık Kilikya Kentlerinin, Kıyı Kenti C Tipini gösteren kentleri sırasıyla Korakesion, İotape, Antiocheia ad Cragum ve Anemurion kentleridir ve toplamda bu şekilde 4 kent bulunmaktadır. Kıyı Kenti B Tipini gösteren kentleri ise Syedra, Selinus ve Nephelis olarak da 3 kent bulunmaktadır. C ve B Tipi Kıyı Kentleri uzun geniş deniz ufuklarının olması hem denizlerden gelen tehlikelere karşı erkenden haber almalarını sağlıyor ve limanlarını güvene kavuşturmaları için zaman tanıyordu hem de yalçın kayalık uçurumlara sahip olmaları ulaşılması zor ve işgal edilmesi olanaksız kent konumları oluşturuyordu. Leartes, Lamos, Cestrus ve Titiopolis de Tepe Kenti Tipi özelliğini göstermektedir. Yine bu Tepe Kentleri de savunma koşulu ön planda tutularak kurulmuşlardır. Ya sırtını bir dağa yaslayıp yamaçtaki bir tepe üzerini kurulmuşlardır ya da çevreye tamamen hâkim direkt yüksek bir tepenin üzerinde bulunmaktadırlar. Kronolojik olarak; Korakesion üst paleolitik döneme uzanmakta, Laertes M.Ö.7.yy'a, Syedra M.Ö.7.yy'a, İotape M.S.38-72 yılları arasında, Selinus M.Ö.6.yy'a, Lamos Luvi ve Helenistik döneme, Nephelis Helenistik döneme, Antiocheia ad Cragum M.S.38-72 yılları arasında, Cestrus M.S.1.-2. Yy'da kent statüsüne kavuşmuş, Anemurion M.Ö.IV.yy'a, Titiopolis Antik kenti ise Helenistik döneme tarihlenmektedir. Bölgenin 11 kenti genellikle Roma özeliği göstermektedir. Sikkeler ve tapınak kalıntıları ışığında bakıldığında bölgede imparatorluk kültü çok baskın durumda olduğu görülmektedir. Yanı sıra tanrı kültleri de devamlılığını belirli oranda sürdürmektedir. Görkemli anıtsal Roma mimarisini ve bu anıtsallığı bir propaganda aracı olarak kullanması, güçlü sur duvarlarının bulunması ortak özellikleri arasındadır.

Özellikle Batı Dağlık Kilikya Kentleri kendilerini savunmaya çok önem vermek zorunda kalmışlar. Dönemde Roma imparatorluğu dışında büyük güçlü devletlerin olmayışından kaynaklı ortaya çıkan otorite boşluğu bu savunma stratejisini mecbur kılmıştır. Roma da o dönemde Tiren ve Adriyatik denizlerindeki korsan üstleri ile mücadele etmiş Akdeniz ile ilgilenmediği için M.Ö. 2. yy' da Kilikya kıyıları hatta tüm Akdeniz korsan yuvası haline gelmiştir. Bu dönemde tüccarlar için deniz ticaretinde oldukça önemli olan Batı Dağlık Kilikya Kentleri otorite boşluğundan kaynaklı olarak korsan yağmaları için de aynı önemdeydi.

Roma birçok kez korsanlarla mücadeleye girse de, bu mücadelede zayıf kalmaktaydı. Bu durumun sebebi olarak Kilikya ve neredeyse tüm Akdeniz'de korsanların birincil olarak Roma tüccarları ile köle ticareti yapıyor olmaları gösterilmekteydi. Ayrıca, Roma için Kilikya paralı asker edinme yuvasıydı. M.Ö. 2. yy' da başlayan bu durum, M.Ö. 69 yılında Pompeius tarafından Korakesion yakınlarında yaklaşık 1000 korsan gemisinin imha edilmesiyle elde edilen büyük zafer ile sona ermiştir.

Batı Dağlık Kilikya Bölgesi'nde sistematik olarak 1996 yılında yüzey araştırmaları başlatan N. Rauf tespit ettiği kentler ile birçok köy ve mezra yerleşimleri hakkında bilgileri bilim dünyasına raporlarla sunmuştur. Bu yerleşimler genellikle Klasik ve Helenistik Dönemde ortaya çıktığı görülmüştür. Çalışmalardaki elde edilen seramik verileri öncelikle aidiyet ve kronolojik ön raporlanması yapılmıştır. Bu Seramikler Roma öncesi M.Ö. 500'den başlayıp Bizans Dönemi M.S. 1200'e kadar olduğu tespit edilmiştir. Selinus'tan birkaç parça Klasik Dönemden olmakla birlikte Antiocheia'dan da Myken seramiği ele geçmiştir. Seramik buluntularının düzenli kronoloji göstermesi ise Helenistik Dönemden itibaren başlamaktadır. Şimdiye kadar incelenebilen mimari kronoloji de seramik kronolojisi ile bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında bölgenin en önemli çağı Erken Roma Dönemi olmakla birlikte Geç Roma Döneminde de iskân artmıştır. Fakat Bizans Dönemi iskânı azdır. Sadece Selinus ve Antiocheia kentinden Bizans seramiği ele geçmiştir.

Batı Dağlık Kilikya'da yapılan bilimsel çalışmalarda görülmüştür ki M.Ö.2.-1.yy'da yoğun ticari faaliyetler gerçekleşmiştir. Bu gelişme hakkında birincil

verilerimiz ele geçen seramik parçaları oluşmaktadır. Eldeki parçaların kökenini Kıbrıs, Mısır, Yakın Doğu-Fenike, yerel-Luvi, Gerek ve Roma malları oluşturmakla birlikte İspanya, İtalya ve Kuzey Afrika gibi yerlerden ithal amforalar bölgede yoğun şekilde görülmektedir. Kilikya'nın kendi Bölgesel üretimleri de bulunmakta ve seramik üretim fırınları kalıntılarıyla da karşılaşmıştır.

Bölgede yapılan genel yüzey araştırmaları, sadece daha küçük lokale sahip kentler için yapılacak yüzey araştırmalarına öncü olabilecek çalışmalardır. Bu tez çalışması ile Batı Dağlık Kilikya'da bulunan antik kentlerin detaylı bir biçimde araştırılması ve arkeoloji bilimine kazandırılması için bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir.

Bölgenin 11 kenti için başta detaylı bir kronolojinin yapılması, mimari yapıların dönemlerinin tam tespiti, mimari yapıların ilk kullanım amaçları, mimari yapıların dönemsel kullanım amaçları, bölgedeki bulunan kentler arasında bağlantılar; sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, sanatsal, düşünsel olarak araştırılması gerekmektedir. Batı Dağlık Kilikya kentlerinin Orta Dağlık Kilikya ve Doğu Dağlık Kilikya kentleri ile karşılaştırılması; benzerlikleri ve farklılıklarını ortaya konulması diğer bir araştırma konusunu oluşturmaktadır. Bölgenin antik karayolları ağı hakkında pek bir bilgi sahip olmayışımız yapılması gereken bir bilimsel araştırma alanı teşkil etmektedir. Batı Dağlık Kilikya Bölgesinin sosyal yapıları; odeon, agora, tiyatro, hamam, palestra, sütunlu cadde gibi yapılar incelenip bölgenin sosyalitesi çalışılabilir.

İotape kentini ikiye bölen günümüz şehirlerarası karayolu gün geçtikçe kentin harabe haline gelmesine sebep olmaktadır. Yine Nephelis kenti tarım arazisi içinde kalmış durumda ve tarımcılar tarafından gün geçtikçe tahrip edilmektedir. Bu kentlere bir an önce bilimsel müdahaleler gerekmektedir. Cestrus, Lamos, Leartes gibi dağ başında olan kentler de bilimsel çalışma her ne kadar uygun ve gerekmekte ise de araştırma için İotape ve Nephelis gibi modern yerleşim baskısı altında olan kentler daha çok öncelik arz etmektedir.

Deniz kıyısındaki bu görkemli antik kentlerde, disiplinler arası üyeler ile oluşturulacak ekipler aracılığı ile öncelikle yüzey araştırmalarının gerçekleştirilmesi

yerinde olacaktır. Arkeolojik kazı ve restorasyon gibi bilimsel müdahale gerektiren Batı Dağlık Kilikya Bölgesi kentlerinde başka bir çok çalışmayı da gerektirmektedir. Bu alanların, yaşayan antik kentler statüsüne çıkabilmesi için, bölgede yer alan yerel idareler ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte yürütülecek ortak çalışmalar yapılmalıdır.

Bu kentlerde bir yandan kültür turizmi uygulanırken bir yandan da arkeolojik kazılar ve restorasyon çalışmaları ile yaşayan antik kentler statüsüne çıkarılmalıdır.

KAYNAKÇA

AĞAOĞULLARI, M.A. 1994: Kent Devletinden İmparatorluğa, İmge Kitabevi, s.348. Ankara.

AİNSWORTH, W.F. 1842: Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea I-II, Londra.

AKARCA, A. 1998: Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri I. Şehir ve Savunması. TTK. s.20, 25. Ankara,

AKŞİT, İ. 2008: Anadolu Uygarlıkları ve Türkiye'nin Antik Kentleri, s. 189, 323-328, Ankara.

AKTÜRE, S. 1994: Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s.13

AKTÜRE, S. 2003: Anadolu'da Demir Çağı Kentleri, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları,

AKTÜRE, S. 2018: Büyük İmparatorluklar Döneminde Anadolu Kentleri, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s. 66.

AKURGAL, E. 1998: Anadolu Uygarlıkları, Net Turistik Yayınları, s.134.

ARSLAN, M. 2003a: M.Ö. 188 Yılından İÖ. 67 yılına Kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia Sahillerindeki Korsanlık Faaliyetleri: Nedenleri ve Sonuçları, Adalya VI, 2003, 90-117.

BAŞARAN, C. 1988: Arkeolojiye giriş I-II, Erzurum

BEAN, G. E. ve MİTFORD, T. B. 1970: Journeys in Rough Cilicia, 1964-1968, Denkschr. Österreich. Akad. d. Wissen., phil.-hist. Kl. 97-102, Viyana.

BEAN, G. E. ve MİTFORD, T. B. 1962. G. E. Bean, -T. B. Mitford, "Sites Old and New in Rough Cilicia", AnatSt 12, 185-217

BEAN, G. E. ve MİTFORD, T. B. 1965: BEAN G.E.-T.B. Mitford, Journeys in Rough Cilicia in 1962 and 1963” s. 21-33-42. Wien

BEAUFORT, F. 1818: Karamania or a Brief Description of the South Coast of Asia Minor and of the Remains of Antiquity etc. Londra s.175 -193

BİLİR, A. 2013: Antik Çağ’da Korsanlığın Kilikya Ekonomisine Etkisi, 2. Turgut Reis Ve Türk Denizcilik Tarihi Uluslararası Sempozyumu (1-4 Kasım 2013), Bildiriler, Cilt III.

BOSSERT, H.Th. 1950: Karataş’taki Arkeolojik Araştırmalar Hakkında Kısa Ön Rapor, Belleten XIV/56, 661-666.

BRAUDEL, F. 1995: The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II. Translated by S. Reynolds. 2nd reved. 2 vols., Harper & Row, 1995.s.10. New York

DEMİRKIRAN, Ş. 2010: Kilikya Bölgesi’nden Seçilmiş Antik Mermer Eserlerin Kökeninin Saptanması Adana, Yüksek Lisans Tezi 2010

DURUGÖNÜL, S. 1997: 1996 Yılı İçel İli Antik Dağlık Kilikya Yüzey Araştırması İle Kuleler-Kaleler ve Yerleşimlere Olan İlişkileri, XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı-1, 253-258, Ankara

DURUGÖNÜL, S. 2004: Krallar, Rahipler ve Korsanlar, Başlangıcından Roma Dönemi Sonuna Kadar Eskiçağ' da Mersin bölgesi. 28-54. İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar.

DURUGÖNÜL, S. 2005: 2004 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması, Araştırma Sonuçları Toplantısı XXIII, I. Cilt. Antalya.

DURUGÖNÜL, S. 2007: Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları: Nagidos, İstanbul.

ERZEN, A. 1940: Kilikien bis zum Ende der Perserherrschaft, Leipzig.

GİRGİNER, K. S. - OYMAN, Ö. 2006: "2004 Yılı Adana ve Kayseri Yüzey Araştırmaları (Sarız ve Kozan)", Araştırma Sonuçları Toplantısı 23/2, 293-308.

GJERSTAD, E. 1934: "Cilician Studies", RA 6/III, 155-203

GOLDMAN, H. 1935: Excavations at Gözlü Kule, Tarsus I. The Hellenistic and Roman Periods, Princeton University Press, Princeton 1950

GOUGH, M.R.E. 1956: Augusta Cilicae, Anatolien Studies VI/ 42-56.

HERODOTOS: Tarih, Çev. A.D. Godley, London, 1961

HOFF, vd. 2006: Hoff, M. – Townsend, R. and E. Erdoğan, Antiocheia ad Cragum Arkeolojik Araştırma Projesi: 2005 Sezonu ANMED 4, 2006, s. 96-101-104

HOFF, vd. 2007a: Hoff, M. – Townsend, R. and E. Erdoğan, Rough Cilicia Archaeological Project: 2005 Season 24. Araştırma Sonuçları Toplantısı I, Ankara 2007, 230-243

DE'BLOCK, J. R. 2000: The Archaeology And History Of Selinus From Its Origins To The Reign Of Diocletian, The Department Of Archaeology And History Of Art Bilkent University Ankara June, 2000.

DURUKAN, M. 2011: Antikçağ' da Akdeniz'de Ticaret ve Korsanlık. Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu III, Mersin ve Doğu Akdeniz, 7-11 Nisan 2011. Mersin.

JONES, A.H.M. 1971: The Cities of the Eastern Roman Provinces. Oxford 2 s.25-125-197-211.

KARAMUT, İ. 1999: "Syedra 1997 Kurtarma Kazısı ve Temizlik Çalışmaları", IX. Müze Kurtarma Kazıları Semineri (141-150)

KARAMUT, İ. 2003: İ. Karamut, Selinus Antik Kenti ve Trainus'un Kenotaph'ı, Arkeoloji ve Sanat 112, 2003, 3-12.

KARAMUT, İ. ve TÜRKMEN, S. 1997: " Dağlık Kilikya'da Bir Kent: Iotape", TAD XXXI (1997): 291-305, Ankara

KARAMUT, İ. VE RUSSELL, J. 1999: Nephelis: A Recently Discovered Town of Coastal Rough Cilicia, JRA 12, 1999, 355-371

KAYA, M. A. 2005b: M. A. Kaya, "Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi, 24/38, s. 11-30-93.

KOÇAN, N. 2016: Eski Anadolu Kentleri I-II, Ders Notları, Erzurum 2016

KOŞAY, H. Z. 1968: "Kilikya Tarihi", Belleten 32, 297-299

KURT, M. 2009: “Roma Cumhuriyet Yönetiminde Kilikya Bölgesi ve Yerel Güçler”. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, XI/ 1 (2009), 115-139

LANGLOIS, V. 1856: Kilikya'da Gezi (Çev.: Rahmi Balaban 1947), Mersin

LONGPÉRIER, Adr. de 1938-1939: Coin Of Titiopolis In Isauria, The Numismatic Chronicle (1838-1842), Vol. 1 (June, 1838–April, 1839), Pp. 213-217, Royal Numismatic Society,

MANSEL, A. M. 1999: Ege ve Yunan Tarihi, TTK, 1999. s. 17, 97

MELCHERT, C. 2001: Luviler; Anadolu'nun Gizemli Halkı, Kalkedon Yayın Evi.

MUMFORD, L. 1966: The City in History, Harmondsworth: Pelican Books.

OWENS, E. J. 2000: Yunan ve Roma Dünyasında Kent, (Çeviren: Canan Bilsel), Homer Kitabevi, İstanbul.

ÖNİZ, H. 2012: One-holed stone anchors from the coast of Antalya/Turkey-2011 Article in Archaeologia Maritima Mediterranea 9: s.64-111-124 · January 2012 with 13 Reads.

RAMSAY, M. 1960: The Historical Geography of Asia Minor. s.415.Londra.

RAUH, N. K. 1998: Dağlık Kilikya Yüzey Araştırması Projesi: Araştırma Sonuçları Toplantısı XVIII. II. Cilt, 22-26 Mayıs 2000. İzmir

RAUH, N. K. 2000: Dağlık Kilikya Yüzey Araştırması Projesi: Araştırma Sonuçları Toplantısı XIX. II. Cilt, 28 Mayıs - 10 Haziran. 2001. Ankara

RAUH, N. K. 2001: "Rough Cilicia Regional Archaeological Survey Project" Near Eastern Archaeology, 62/1, 54-55, The American Schools of Oriental Research, Boston, 260-272

RAUH, N. K. – WANDSNIDER, L. 2001: Dağlık Kilikya Yüzey Araştırması Projesi: Araştırma Sonuçları Toplantısı XX. I. Cilt, 27-31 Mayıs 2002. Ankara

RAUH, N. K. 2004: Pirated Knock-offs: Cilician Imitations of Internationally Traded Amphoras, TATEM, s. 114-329-336

RAUH, N. K. 2002: Dağlık Kilikya Yüzey Araştırması Projesi: Araştırma Sonuçları Toplantısı XXII. I. Cilt, 24-28 Mayıs 2004. Konya

RAUH, N. K. 2007: Dağlık Kilikya Arkeolojik Yüzey Araştırmaları Seramik Sonuçları (1996-2005) ANMED 5, 2007, s. 115-116

RAUH, N. K. - HOFF, M. C. vd. 2009: "Life in the Truck Lane: Urban Development in Western Rough Cilicia". Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien, 78, 253-312.

RAUH, N. K. ve SLANE, K. W. 2000: "Possible Amphora Kiln Sites in W. Rough Cilicia", JRA, 13, 319-330.

ROSENBAUN, E. vd. 1967: A Survey Of Coastal Cities in Western Cilicia-VI, TTK, Ankara

RUGE, W. 1921: "Kilikien", RE-XI/1(1921), s. 360-385-390, Stuttgart

RUSSELL, J. 2002: "Anemourion", The Economic History of Byzantium: From the Seventh through the Fifteenth Century, Dumbarton Oaks Research Library and Collection 221-228 Washington, D.C

SAYAR, M. H. 1999: Antik Kilikya'da Şehirleşme, XII. Türk Tarih Kurumu Kongresi Ayrı Basım, Ankara

SAYAR, M. H. 1995: "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları, 1996", AST, XIV, I. 115-122, Ankara

SAYAR, M. H. 1996: "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları, 1998", AST, XII, 331-360, Ankara

SAYAR, M. H. 1999: "Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları, 1999", AST, XIII, 275-288, İzmir

SELEN, H. S. 1951: "Strabo'a Göre Eski Çağda Güney Anadolu Taşeli ve Çukurova", Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, T.M.O, SBF Okulu Dergisi 3, 3-4, 305-313

SHNEİDER, E.E. 2003: Sarkophagi, Elaiussa Sebaste II. İstanbul.

SOUZA, P. C. 1992: Piracy in the Ancient World: from Minos to Mohammed, Thesis submitted for the degree of Ph.D. in History, London.

SÖĞÜT, B. 1998: Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, s. 59-74-78-81. Konya.

SÖĞÜT, B. 2003: Dağlık Kilikya'da Tülü Asar (Lamos?) Yüzey Araştırması. 21.Araştırma Sonuçları Toplantısı 1. Cilt s.279-290. 2003 Ankara

STAGGS, H. J. 2014: Roman Baths At Antiochia Ad Cragum: A Preliminary Evaluation Of Bath Architecture As Social Signals In The Ancient Mediterranean World. Lincoln, Nebraska August, 2014.

STARR, C. G. 2000: Antik Çağda Deniz Gücü, (Çev. Gürkan Ergin), İstanbul. 2000.

STRABO: Geographika, Kitap XII, XIII, XIV, (Çev. A. Pekman, İstanbul 2000, XII. 5. 3.

ŞAR, E. 2010: Kilikia' da Ptolemaioslar, Doktora Tezi, İstanbul

ŞENEL, A. 1998: Siyasal Düşünceler Tarihi, Bilim ve Sanat. s.184, 178. Ankara.

TOWNSEND, R. F. – HOFF, M. C. 2009: Lamos in Rough Cilicia: An Architectural Survey, Olba 17, 2009, 1–22.

TUNAY, M.İ. 1996: Silifke Ve Çevresi Yüzeysel Araştırması 1995. XVII. Araştırma Sonuçları Toplantısı-1, 320-332, Ankara

TÜRKMEN, S., GAFFAROĞLU, A. ve DEMİR, G. 2006: Rescue Excavations and Relevé Work at the Odeon of Ancient Selinus, ANMED. Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 4, 2006, s.8-157–159.

UMAR, B. 2000: Kilikya, Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi, İstanbul.

ÜNAL, A. 2006: Hitit İmparatorluğu'nun Yıkılışından Bizans Döneminin Sonuna Kadar Adana ve Çukurova Tarihi, ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15/3, (Arkeoloji Özel Sayısı), 67-102, Adana

VANN, L. R. 1991: Dağlık Cilicia Bölgesinde Eski Devir Limanları, s.32-35-79-83. Maryland.

ZOROĞLU, L. 1987: Dogu Daglık Kilikya 1987 Yıllı Araştırması, 6. Araştırma

Sonuçları Toplantısı, s. 393. Ankara

ZOROĞLU, L. - ARSLAN, N. 1999: Kelenderis 1997 Yılı Kazı Çalışmaları, XX. Uluslararası Kazı Sonuçları Toplantısı, 25-29 Mayıs 1998: 457-462.

ZOROĞLU, L. 2004: Luwilerden Çukurovalılara Adı Değişmeden Kalan Tarsus, Sırtı Dağ, Yüzü Deniz: Mersin, 91-109, İstanbul.

WYCHERLEY, R. E. 1991: Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu? (Çev:Nur Nirven, Nezir Başgelen), Arkeoloji ve Sanat Yayınları. s.159, 33-34, 5. İstanbul

YAKAR, J. 2000: The Ethnoarchaeology of Anatolia: Rural Socio-Economy in the Bronze and Iron Ages. Tel Aviv: Yass Publications in Archaeology.

<http://www.jstor.org/stable/42728667>, 28-05-2017.

<https://www.histolia.de/>, 19-04-2018.

<http://dare.ht.lu.se/>, 12-02-2017.

http://www.adanamuzesi.gov.tr/Tr/Kazi_Tepebag.aspx, 26-05-2019.

<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr> 02.11.2018

<https://www.alanya.bel.tr/S/415/Alanya-Kalesi> 02.11.2018

<https://www.neredekal.com/laertes-antik-kenti/>

<http://www.alanya.tv/tr/AlanyaResimleri/AntikKentler/>

<https://www.alaturka.info/tr/tuerkiye>

<http://aktuelarkeoloji.com.tr/antalyanin-gorkemli->

<https://wikimapia.org>

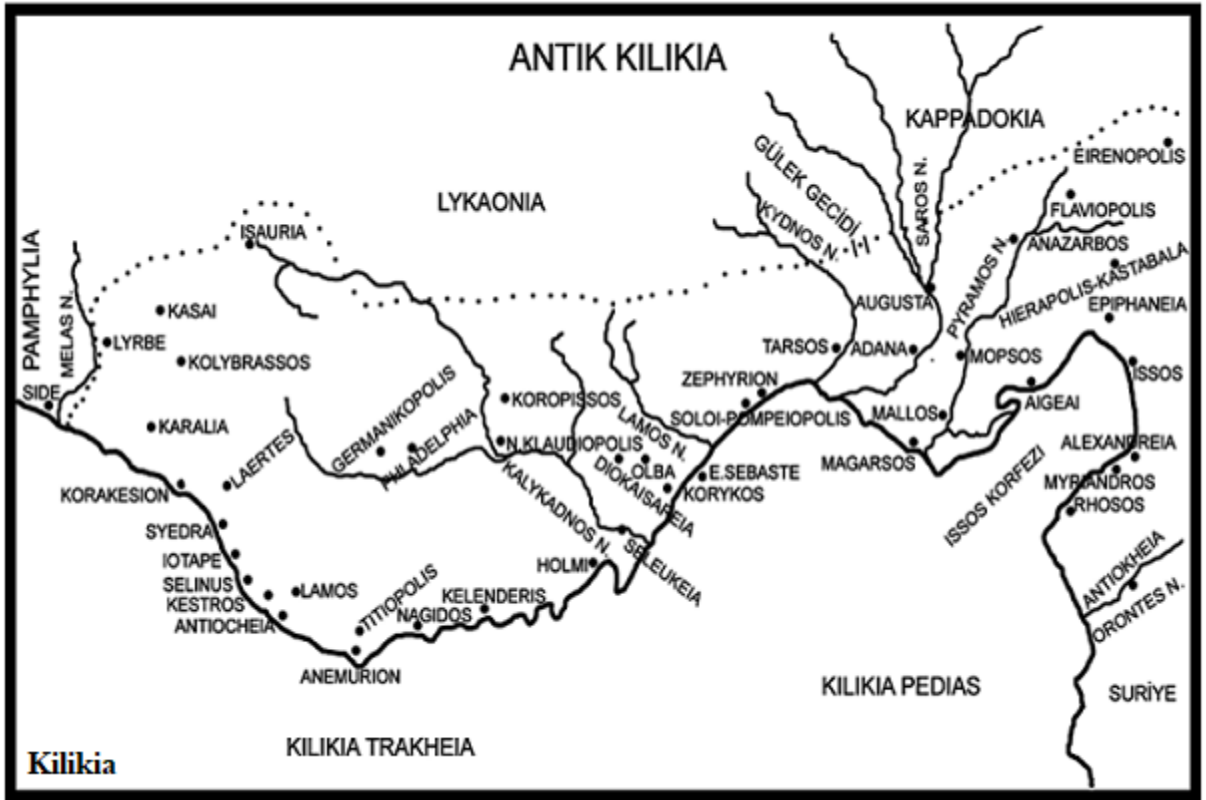
https://tr.wikipedia.org/wiki/Antik_Yunanistan

<http://www.anamursedir.com>

<https://www.kulturportali.gov.tr>

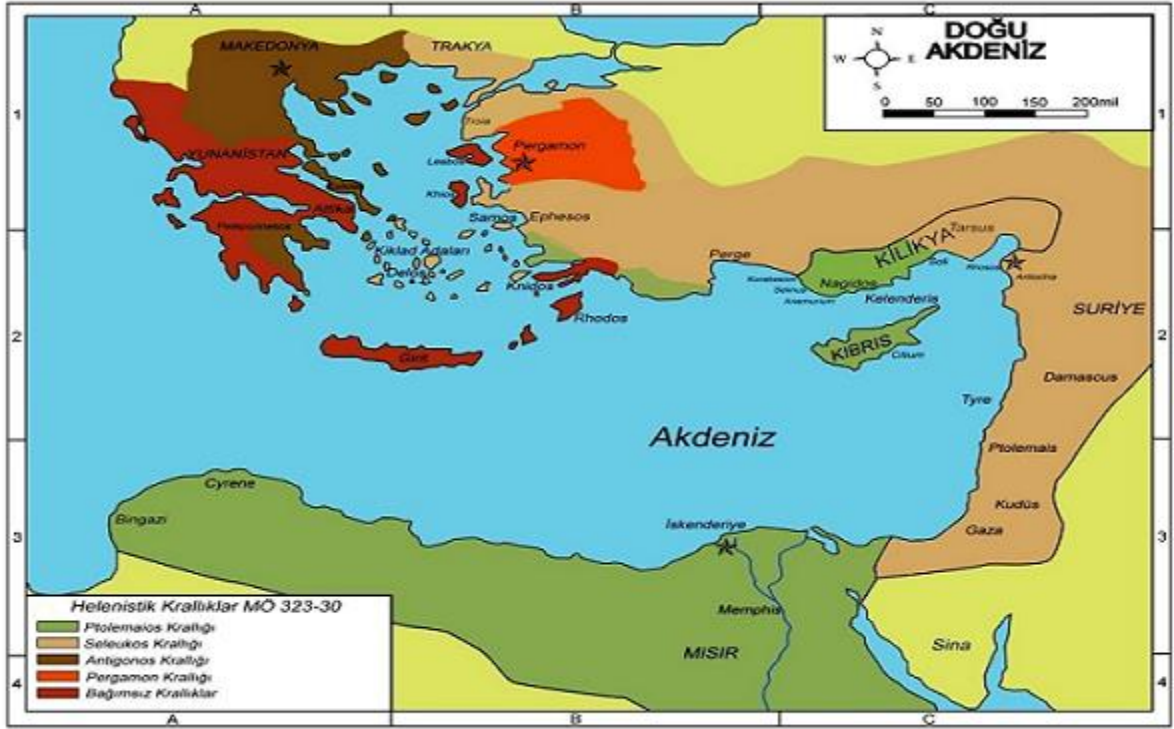
RESİMLER DİZİNİ

Resim: 1 Antik Kilikya Kentleri (Sayar, 1980)

Resim: 2 Roma İmparatorluk Eyaletleri (<https://tr.pinterest.com>)

Helenistik Dönem'de Doğu Akdeniz

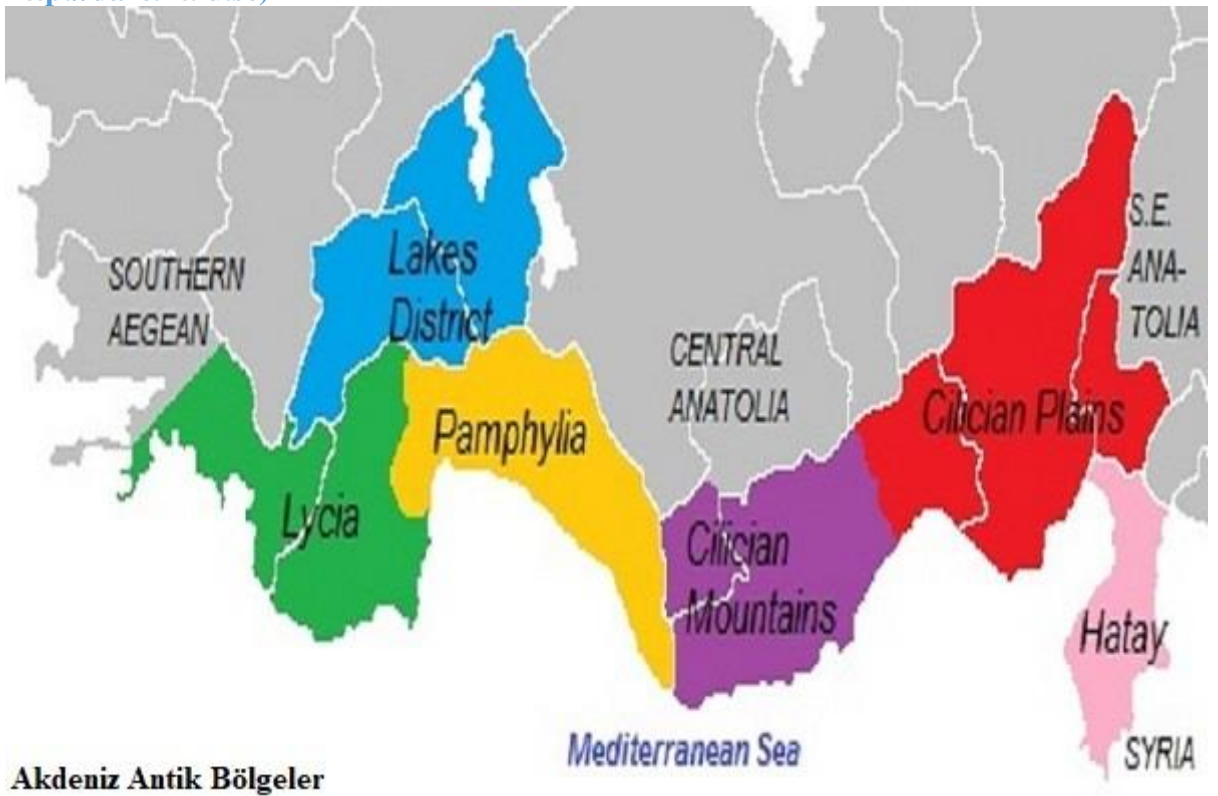
Resim: 3 Hellenistik Dönem Sınırlar (Bilir, 2013)

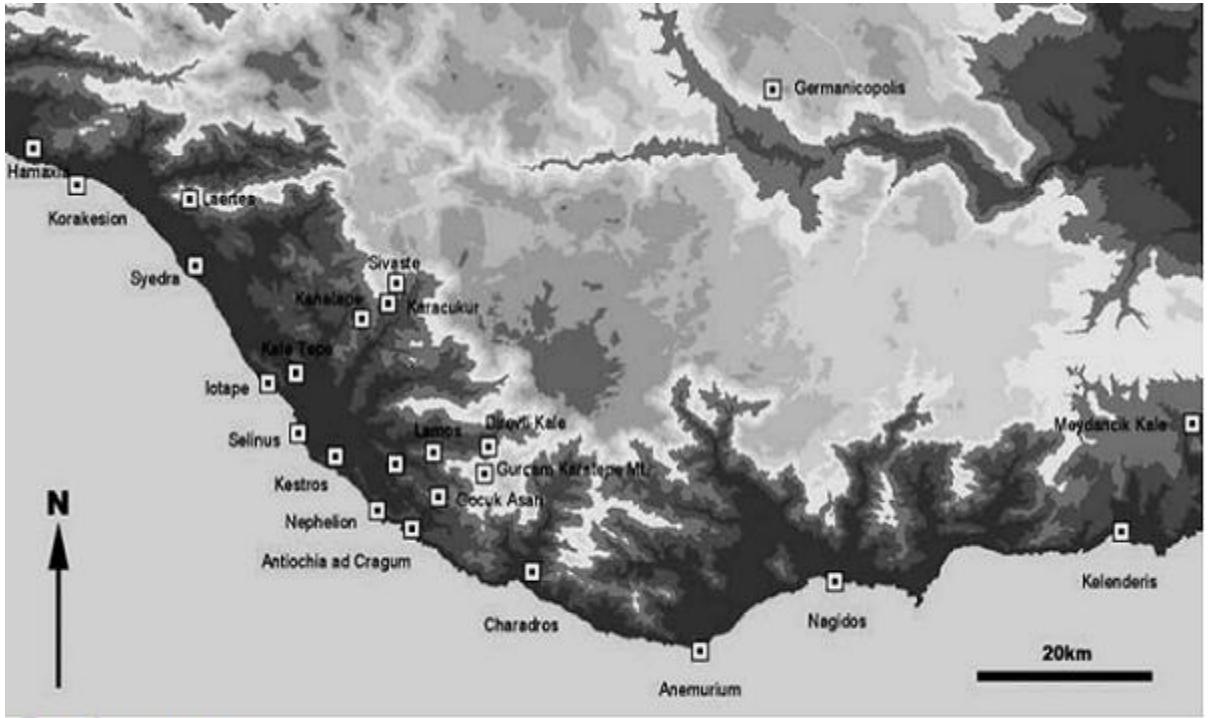
Resim: 4 Dağlık Kilikia Antik Kentleri (Topoğrafik Yapı, <http://dare.ht.lu.se>)

Resim: 5 Batı Dağlık Kilikya Kentleri (Topoğrafik Yapı, <http://dare.ht.lu.se>)

Resim: 6 Ovalık ve Dağlık Kilikya

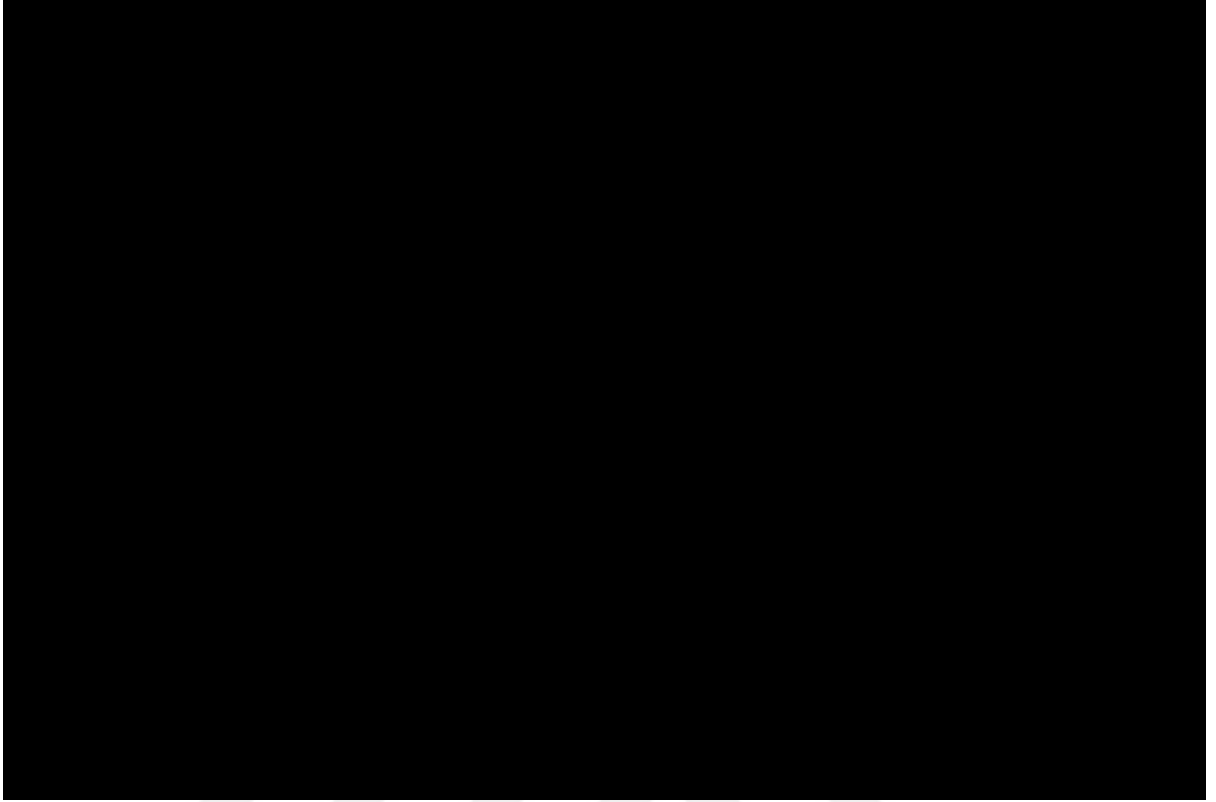

Batı Dağlık Kilikia

Resim: 7 Batı Dağlık Kilikya (Hoff, vd. 2009)

Resim: 8 Batı Dağlık Kilikya Çizim (Sayar, 1999)

Resim: 9 Antik Bölge Haritası (<https://www.histolia.de>)

Resim: 10 Korakesion Topoğrafyası

Korakesion

Resim: 11 Korakesion Güneyden Bakış (antalyakulturturizm.gov.tr)

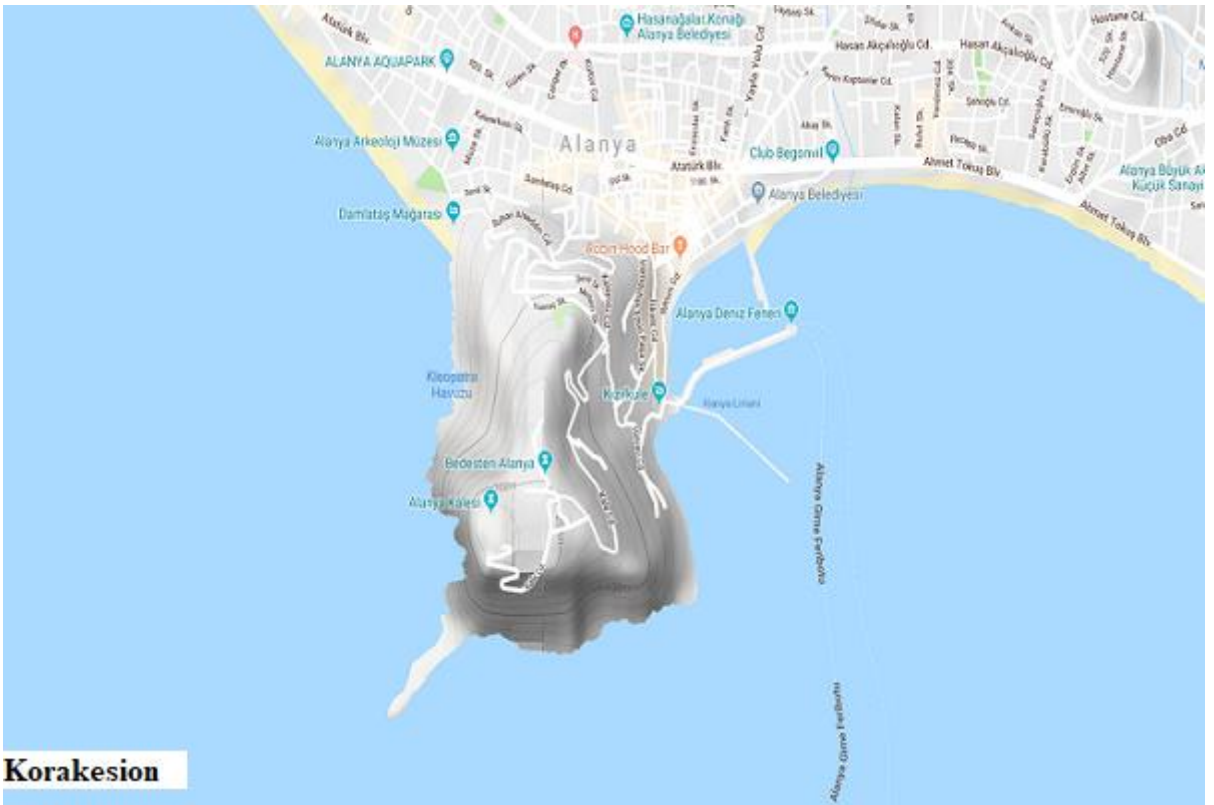

Korakesion

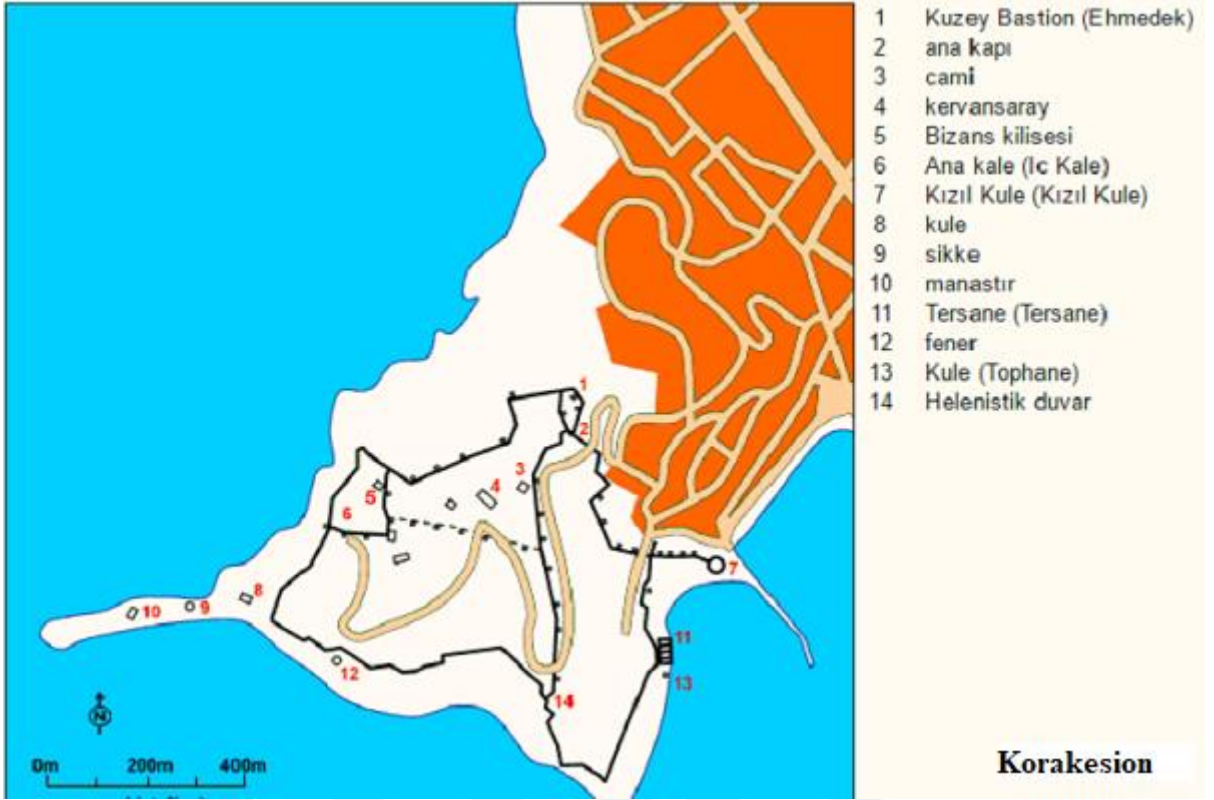
Resim: 12 Korakesion Kuzeyden Bakış (Liman)

Resim: 13 Korakesion Batıdan Bakış (Doğal Savunma Kayalıklar)

Resim: 14 Korakesion İzohips Haritası

Resim: 15 Korakesion Alan Haritası (<https://www.histolia.de/>)

Resim: 16 Korakesion Kuzeyden Kale Surları (antalyakulturturizm.gov.tr)

Korakesion

Resim: 17 Korakesion Yat Limanı (antalyakulturturizm.gov.tr)

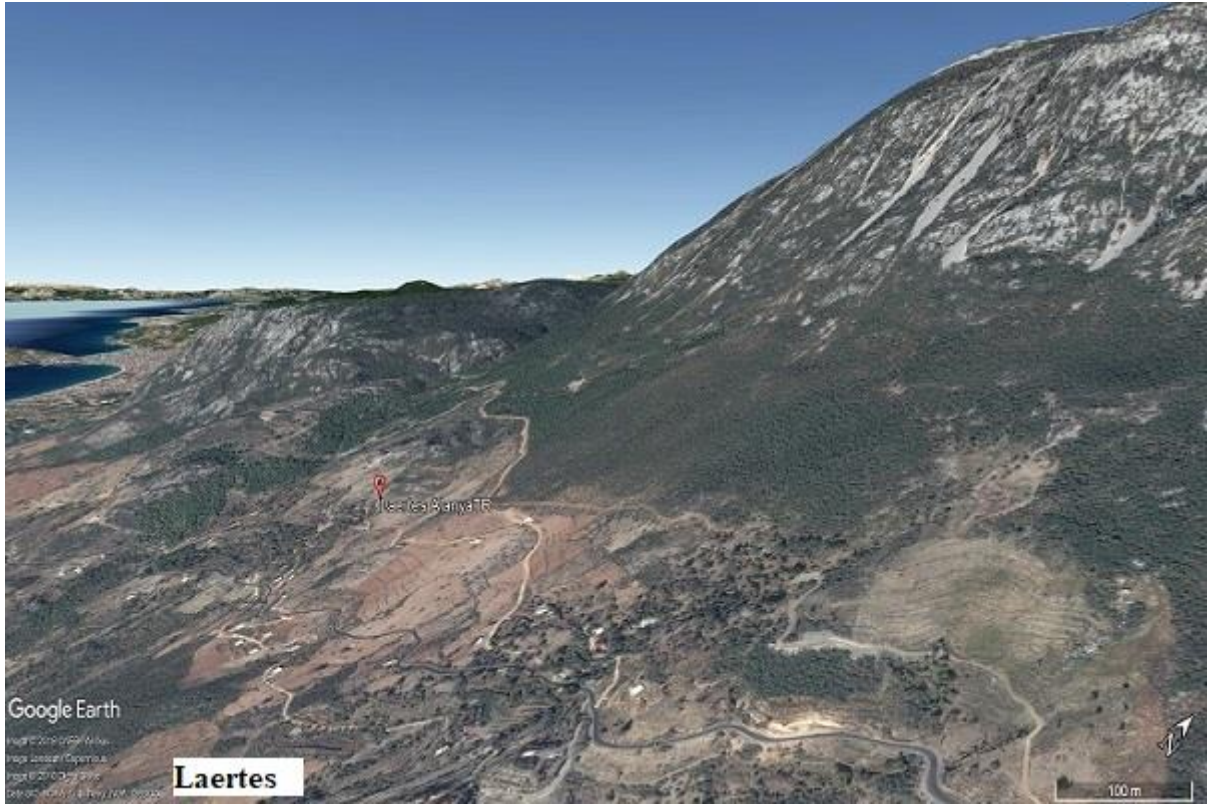

Korakesion

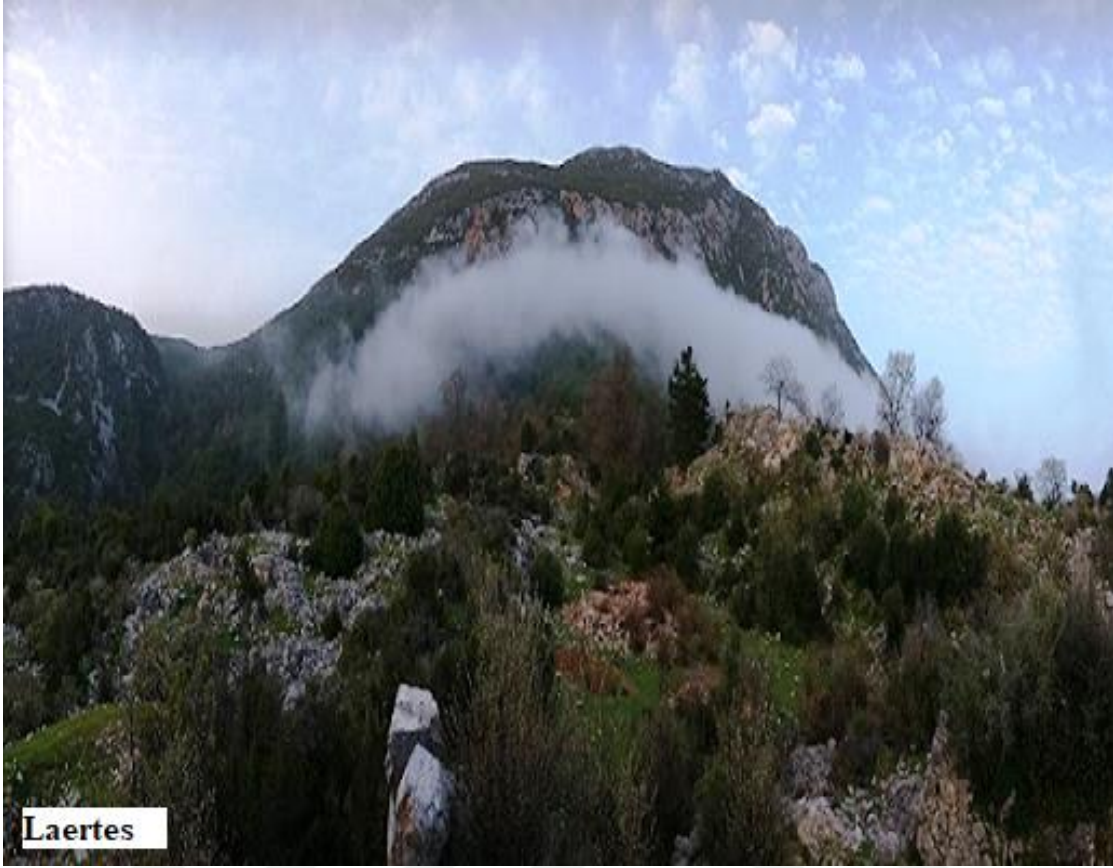
Resim: 18 Korakesion Güney Burun (alanya.bel.tr)

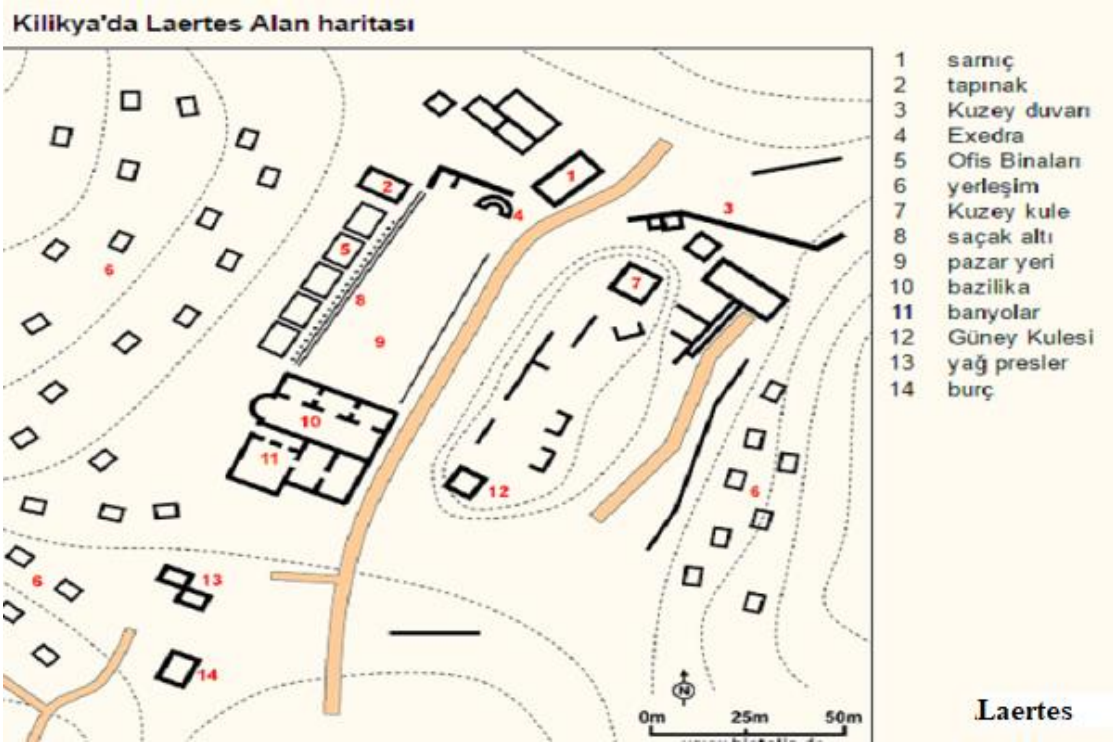
Resim: 19 Laertes İzohips Haritası

Resim: 20 Laertes Topoğrafik Alan Haritası

Laertes

Resim: 21 Laertes Cebeli Reis Dağı (<https://www.histolia.de>)Resim: 22 Laertes Alan Haritası (<https://www.histolia.de>)

Resim: 23 Laertes Kalıntıları Cebeli Reis Dağı (neredekal.com/Laertes)

Resim: 24 Laertes Topoğrafik Haritası

Resim: 25 Laertes Kule Kalıntıları (<https://www.histolia.de>)

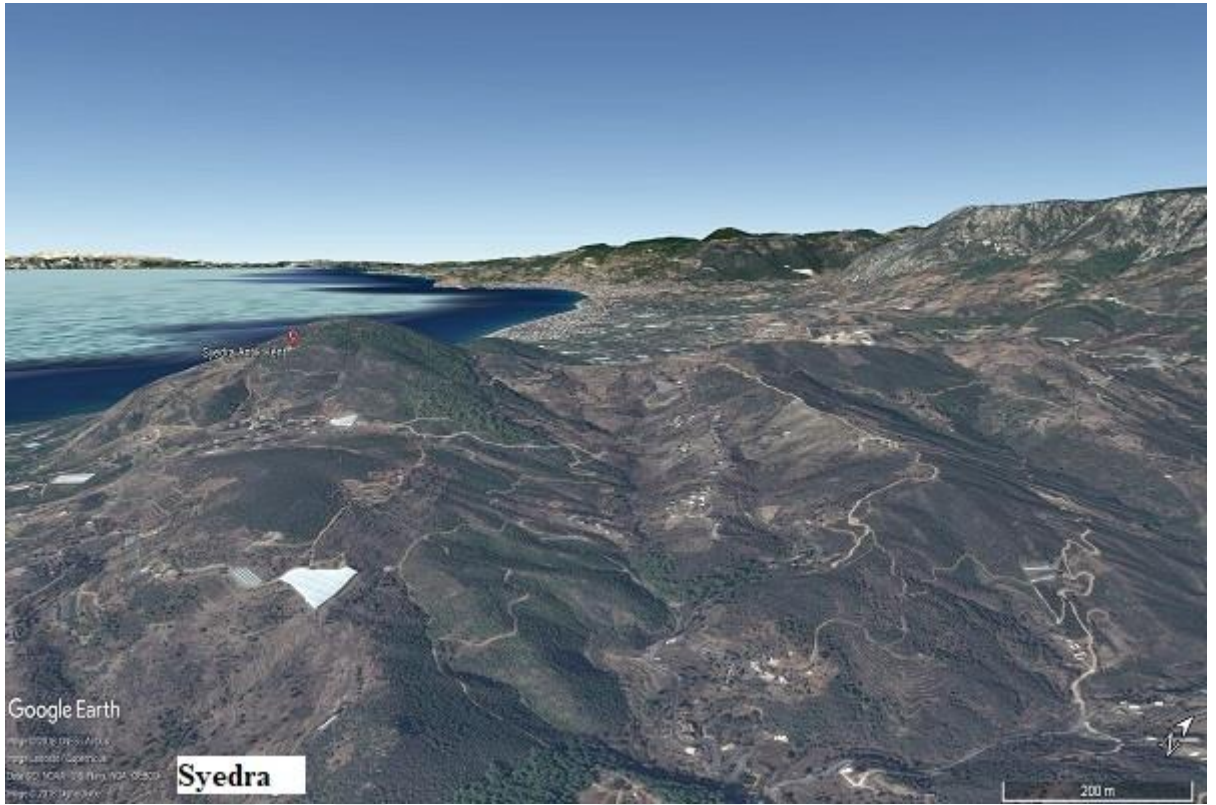
Resim: 26 Laertes Tapınak Kalıntısı (<http://www.alanya.tv/tr>)

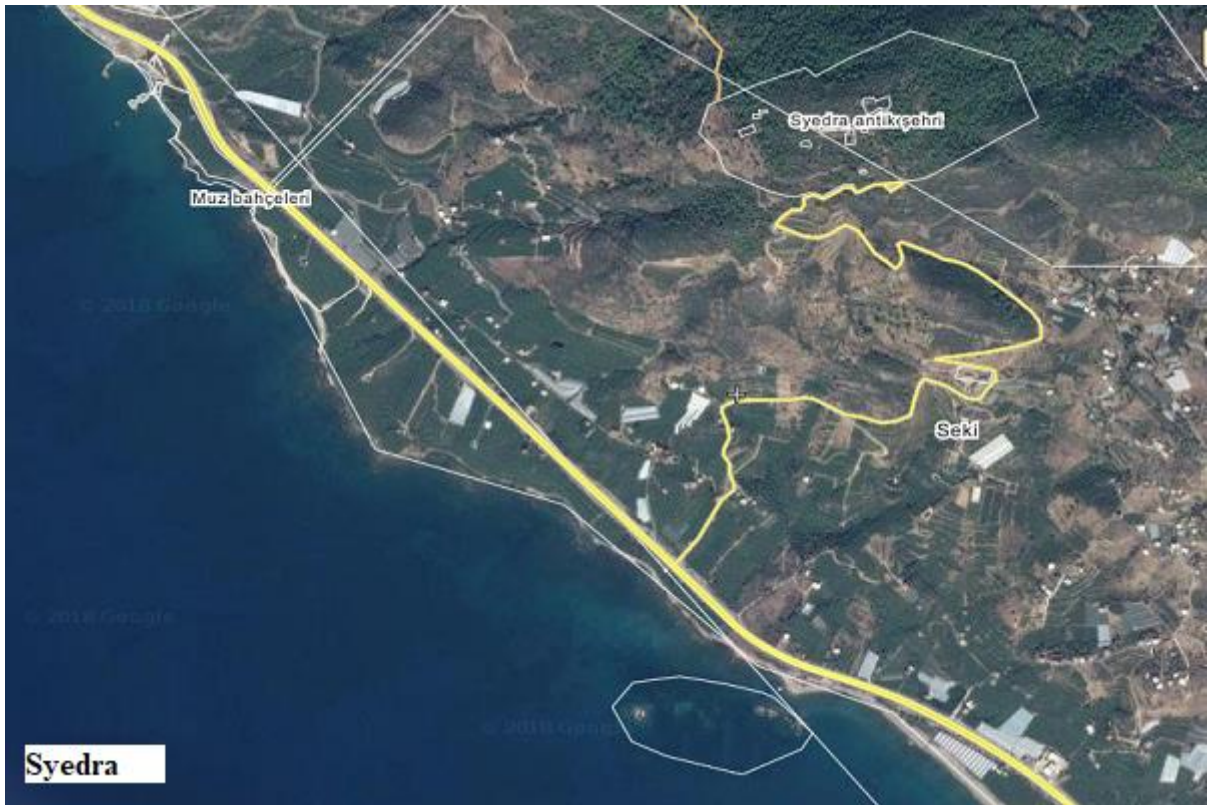
Resim: 27 Laertes Güney Batıdan Bakış (<https://www.histolia.de>)

Resim: 28 Laertes Hamam Kalıntıları (<https://www.histolia.de>)

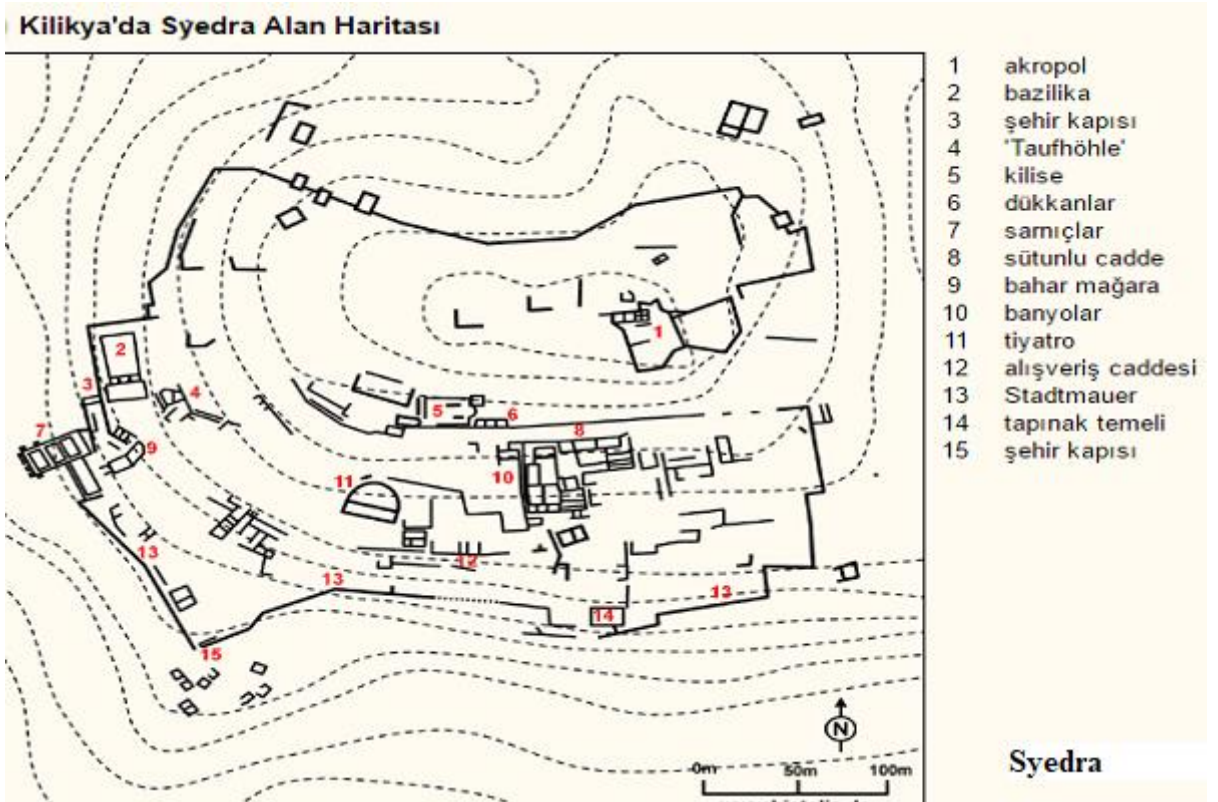
Resim: 29 Syedra Topografik Haritası

Resim: 30 Syedra Yerleşim Sınırları

Resim: 31 Syedra İzohips Haritası

Resim: 32 Syedra Alan Haritası (<https://www.histolia.de>)

Resim: 33 Syedra Sütunlu Cadde (M. Dinçarslan arşivi)

Resim: 34 Syedra Ön Kule (M. Dinçarslan arşivi)

Resim: 35 Syedra Hamam (alaturka.info/tr)

Resim: 36 Syedra Güneyden Bakış (<http://aktuelarkeoloji.com.tr>)

Resim: 37 Syedra Tapınak Stylobat (<https://www.histolia.de>)

Resim: 38 Syedra Güney Doğudan Bakış (<https://www.histolia.de>)

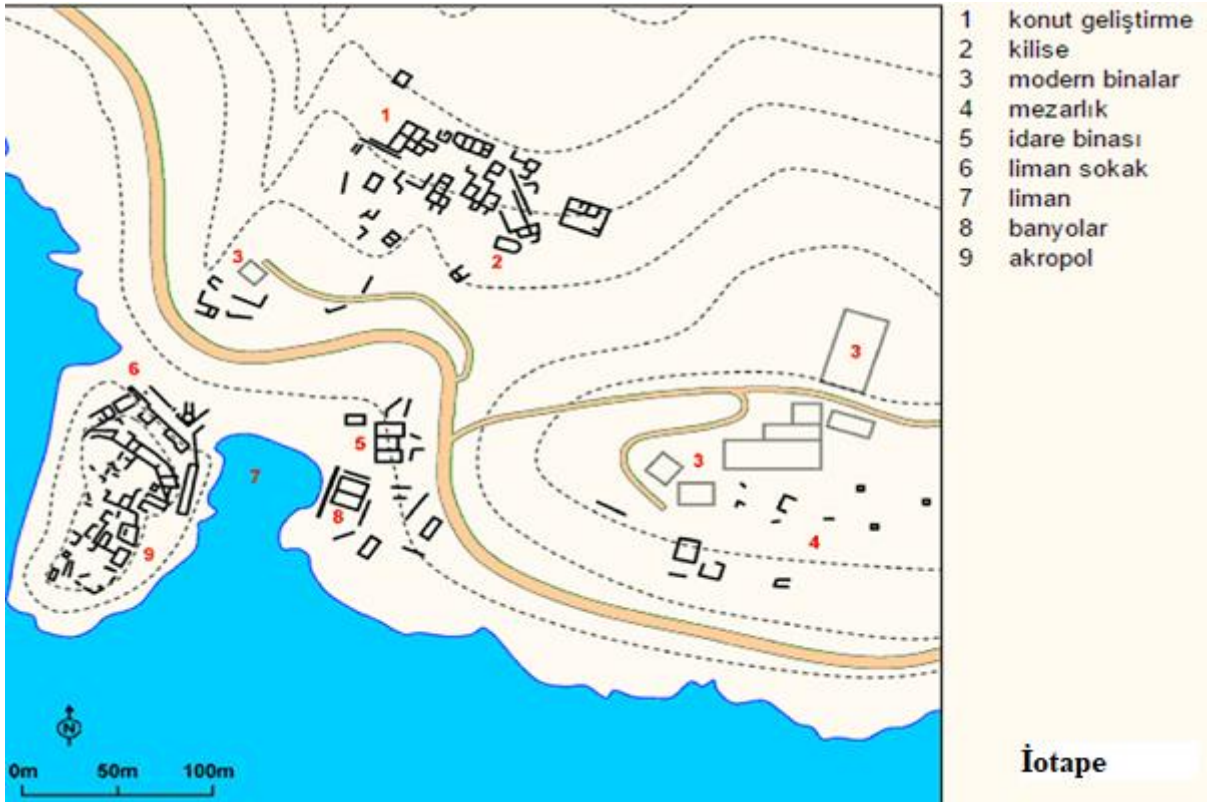
Resim: 39 Syedra Kentin Ana Giriş Kapısı (<https://www.histolia.de>)

Resim: 40 İotape Topoğrafik Harita

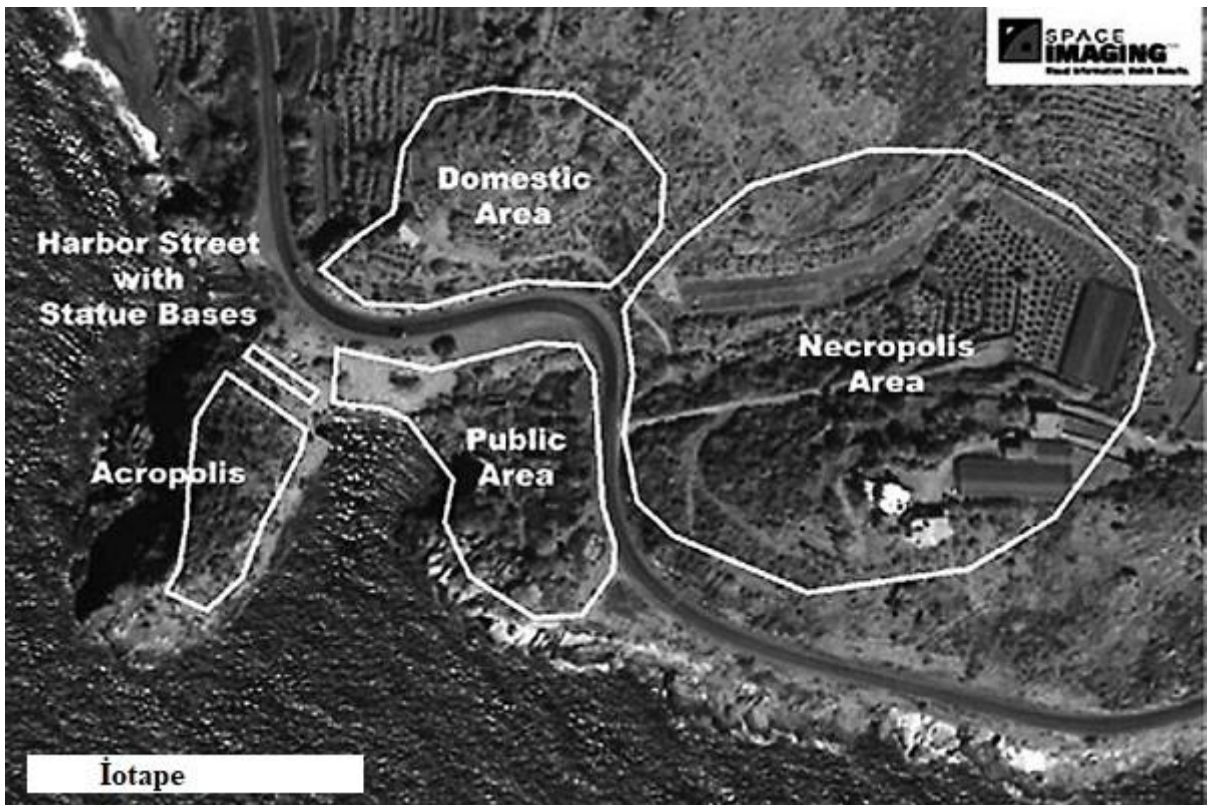
Resim: 41 İotape Akropolis (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr>)

Resim: 42 İotape Alan Haritası (<https://www.histolia.de>)

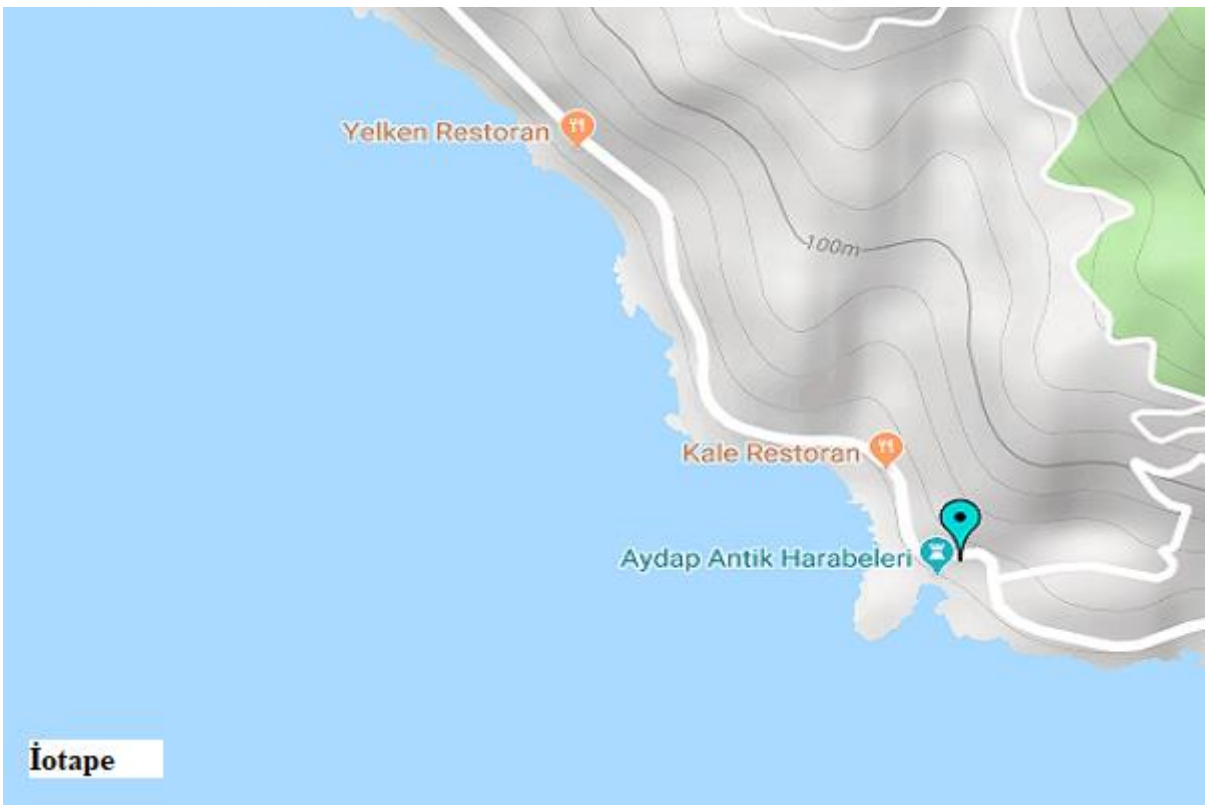
Resim: 43 İotape Liman (<https://www.histolia.de>)

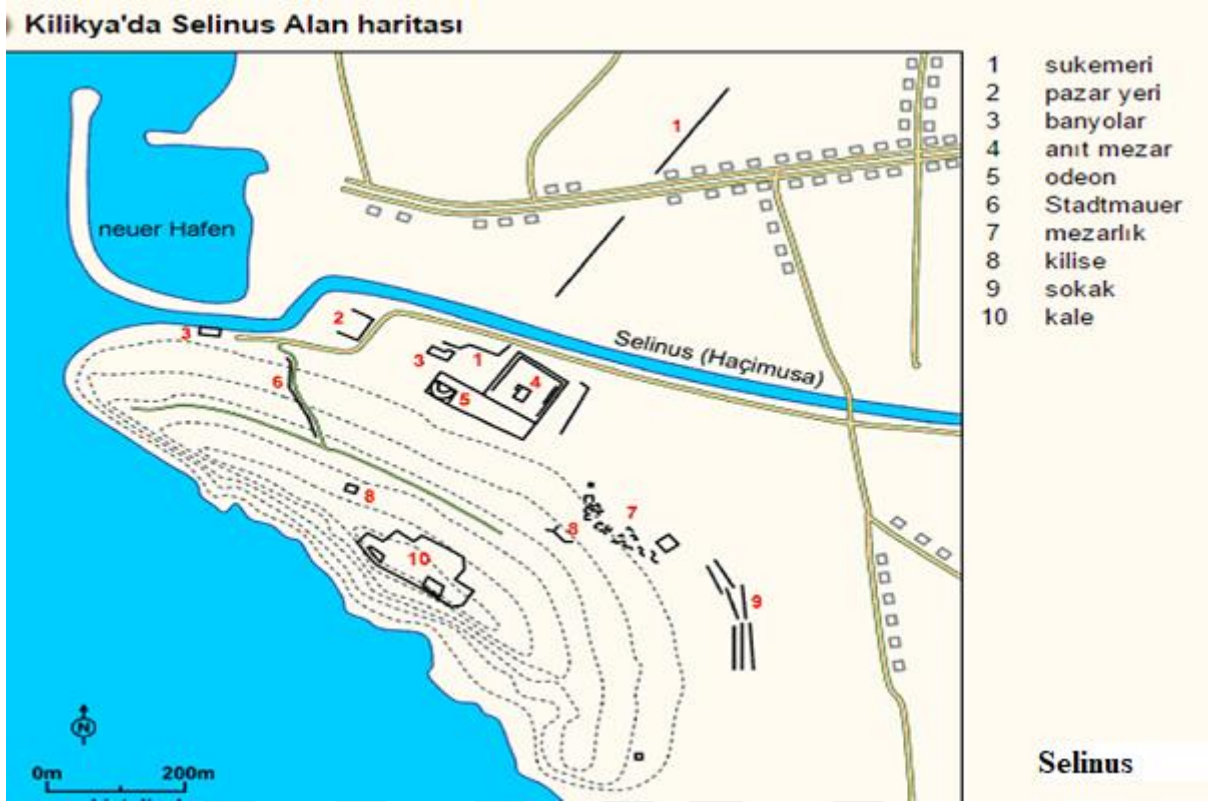
Resim: 44 İotape Yerleşim Düzeni (Hoff, vd. 2009)

Resim: 45 İotape Hamam/Bazilika (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr>)

Resim: 46 İotape İzohips Haritası

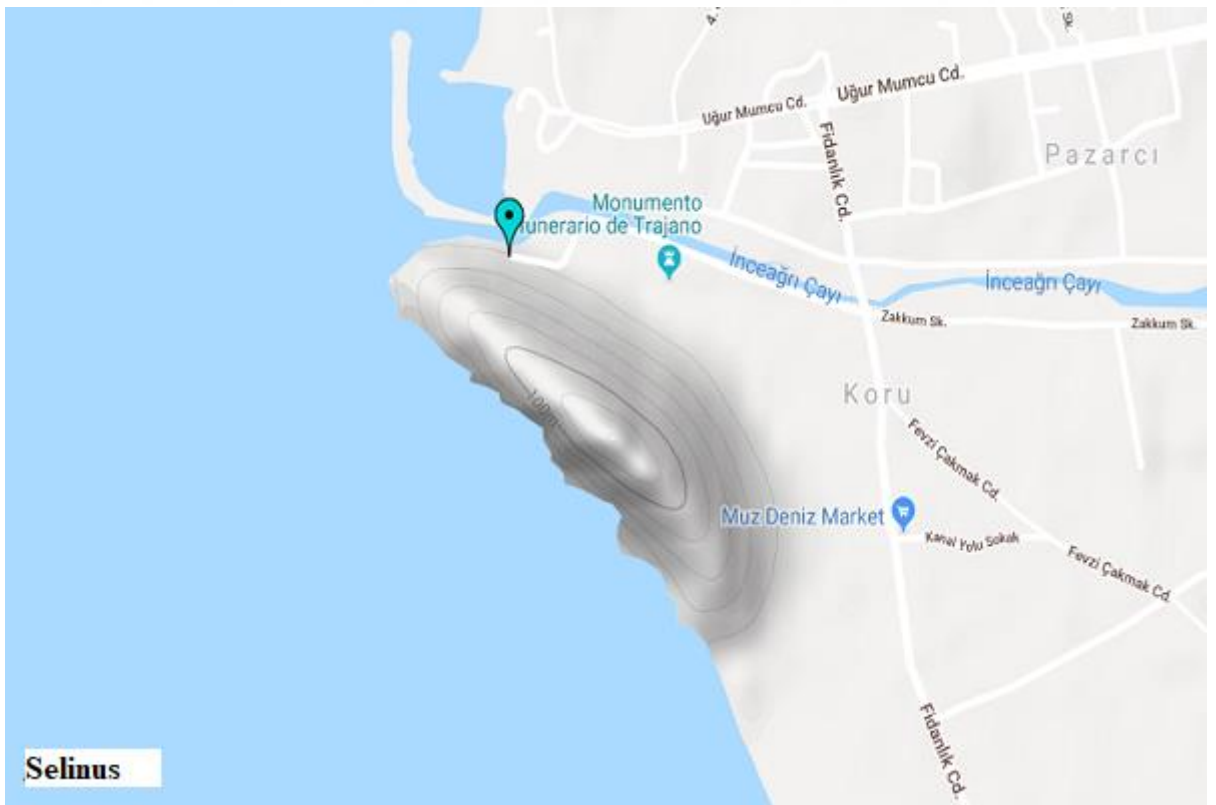
Resim: 47 Selinus Alan Haritası (<https://www.histolia.de>)

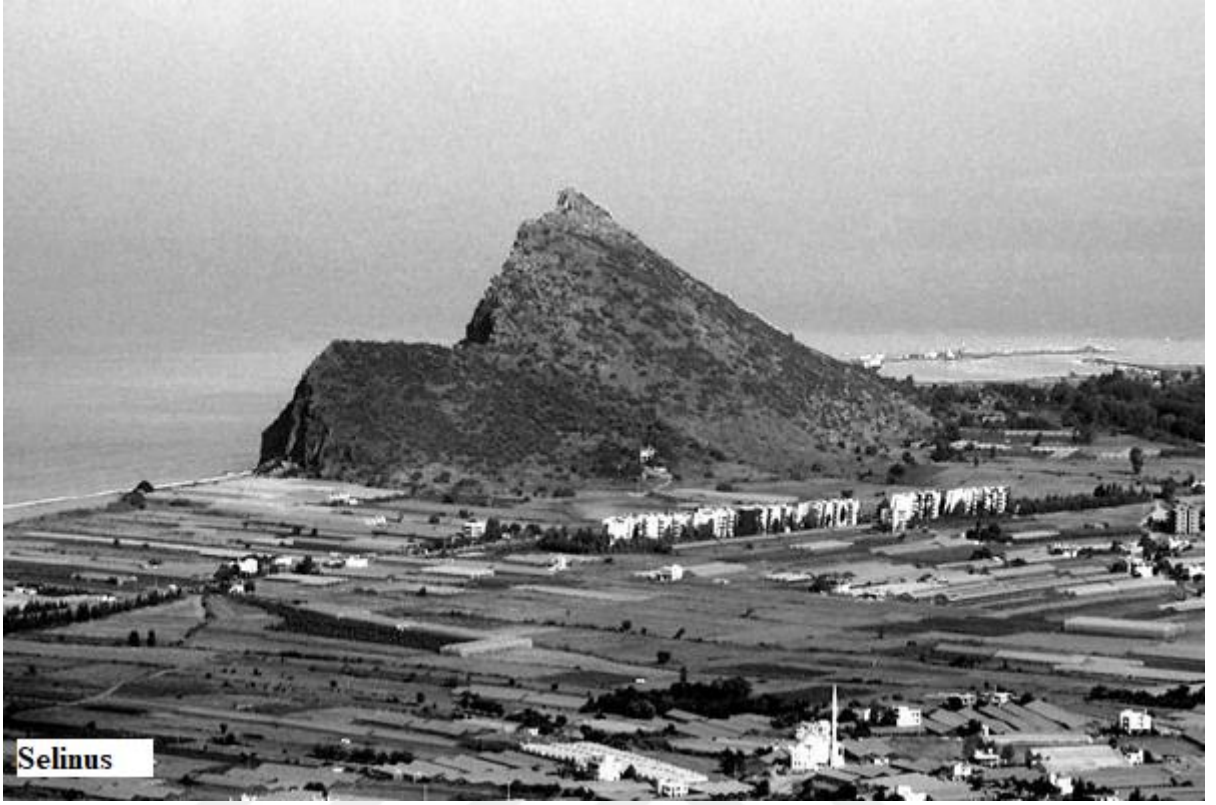
Resim: 48 Selinus Güney Batıdan Bakış <http://antalyakulturturizm.gov.tr>)

Resim: 49 Selinus Topoğrafik Haritası-Güneyden Bakış

Resim: 50 Selinus İzohips Haritası

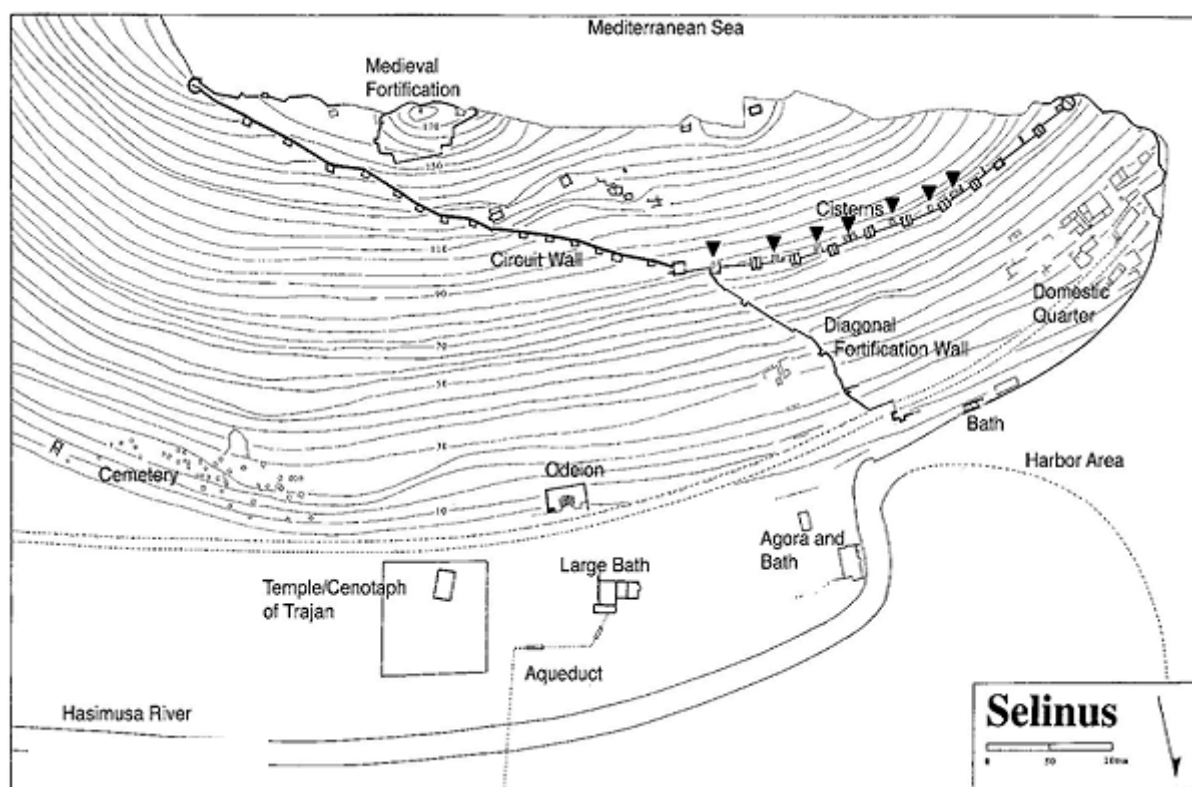
Resim: 51 Selinus Kuzeyde Bakış (Hoff, vd. 2009)

Resim: 52 Batıdan Akropolise Giden Merdivenli Yol (M. Dinçarslan arşiv)

Resim: 53 Selinus Kaleden Bakış-Liman (<https://www.histolia.de>)

Resim: 54 Selinus Plan (Hoff, vd. 2009)

Resim: 55 Selinus İç Liman (<https://www.histolia.de>)

Resim: 56 Selinus Güney Yön Sarp Uçurum (<https://www.histolia.de>)

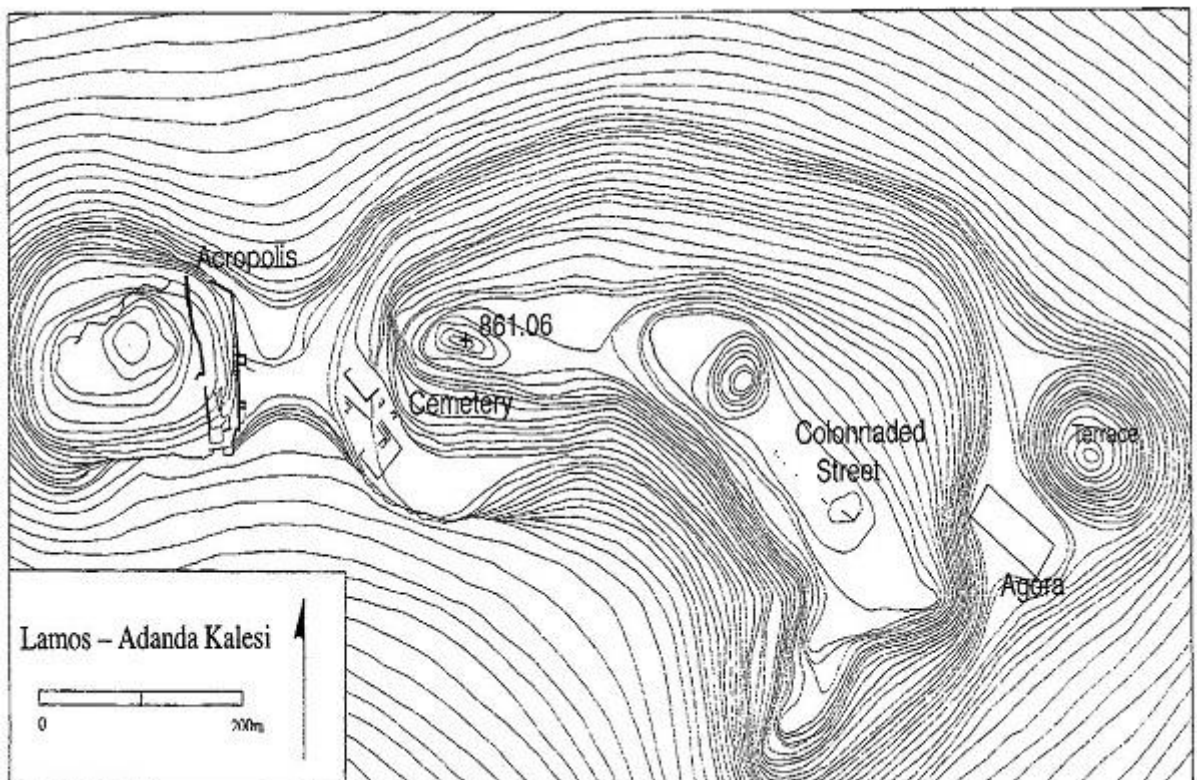
Resim: 57 Selinus Güneyden Bakış (M. Dinçarslan arşiv)

Resim: 58 Selinus Kale Surları ve devriye duvarı (Hoff, vd. 2009)

Resim: 59 Lamos Akropolis (Hoff, vd. 2009)

Resim: 60 Lamos Plan (Hoff, vd. 2009)

Resim: 61 Lamos Sur Duvarı (<https://www.histolia.de>)

Resim: 62 Lamos Gözetlem Kuleleri (<https://www.histolia.de>)

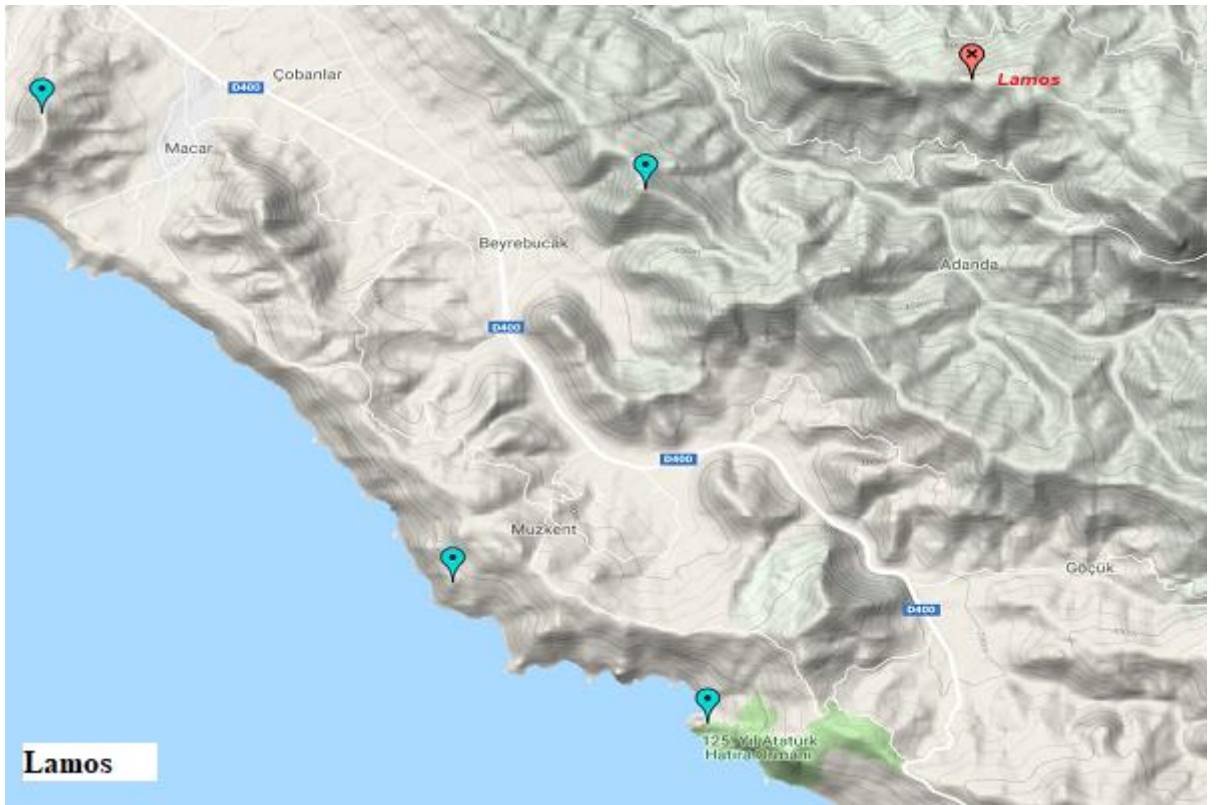
Resim: 63 Lamos Akropolis Sur Duvarı (<https://www.histolia.de>)

Resim: 64 Lamos Topoğrafik Harita

Resim: 65 Lamos Konum Topoğrafyası (Hoff, vd. 2009)

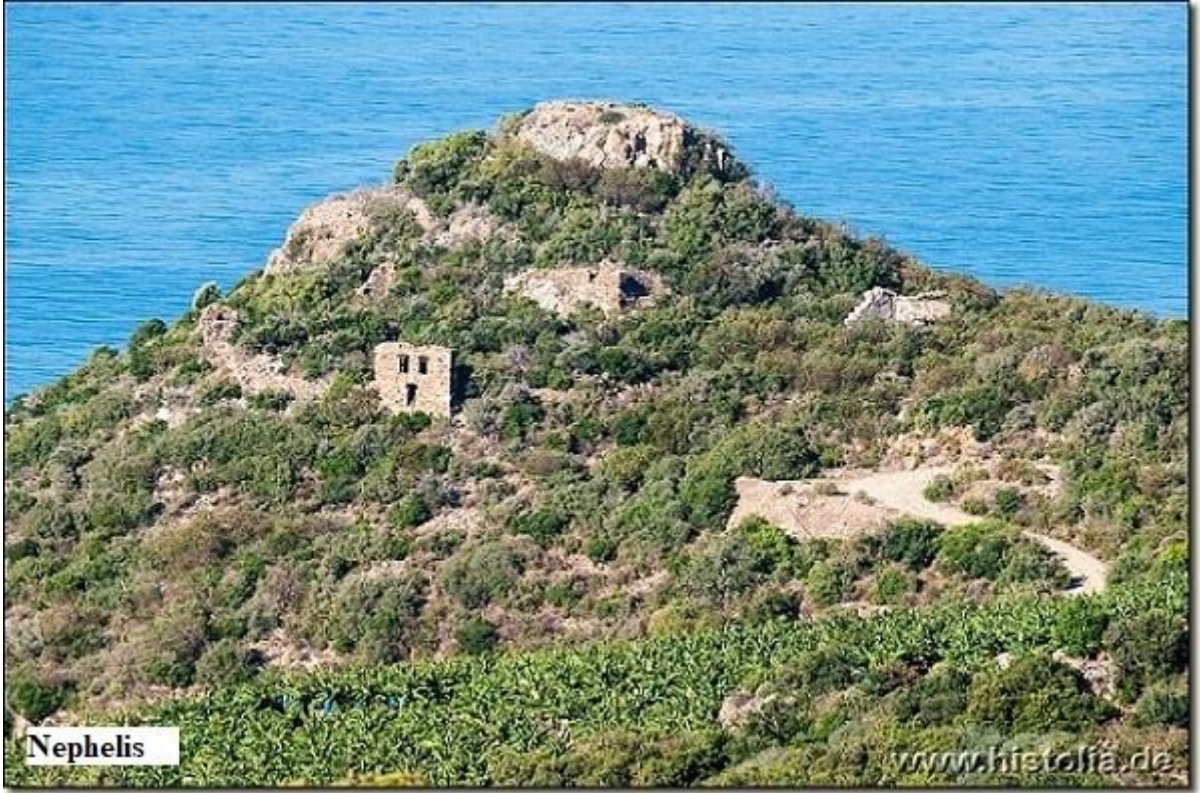
Resim: 66 Lamos İzohips Haritası

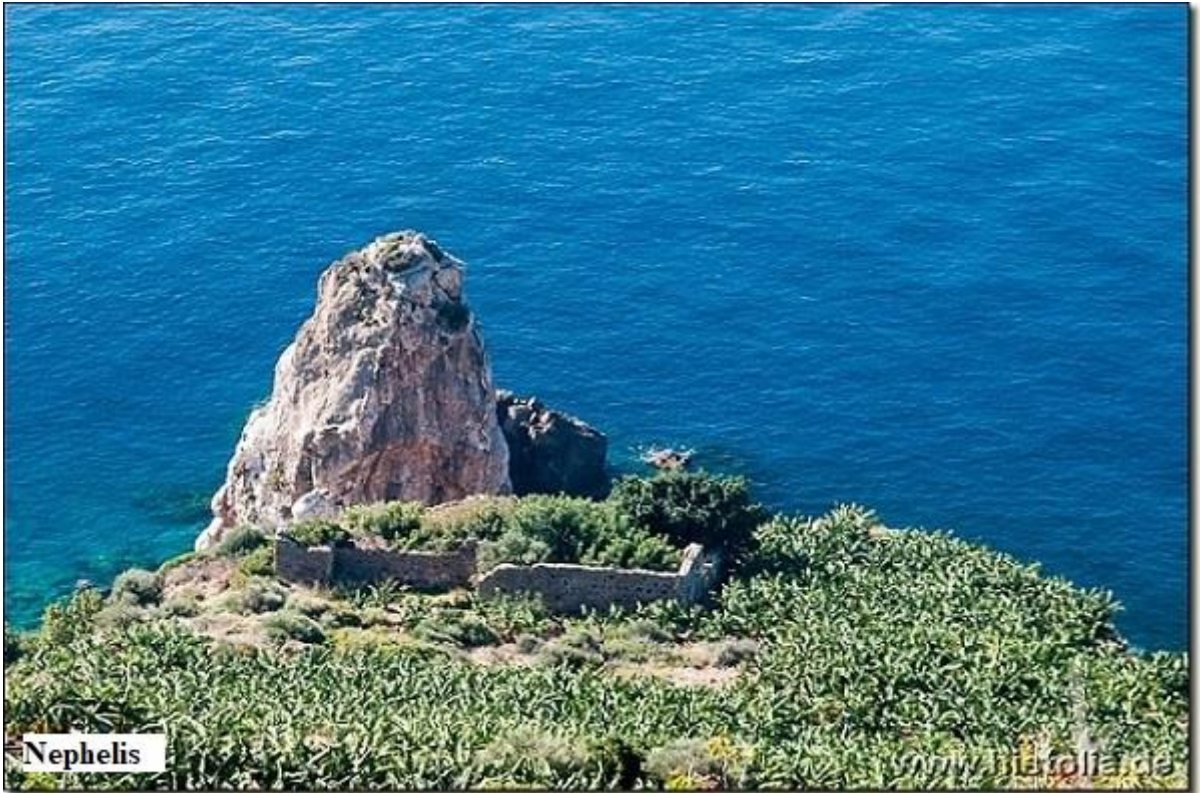
Resim: 67 Nephelis Topografik Harita

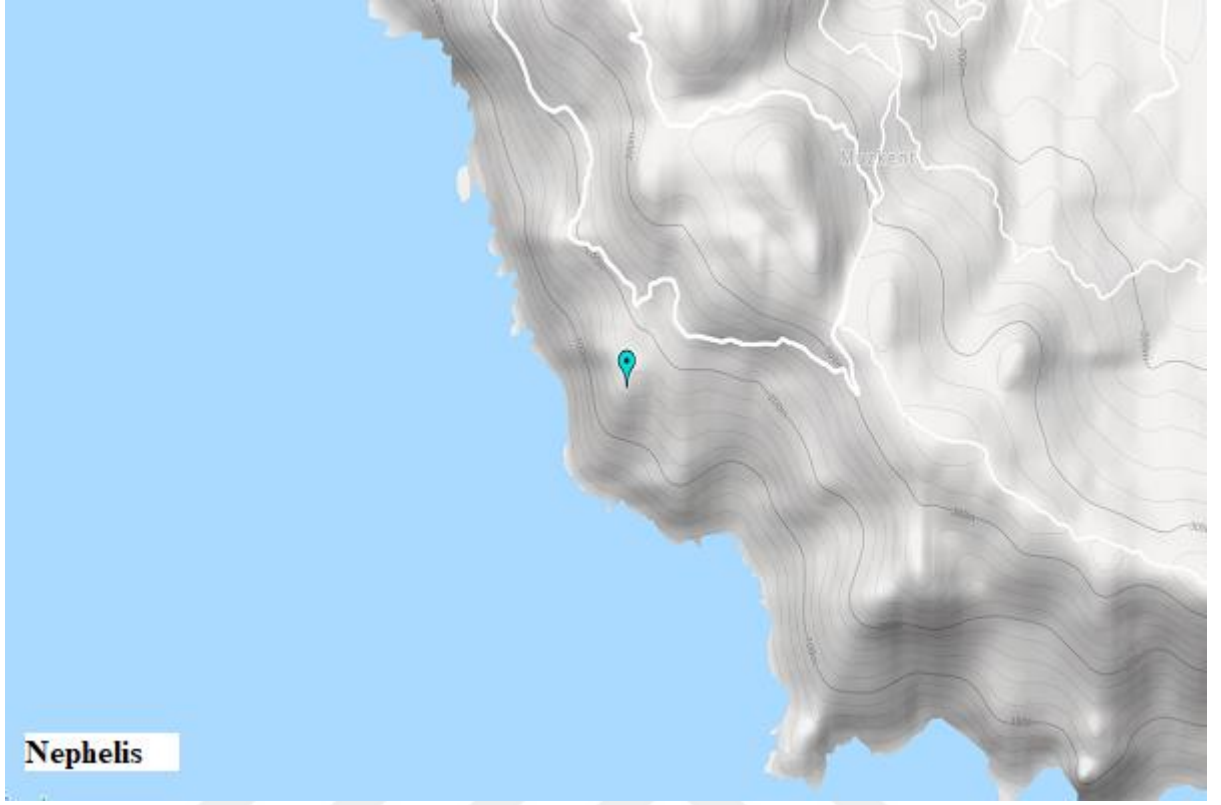
Resim: 68 Nephelis Zeytincik Adası (<https://www.histolia.de>)

Resim: 69 Nephelis Akropolis (<https://www.histolia.de>)

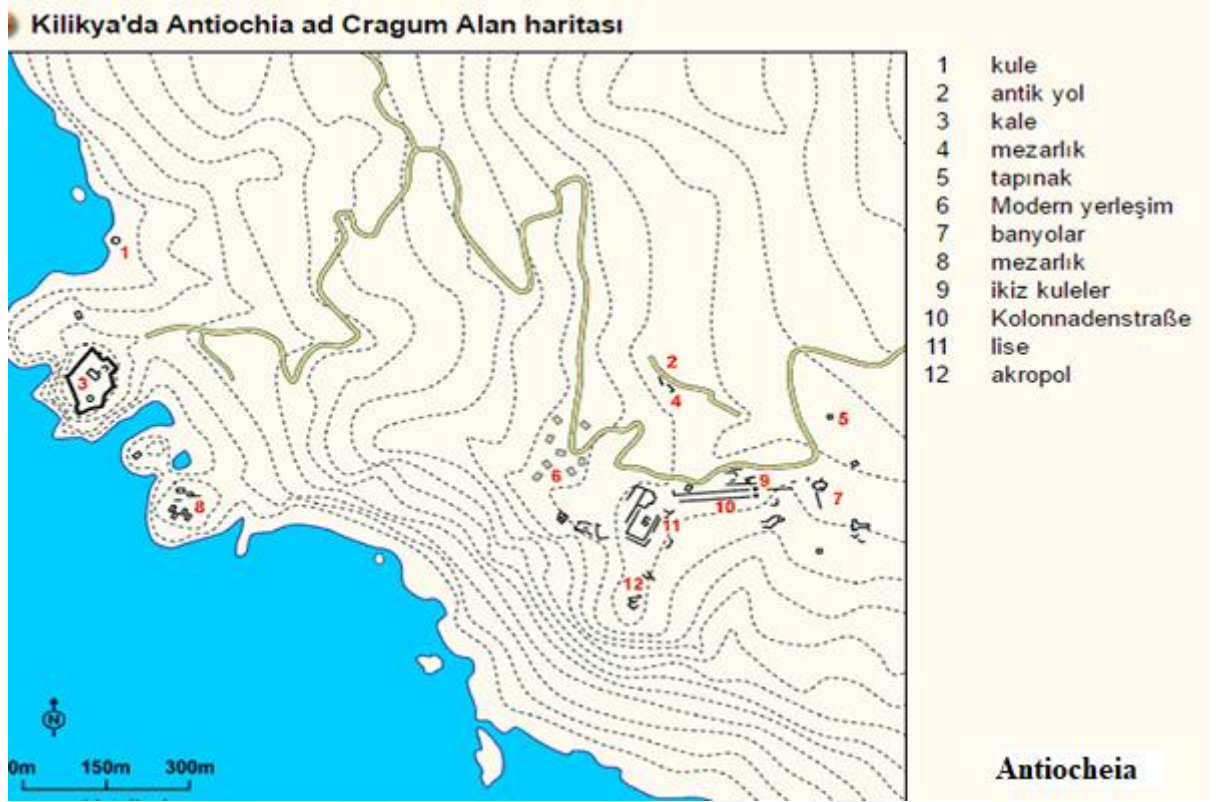
Resim: 70 Nephelis Kuzeyden Bakış (<https://www.histolia.de>)

Resim: 71 Nephelis İzohips Haritası

Resim: 72 Antiocheia İzohips Haritası

Resim: 73 Antiocheia Alan Haritası (<https://www.histolia.de>)

Resim: 74 Antiocheia Batıdan Bakış (M. Dinçarslan arşivi)

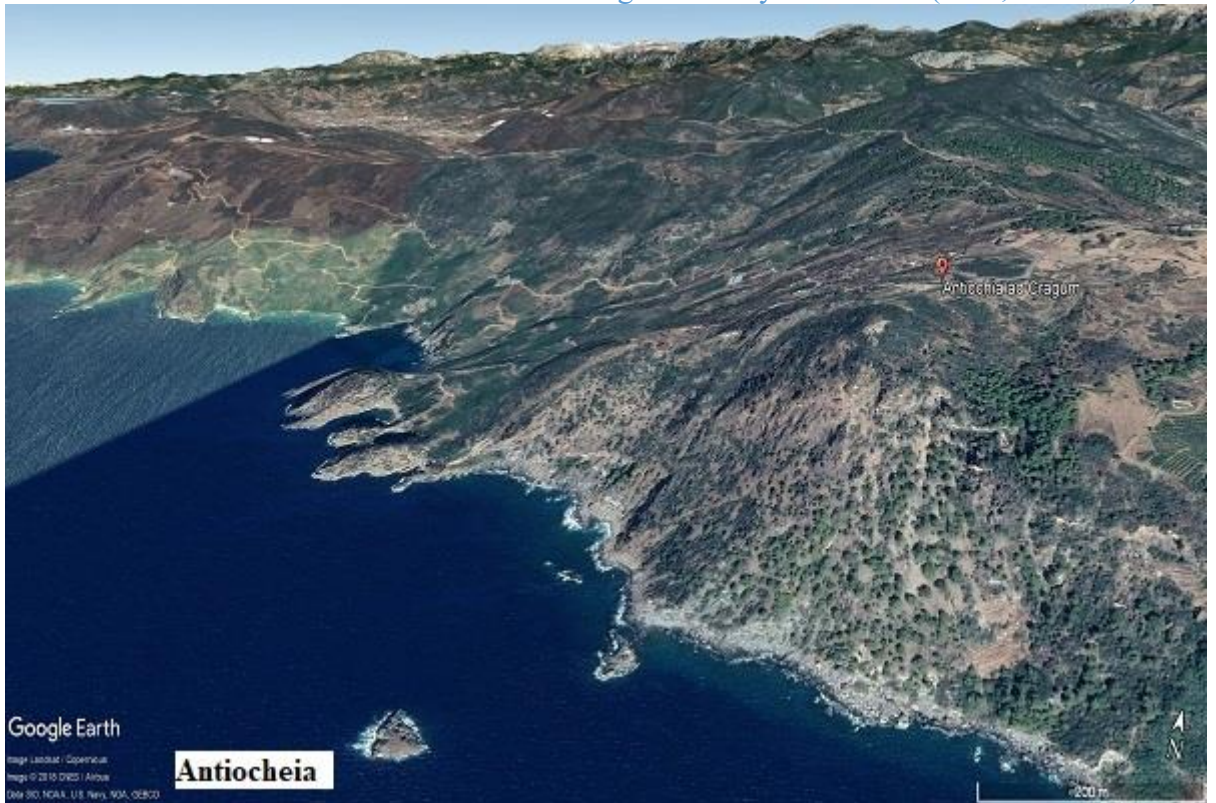
Resim: 75 Antiocheia Korsan Koyları (<https://wikimapia.org>)

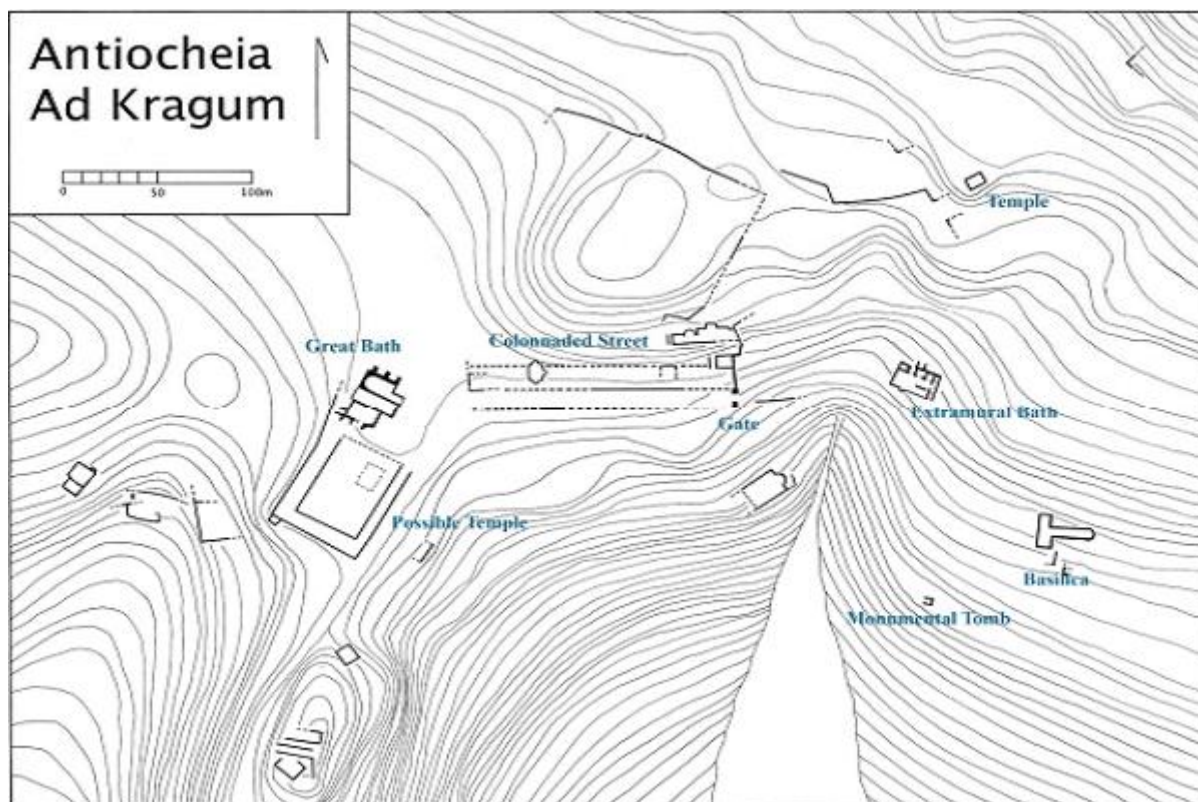
Resim: 76 Antiocheia Delik Deniz-Korsan Koyu (M. Dinçarslan arşivi)

Resim: 77 Antiocheia Limanından Pegasus Alanya Müzeside (Hoff, vd. 2009)

Resim: 78 Antiocheia Topoğrafik Harita

Resim: 79 Antiocheia Plan (Staggs, 2014)

Resim: 80 Akropolisten Bizans Kalesine Bakış (<https://www.histolia.de>)

Resim: 81 Antiocheia ad Cragum Akropolis (M. Dinçarslan arşivi)

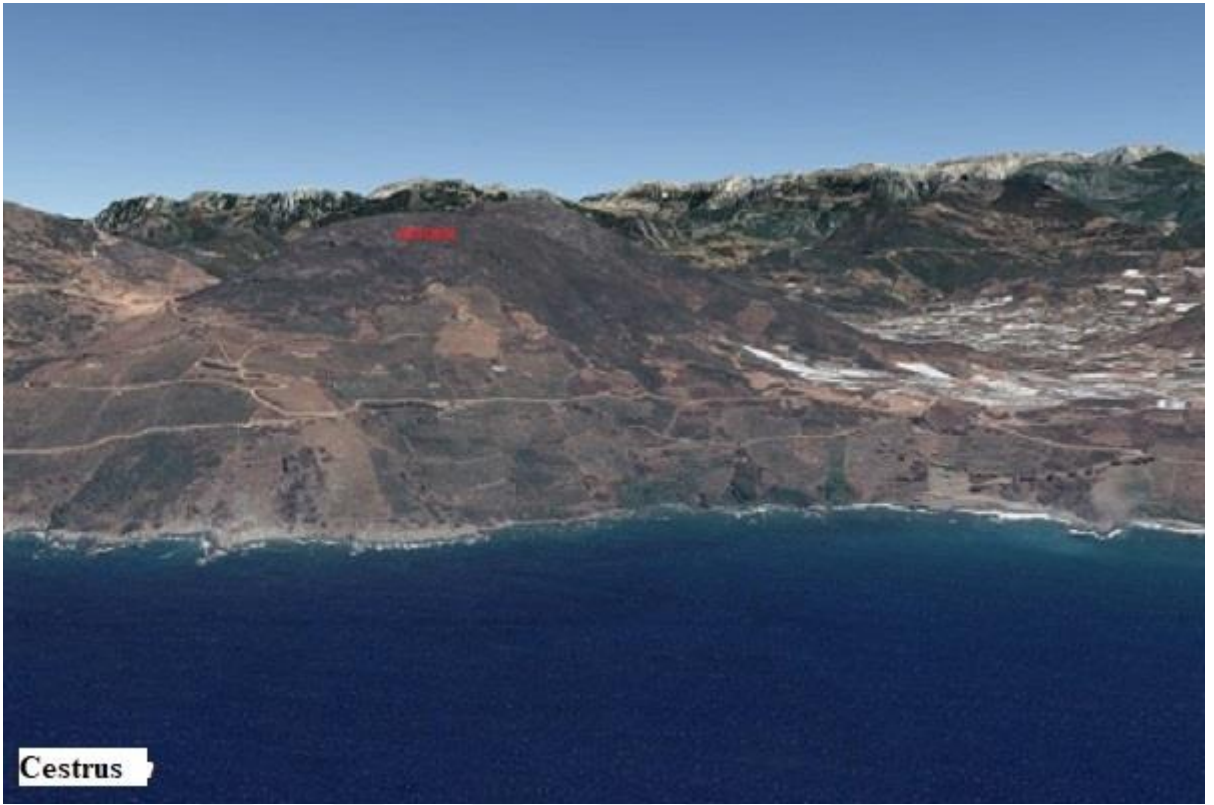
Resim: 82 Antiocheia ad Cragum Palestra (M. Dinçarslan arşivi)

Resim: 83 Kuzeyden Bizans Kalesi (<https://www.antalyagezirehberi.net>)

Resim: 84 Bizans Kalesinden Nekropol ve Akropolise
(<https://www.histolia.de>)

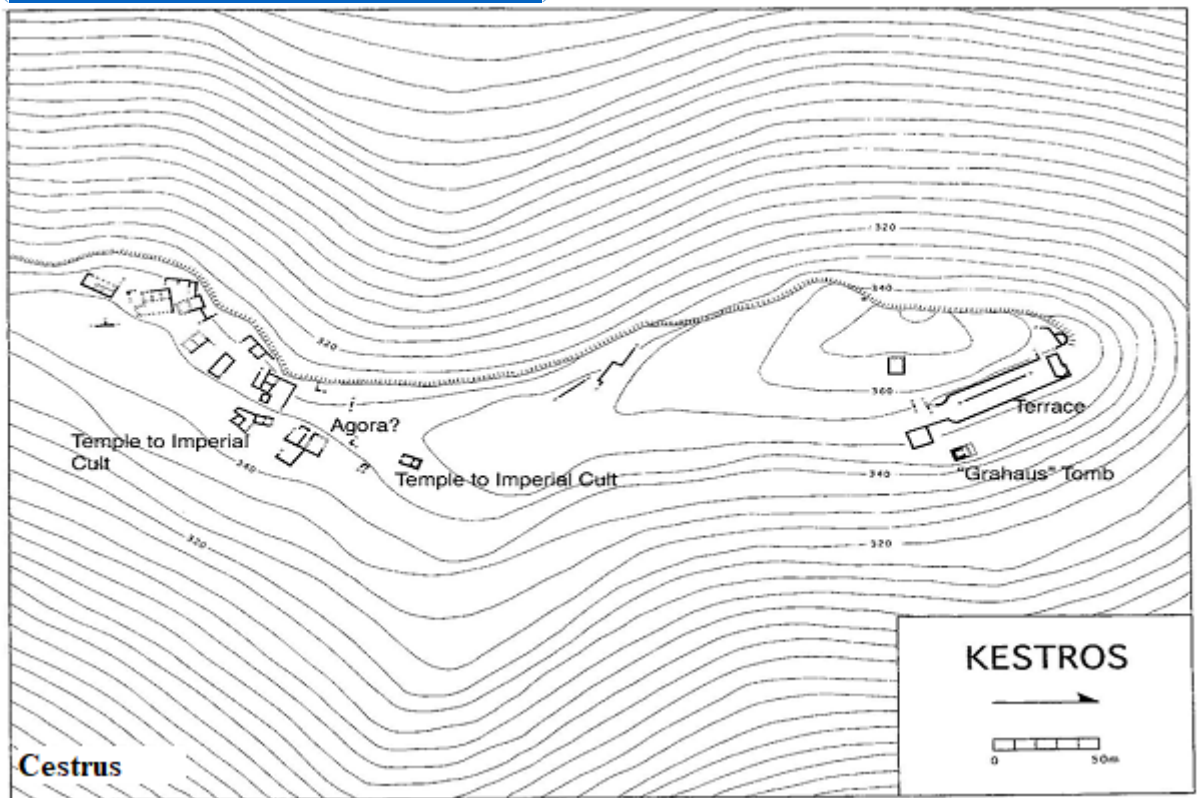
Resim: 85 Kestros Topoğrafik Harita

Resim: 86 Kestros İzohips Harita

Resim: 87 Kestros Tapınak Kalıntısı
<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr>

Resim: 88 Kestros Plan (Hoff, vd. 2009)

Resim: 89 Kestrosdan Selinusa Bakış (<https://www.histolia.de>)

Resim: 90 Kestros Uydu Görüntü ve Komşu Selinus-Sol Üst-

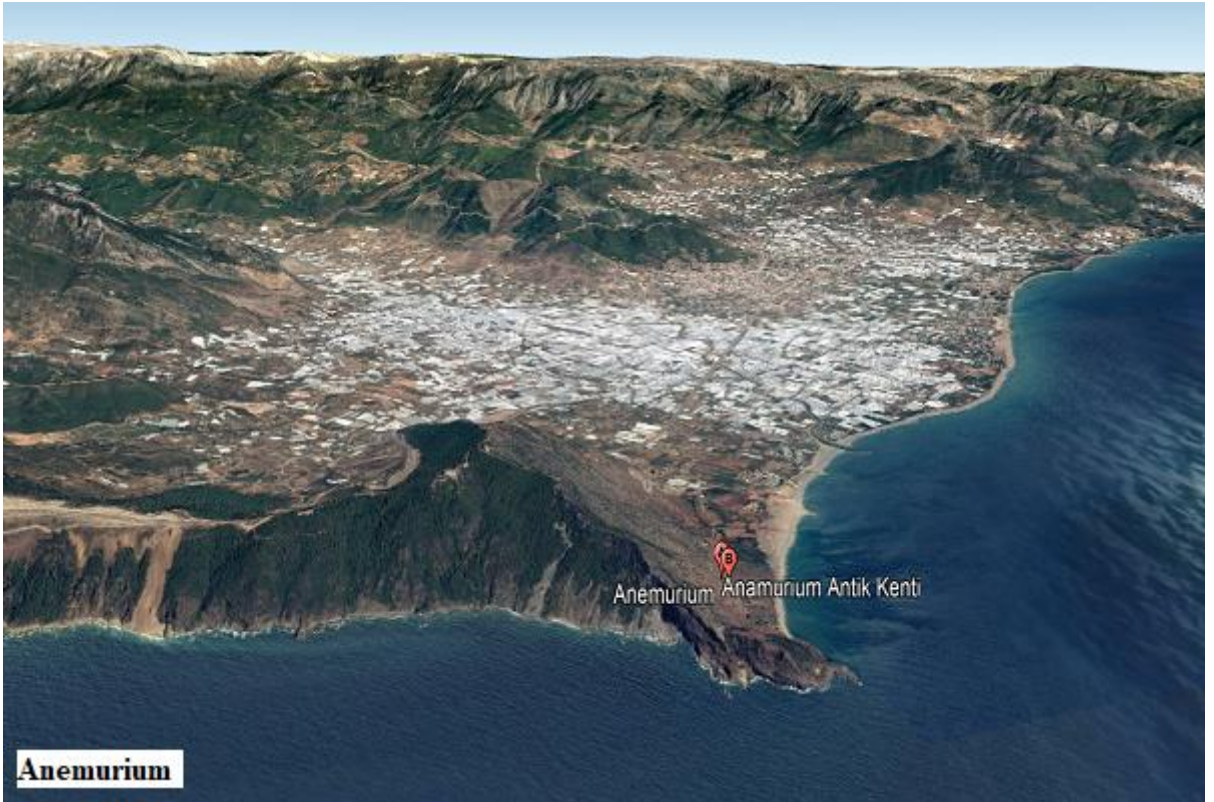
Resim: 91 Kestros Liman(?) (<https://www.histolia.de>)

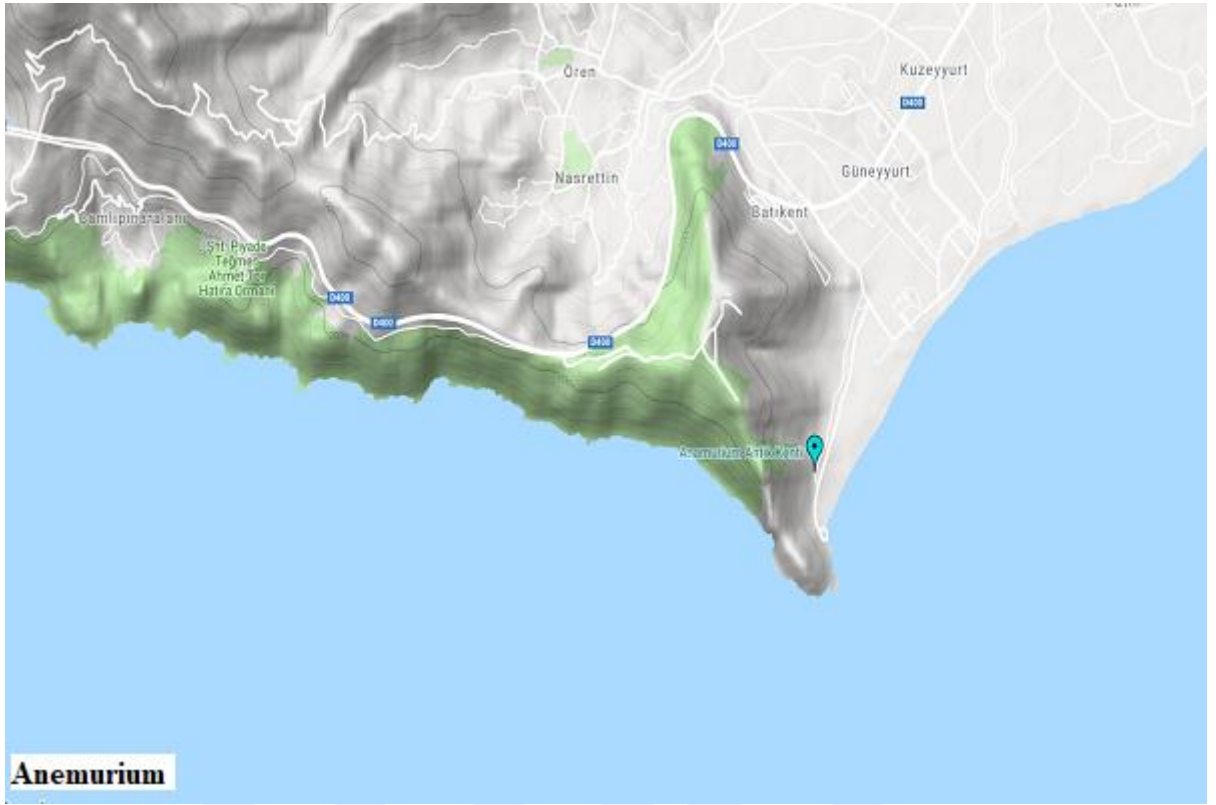
Resim: 92 Kestros Kule (<https://www.histolia.de>)

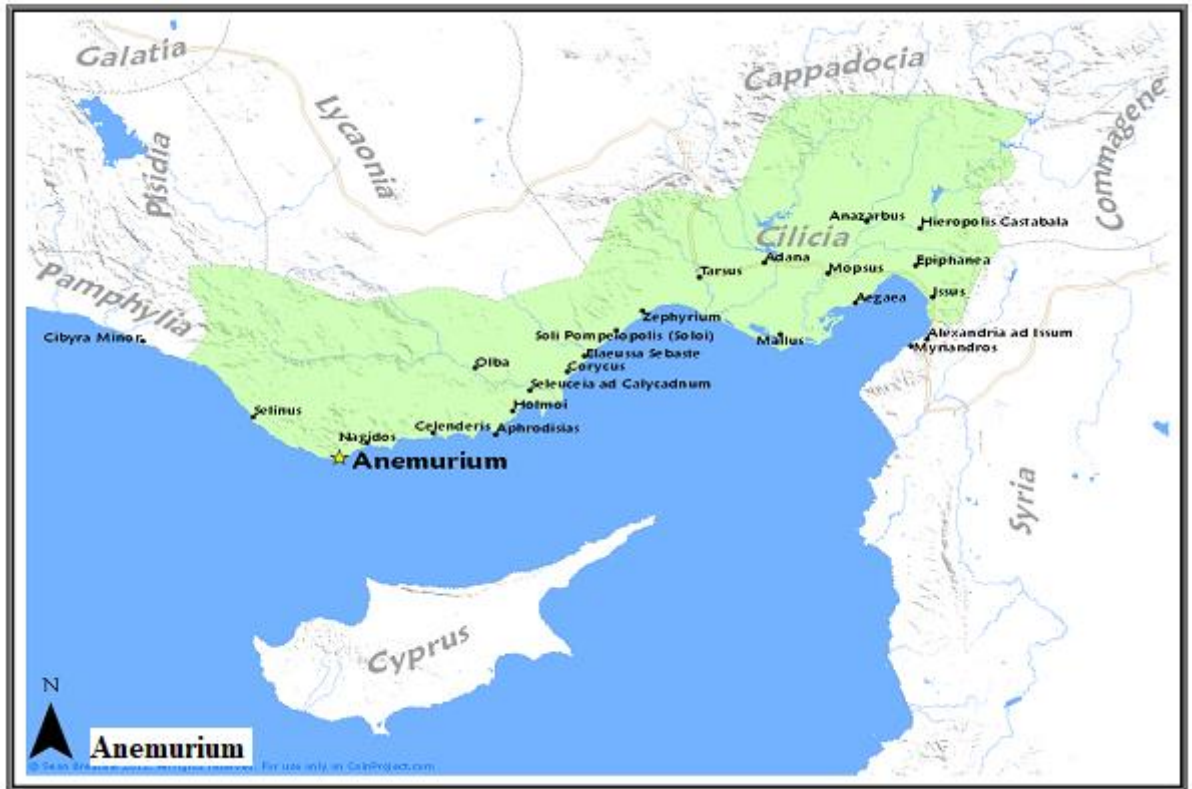
Resim: 93 Güneyden Kuzeye Bakış (<https://www.histolia.de>; Hoff, vd. 2009)

Resim: 94 Anemurion Topoğrafik Harita

Resim: 95 Anemurion İzohips Haritası

Resim: 96 Anemurion Kıbrıs Yakınlığı

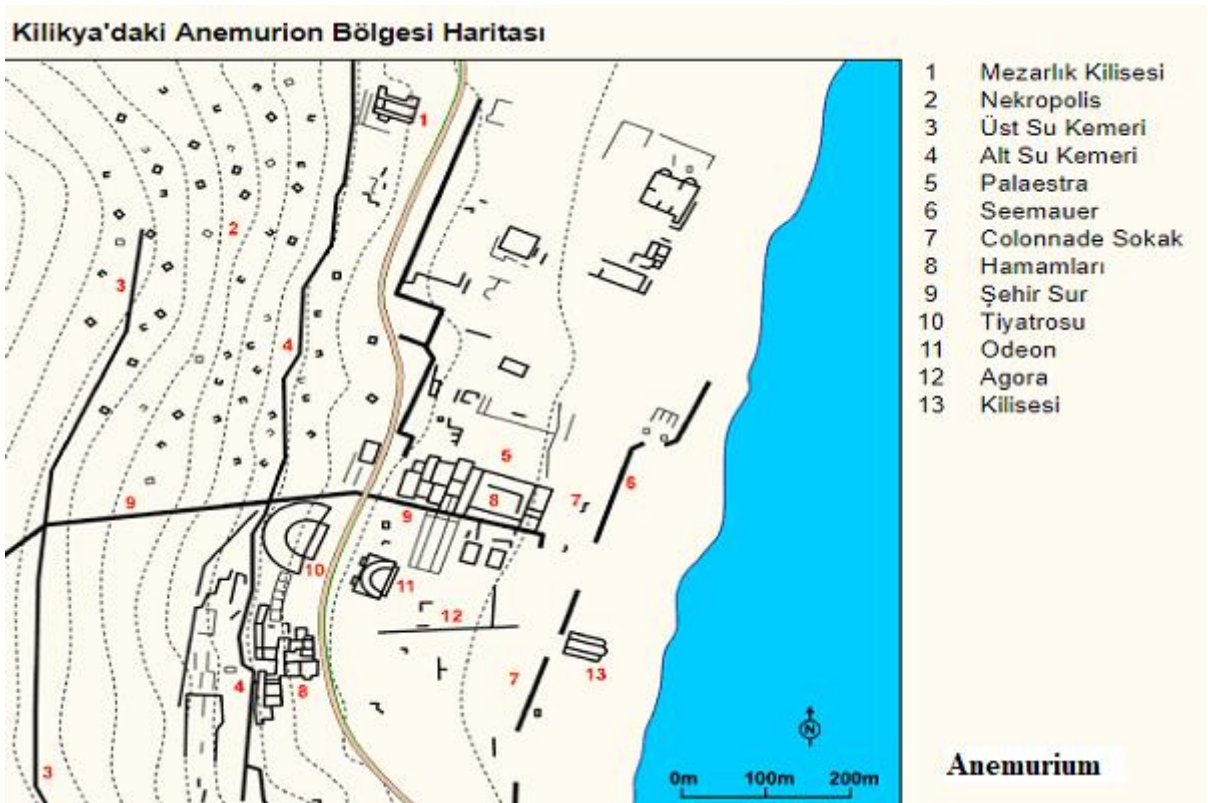
Resim: 97 Anemurion Nekropol-Kuzey Doğudan (<https://www.histolia.de>)

Resim: 98 Anemurion Liman (<http://www.anamursedir.com>)

Resim: 99 Anemurion Akropolis (<https://www.histolia.de>)

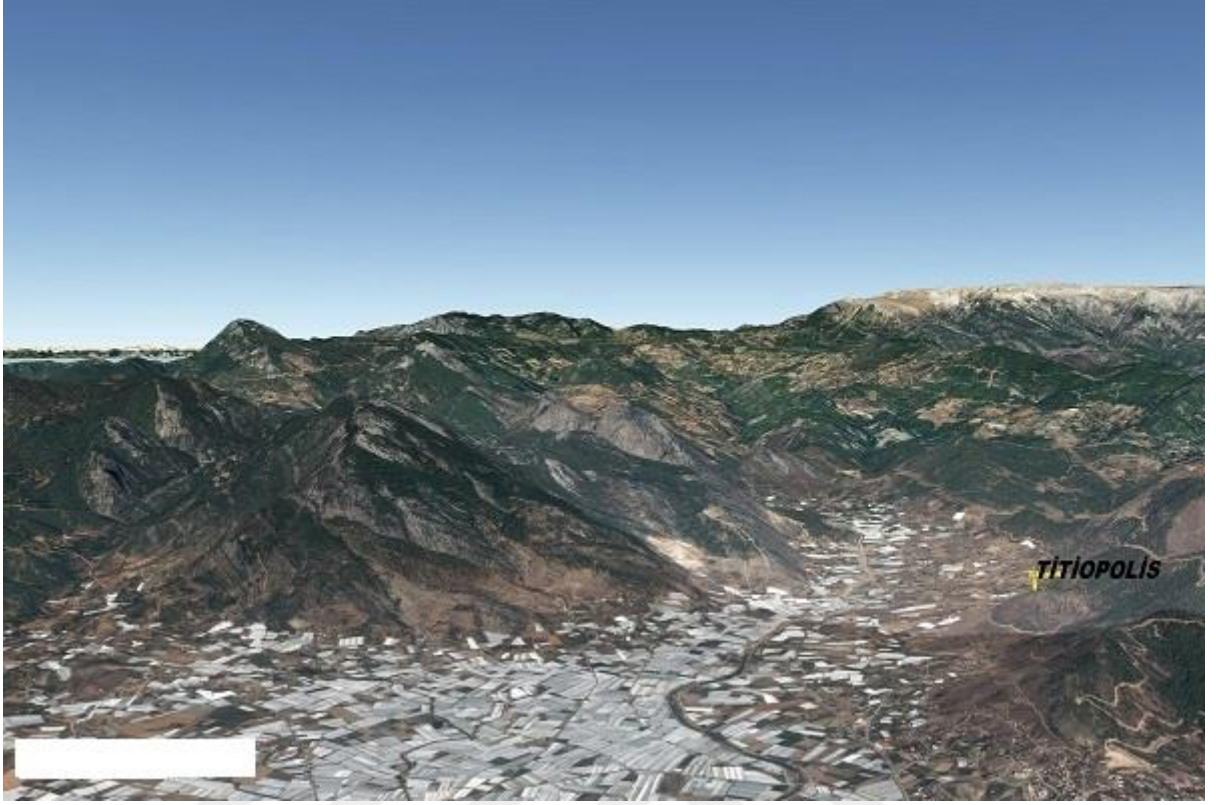
Resim: 100 Anemurion Alan Haritası (<https://www.histolia.de>)

Resim: 101 Titiopolis' in Anemurion' a Yakınlığı

Resim: 102 Akropol ve Nekropol Alanı (<http://wowturkey.com>)

Resim: 103 Titiopolis Topoğrafyası

Resim: 104 Titiopolis İzohips Haritası

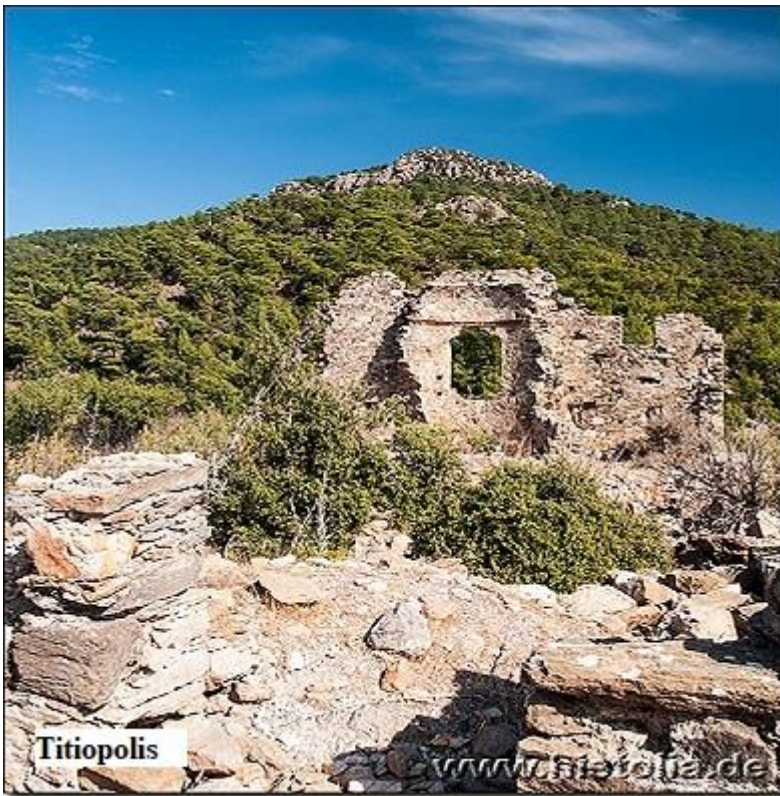
Resim: 105 Titiopolis Akropol ve Sur Duvarı (<https://www.histolia.de>)

Resim: 106 Titiopolis Akropol (<https://www.kulturportali.gov.tr>)

Resim: 107 Titiopolis Bazilika (<https://www.histolia.de>)

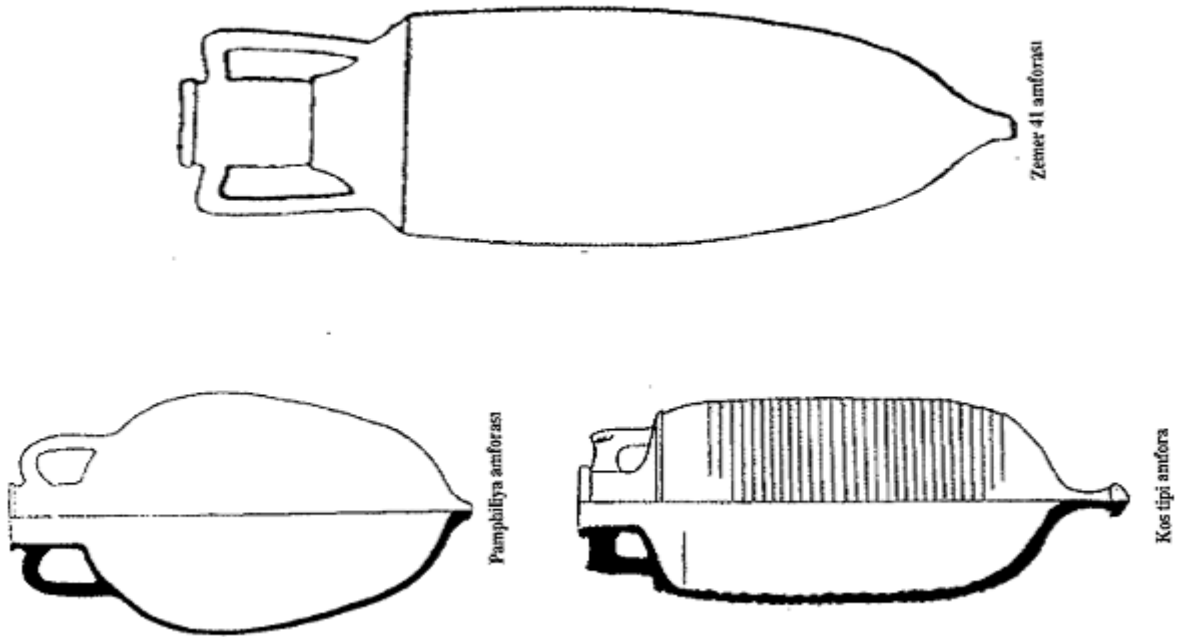
Resim: 108 Titiopolis Apsis ve Arkasındaki Odalar (<https://www.histolia.de>)

Resim: 109 Titiopolis Akropol (<https://www.histolia.de>)

Resim: 110 Titiopolis Kuzey Sur Duvarı (<https://www.histolia.de>)

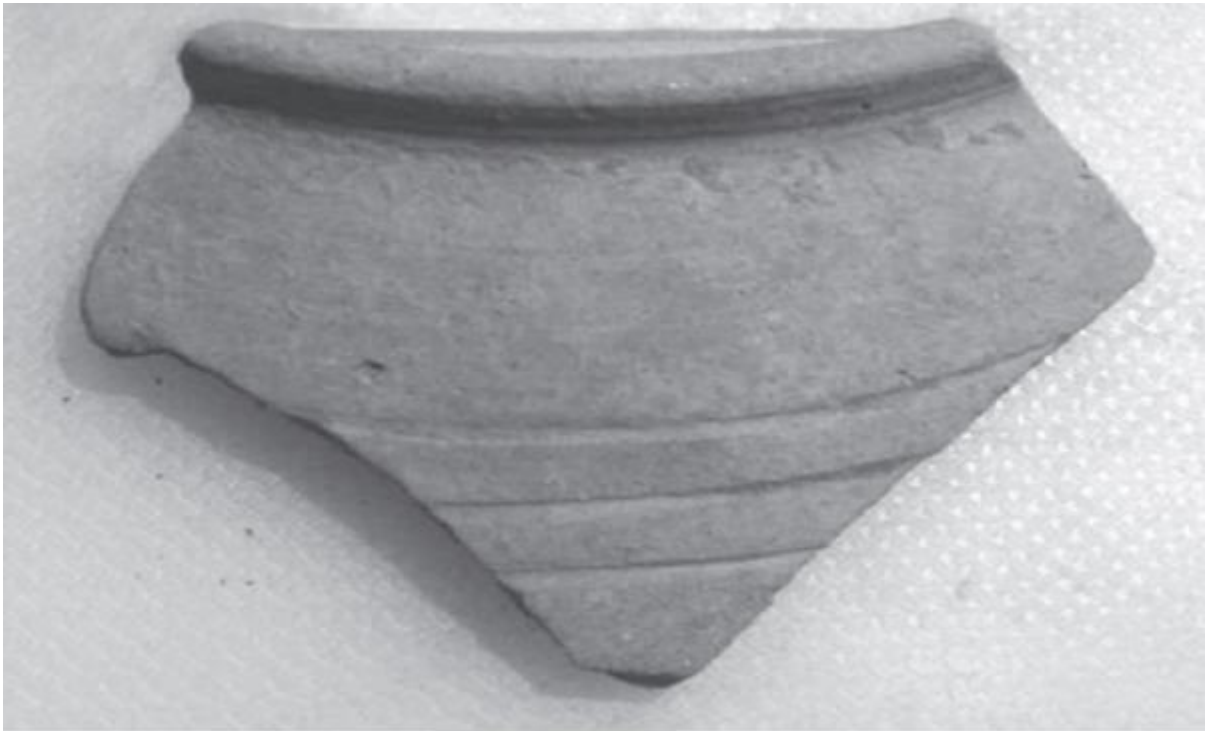

Resim: 111 Kilikya'da Üretilmiş Coarseware Seramiği (Rauh, 1997)

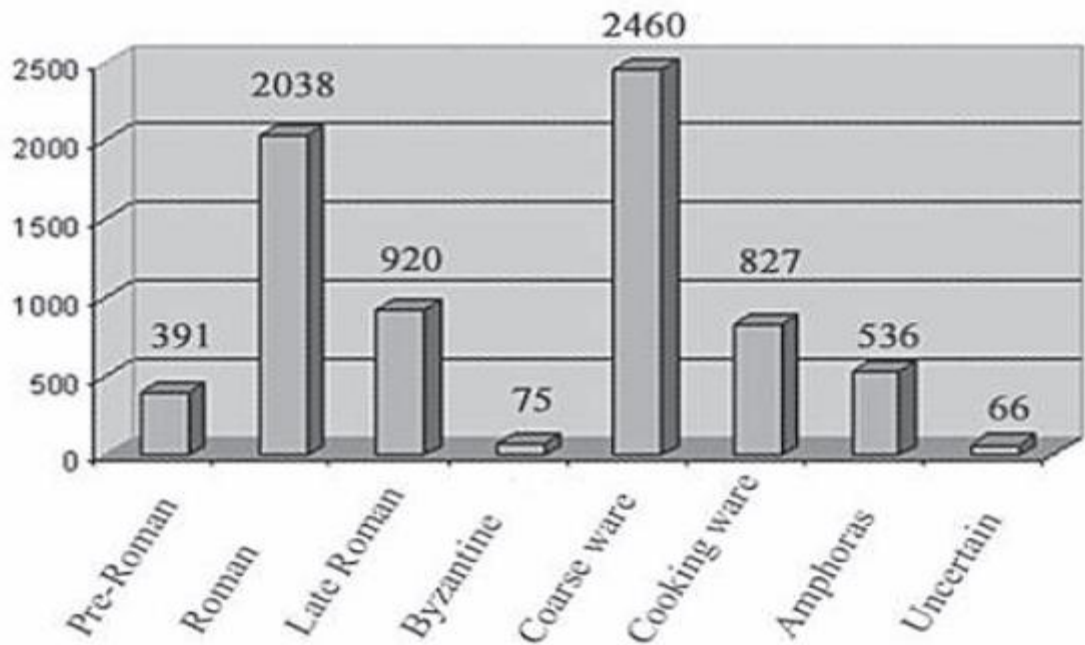
Taklit Kıbrıs boyalı bezekli
M.Ö. 6.yy

Resim: 112 Alaca Dağından (Rauh, 2007)

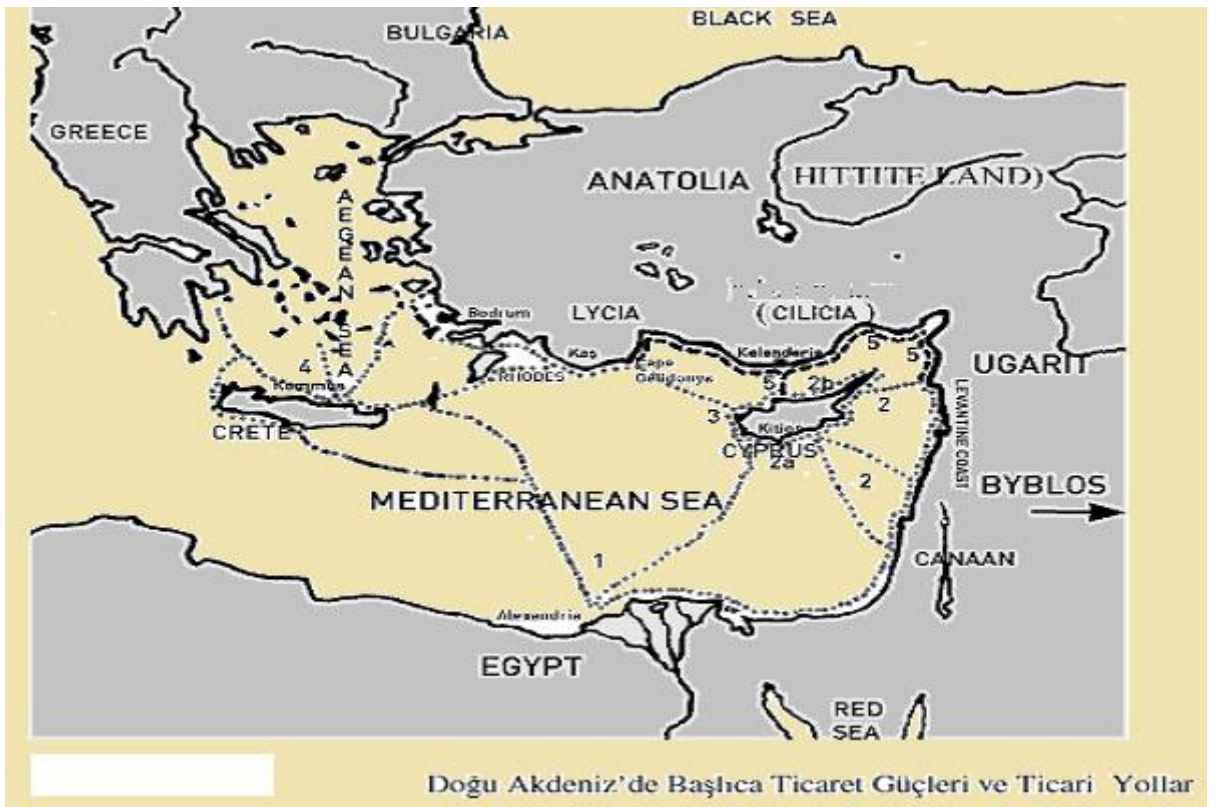
Bir Fenike amphorasına ait ağız parçası Selinus'tan

Resim: 113 Selinus Kentinden (Rauh, 2007)

Dağlık Kilikia Bölgesi Seramik Araştırması ön verileri
1994-2004

Resim: 114 Seramik Verileri Ön Kronoloji (Rauh, 2007)

Resim: 115 Doğu Akdeniz başlıca ticaret yollar (Aktüre, 2018)

Resim: 116 Helenistik Dönem Yol Ağı Ve Kentler (Aktüre, 2018)

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Mehmet DİNÇARSLAN
Eğitim Durumu	Lisans (Arkeoloji)
T.C. Kimlik No	
Doğum Tarihi	
Doğum Yeri	Gaziantep
Yabancı Dili	İngilizce, Yökdil 62.500
Bilgisayar	Excel, Auto-Cad, Corel-Draw

İletişim Bilgileri:

Telefon

E-Mail dincarslanmehmet@gmail.com

Özgeçmiş:

İlk ve Orta öğrenimimi Gaziantep’te tamamladım. 2009 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü’nü kayıt yaptırdım. Şimdi Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün Arkeoloji Anabilim Dalı’nda yüksek lisans yapmaktayım.

Katıldığı Kazı ve Araştırma Projeleri:

Prof. Dr. Michael Hoff Başkanlığındaki “Antiocheia ad Cragum Arkeolojik Araştırma Projesinde” **2011, 2012 ve 2013** yılları arkeolojik kazı ve restorasyon çalışmalarında yer aldım.

2010 - Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenen **F-265** nolu; “Erzurum [Tekman] Erken Pliyosen Fauna İstifinin Rodentia ve Lagomorpha [Mammalia] Fosilleri ve Biyokronolojik, Paleobiyocoğrafik ve Paleoklimatolojik Anlamları” başlıklı projenin arazi çalışmalarında **13.05.2010 - 24.05.2010** tarihleri arasında “Hacıömer – Tekman – Erzurum” yöresinde çalışılmıştır.

2009 - Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenen **M-387** nolu; “Hafik-Düzyayla (Sivas Kd) Yöresinin Stratigrafisi ve Küçük Memeli Fosillerinin Taksonomik, Biyokronolojik ve Paleobiyocoğrafik İncelemesi” başlıklı projenin arazi çalışmalarında yer almıştır.